
Q'OL
NIM XTZ'AQ

LI
Q'OL NIM XTZ'AQ

JUN RAQAL ISINB'IL CHAQ SA' LIX K'UTB'ESINB'IL NA'LEB',
LIX JALTESIHOM RU, UT LI RAATIN
LAJ JOSE SMITH

LI XB'EEN PROFEET, AJ ILOL NA'LEB', UT AJ K'UTB'ESINEL RE
LIX IGLEES LI JESUKRISTO REHEB' LAJ SANTIL PAAB'ANEL
SA' ROSO'JIKEB' LI KUTAN.

LI WAN CHI SA'

Xtikib'ankil	v
Moises	1
Abraham.	38
Jalam-uuch 1	38
Jalam-uuch 2	48
Jalam-uuch 3	55
Jose Smith—Mateo	57
Jose Smith—Resilal	62
Eb' lix Raqalil li Paab'aal	81

XTIKIB'ANKIL

Li Q'ol Nim Xtz'aq a'an jun raqal li hu sik'b'il ru, wan wi' k'iila na'leb' ninqeb' xwankil chirix li paab'aal ut li tzol'leb' sa' Lix Iglees li Jesukristo reheb' laj Santil Paab'anel sa' Roso'jikeb' li Kutan. Eb' li na'leb' a'in ke'jaltesiik ru ut ke'k'ehe' xb'aan li Profeet aj Jose Smith, ut lix k'ihaleb' ke'wan sa'eb' li puktesinb'il hu re li Iglees sa' xkutan a'an.

Li jun raqal chi aatin li kixk'am xb'een wa li k'ab'ajej Q'ol Nim Xtz'aq kiyiib'aak sa' 1851 xb'aan li Elder Franklin D. Richards, li kiwan choq' komon sa' lix Molameb' li Kab'laju, ut awa'b'ej re li Mision re Britania. Li rajb'al, a'an re naq q'axal wi'chik taawanq chi puktesinb'il junjung li xnimal ru aatin li moko puktesinb'il ta chi naab'al sa' xkutankil laj Jose Smith. Naq yoo chi k'ihank xkomonil li Iglees sa'eb' li ninqi ch'och' Europa ut America, ki'ajman ru naq taawanq li aatin a'in chi puktesinb'il. Li Q'ol Nim Xtz'aq ki'oksiman chi naab'al, ut moqon ki'ok choq' xaqab'amb'il hu re li Iglees, chi xaqab'amb'il xb'aan li Xb'eenil Awa'b'ejil ut xb'aan li jolomil ch'utub'aj-ib' sa' Lago Salado, sa' 10 Octubre 1880.

Kijalman junq sut li k'aru wan sa' li hu, jo' chanru li ki'ajman ru sa' li Iglees. Sa' 1878, kitiqman junjung raqal re lix hu laj Moises li moko kiwan ta sa' li xb'een xpuktesinkil li hu. Sa' 1902, ki'isiman chaq junjung raqal re li Q'ol Nim Xtz'aq li wan ajwi' chi puktesinb'il sa' li Tzol'leb' ut Sumwank. Ki'ux xtusub'ankil li jar ch'ool ut raqal, rik'in li ch'olob'anel aatin, sa' 1902. Kipuktesiman xb'een wa chi tzoltzo ut jachb'il ru, ut rik'in li tusleb'aal aatin, sa' 1921. Maajun chik jalok ki'uxman toj reetal Abril 1976, naq kitiqman wiib' li k'utb'esinb'il na'leb'. Sa' 1979 li wiib' chi na'leb' a'in ke'isiman chaq sa' li Q'ol Nim Xtz'aq ut ke'keeman sa' li Tzol'leb' ut Sumwank, b'ar wankeb' wi' anajwan jo' li tasal 137 ut 138. Sa' li hu li puktesinb'il anajwan, wan junjung li aatin li jalb'il, re naq juntaq'eetaq rik'in li kiwan sa'eb' li hu li ke'tz'iib'aman junxil chaq.

A'an a'in xka'ch'inal li ch'olob'ank chirix k'aru wan sa' li hu:

1. *Jun raqal isinb'il chaq sa' lix Hu laj Moises.* Aatin isinb'il chaq sa' li hu Genesis re lix jaltesinkil ru li Santil Hu xb'aan laj Jose Smith, li kixtikib' sa' Junio 1830.
2. *Lix Hu laj Abraham.* Jun musiq'amb'il xjaltesinkil ru lix tz'iib'ahom laj Abraham. Laj Jose Smith kixtikib' li jaltesink sa' 1835 chirix naq kixk'ul jun najteril hu aj Egipto. Kipuktesiman li k'aru jaltesinb'il ru sa' junjung jachal sa' li hu *Times and Seasons* chi tikib'amb'il sa' 1 Marzo 1842, sa' Nauvoo, Illinois.
3. *Jose Smith—Mateo.* Jun raqal isinb'il chaq sa' lix ch'olob'ahom laj

Mateo sa' li Santil Hu jaltésinb'il chaq ru xb'aan laj Jose Smith (chi'ilmanq li Tzol'leb' ut Sumwank 45:60–61 chirix li choxahil yehom naq chitikib'amanq xjaltésinkil ru li Ak' Chaq'rab').

4. *Jose Smith—Resilal*. Eb' li jar raqal isinb'il chaq sa' li resilal ut lix ch'olob'ahom laj Jose Smith, li kixk'uub' rochb'eeneb' laj tz'iib' sa' 1838–1839 ut kipuktesiman sa' junjunq jachal sa' li hu *Times and Seasons* sa' Nauvoo, Illinois, chi tikib'anb'il sa' 15 Marzo 1842.
5. *Eb' lix Raqalil li Paab'aal re Lix Iglees li Jesukristo reheb' laj Santil Paab'anel sa' Roso'jikeb' li Kutan*. Jun xch'olob'ahom laj Jose Smith puktesinb'il sa' li hu *Times and Seasons* sa' 1 Marzo, 1842, rochb'een jun ch'ina esilal chirix li Iglees, li nawb'il ru jo' li hu re laj Wentworth.

JAR RAQAL ISINB'IL CHAQ SA'

LIX HU LAJ MOISES

Aatin isinb'il chaq sa' lix jaltesiinkil ru li Santil Hu jo' k'utb'esinb'il chiru laj Jose Smith li Profeet, Junio 1830—Febrero 1831.

CH'OL 1 (Junio 1830)

Li Dios naxk'utb'esi rib' chiru laj Moises—Laj Moises najaltesiik ru—Nak'ule' xb'aan laj Satanax—Laj Moises kiril k'iila ruchich'och' wankeb' wi' li winq—Eb' li ruchich'och' chi maak'a' rajlankileb' ke'yo'ob'tesiik xb'aan li K'ajolb'ej—Lix k'anjel ut lix loq'al li Dios a'an xk'eeb'al chi uxmanx lix kolb'al chiru li kamk ut lix yu'am chi junelik li winq.

LI raatin li Dios, li "kixye re laj ^bMoises sa' jun hoonal naq laj Moises kixoke' toj sa' jun tzuul q'axal najt xteram,

2 Ut "kiril li Dios chi ^bk'ut-k'u chiru rilob'aal, ut ki'atinak rik'in, ut lix ^cloq'al li Dios kiwan sa' xb'een laj Moises, jo'kan naq laj Moises kiru "chixkuyb'al wank chiru.

3 Ut li Dios kiraatina laj Moises,

ut kixye: K'e reetal, laa'in li Qaawa' Dios "Nimajwal, ut ^bMaak'a' Roso'jik, a'an ink'ab'a', xb'aan naq laa'in wankin chi maak'a' xtiklajik inkutan chi moko roso'jik inchiab'; ut ma maawa' a'in li maak'a' roso'jik?

4 Ut, k'e reetal, laa'at li walal; jo'kan ut, "chat-iloq, ut laa'in tink'ut chawu lix yib'ahom li ^bwuq; a'ut moko chixjunil ta, xb'aan naq maak'a' "roso'jik lin "k'anjel, ut jo'kan ajwi' li "waatin, xb'aan naq maajo'q'e neke'oso'.

5 Jo'kan ut, maajun winq naru chirilb'al chixjunil lin k'anjel, ka'ajwi' wi taaril chixjunil lin loq'al; ut maajun winq naru chirilb'al chixjunil lin loq'al ut chirix a'an taakanaaq sa' tz'ejwalej sa' li ruchich'och'.

6 Ut wan jun ink'anjel choq' aawe, at Moises li walal; ut laa'at wankat choq' "xjalam-uuch li ^bJunaj Yo'lajenaq chiwu; ut li

1 *a* Alma 12:30;
Mois. 1:42.
b K'UTUL RAQAL: Moises.
2 *a* Exo. 3:6; 33:11;
JJS Exo. 33:20, 23
(Apendice);
Jwan 1:18; 6:46;
Eter 3:6–16; Mois. 1:11.
b Num. 12:6–8;
Deut. 34:10;
Tz. ut S. 17:1.
c Deut. 5:24;
Mois. 1:13–14, 25.
K'UTUL RAQAL:

Loq'alil.
d K'UTUL RAQAL:
Jaltesiik ru.
3 *a* Apok. 11:17; 19:6;
1 Ne. 1:14;
Tz. ut S. 121:4.
K'UTUL RAQAL: Dios,
Roxichal li Dios.
b Isa. 63:16;
Tz. ut S. 19:9–12;
Mois. 7:35.
K'UTUL RAQAL:
Maak'a' Roso'jik.
4 *a* Mois. 7:4.

b Mois. 7:32, 35–37.
c Sal. 111:7–8;
Mois. 1:38.
d Sal. 40:5;
Tz. ut S. 76:114.
e 2 Ne. 9:16;
Tz. ut S. 1:37–39.
K'UTUL RAQAL:
Raatin li Dios.
6 *a* Gen. 1:26;
Eter 3:14–15;
Mois. 1:13–16.
b K'UTUL RAQAL:
Junaj Yo'lajenaq.

Junaj Yo'lajenaq chiwu wan ut taawanq choq' 'Kolonel, xb'aan naq a'an nujenaq chi "usilal ut chi 'yaal; a'b'anan f'maajun chik Dios wan chiwu laa'in, ut chixjunil li k'a'aq re ru wan chi k'ut-k'u chiwu, xb'aan naq s'ninnaw ru chixjunil.

7 Ut anajwan, k'e reetal, li jun chi na'leb' a'in nink'ut chawu, at Moises li walal, xb'aan naq laa'at wankat sa' li ruchich'och', ut anajwan nink'ut chawu.

8 Ut kik'ulman naq laj Moises ki'ilok, ut kixk'e reetal li "ruchich'och' sa' xb'een li kiyo'ob'tesiik wi' chaq; ut laj Moises b'kixk'e reetal li ruchich'och' ut lix maril a'an, ut chixjunileb' li ralaal xk'a-joleb' li winq li yo'ob'tesinb'ileb', ut li ke'yo'ob'tesiik chaq; rik'in a'an k'a'jo' naq 'kisach xch'ool ut kikana chi k'oxlak.

9 Ut li rilob'aal li Dios kirisi chaq rib' rik'in laj Moises, jo'kan naq lix loq'al maak'a' chik rik'in laj Moises, ut kikana laj Moises xjunes. Ut naq kikana xjunes, ki'tane' chi ch'och'.

10 Ut kik'ulman naq kiwan xnumik k'iila hoonal chi maji'aq

naxk'ul laj Moises lix "metz'ew li ak re jo' winq; ut kixye sa' xch'ool: Anajwan xb'aan a'in ninnaw naq li winq b'maak'a' aj-e, li b'arwan maajun wa ink'oxlahom chaq.

11 A'b'anan anajwan li tz'aqal xnaq' wu xril li "Dios; a'b'anan moko xnaq' ta ru lin b'tib'el; xnaq' ru b'an lin musiq', xb'aan naq lix naq' ru lin tib'el ink'a' raj kiru chi ilok; xb'aan naq 'kinchaqik raj ut "kinkam raj chiru li rilob'aal; a'b'an kiwan lix loq'al sa' inb'een, ut kiwil li 'rilob'aal, xb'aan naq /kijaltesiik wu chiru.

12 Ut kik'ulman naq chirix naq laj Moises kixye li aatin a'in, k'e-homaq reetal, kichal laj "Satanas b'chiraalenkil, ut kixye: At Moises, ralaal li winq, loq'onihin.

13 Ut kik'ulman naq laj Moises kiril laj Satan, ut kixye: Anihat laa'at? Xb'aan naq k'e reetal, laa'in jun "ralal li Dios, jo' xjalammuuch li Junaj Yo'lajenaq chiru; ut b'ar wan laa loq'al, re tatinloq'oni laa'at?

14 Xb'aan naq k'e reetal, ink'a' kiru kiwil li Dios, ka'ajwi' wi kichal lix loq'al sa' inb'een, ut "kijaltesiik wu chiru. A'b'anan naru

6c K'UTUL RAQAL:

Kolonel.

d Jwan 1:14, 17;

Alma 13:9.

K'UTUL RAQAL: Usilal.

e Mois. 5:7.

f 1 Rey. 8:60;

Isa. 45:5-18, 21-22.

g 1 Ne. 9:6;

2 Ne. 9:20;

Alma 18:32;

Tz. ut S. 38:1-2.

K'UTUL RAQAL:

Chixjunil naxnaw.

8a Mois. 2:1.

b Mois. 1:27.

c Sal. 8:3-4.

10a Dan. 10:8, 17;

1 Ne. 17:47;

Alma 27:17;

JS—R 1:20.

b Dan. 4:35; Hel. 12:7.

11a K'UTUL RAQAL: Dios,

Roxichal li Dios.

b Tz. ut S. 67:10-13;

Mois. 6:36.

c Exo. 19:21.

d Exo. 20:19.

e Gen. 32:30;

Mois. 7:4.

f Mat. 17:1-8.

K'UTUL RAQAL:

Jaltesiik ru.

12a Mois. 4:1-4.

K'UTUL RAQAL: Aj tza.

b Mois. 6:49.

K'UTUL RAQAL:

Aaleek, aalenk.

13a Sal. 82:6; Heb. 12:9;

1 Jn. 3:2.

14a K'UTUL RAQAL:

Jaltesiik ru.

nakatwil laa'at jo' tz'ejwalejil winq. Ma ink'a' jo'kan chi yaal?

15 Usilanb'ilaq taxaq xk'ab'a' lin Dios, xb'aan naq lix Musiq' a'an moko chi junajwa ta xrisi rib' chiwu, malaj ut b'ar pe' wan laa loq'al, xb'aan naq a'an q'oj-yin chiwu? Ut naru nintz'il aawix laa'at ut li Dios; xb'aan naq li Dios kixye we: "Chaloq'oni li Dios, xb'aan naq ka'ajwi' chiru a'an ^btatk'anjelaq.

16 Elen arin, Satanas, minaab'alaq'i; xb'aan naq li Dios kixye we: Laa'at wankat choq' "xjalam-uuch li Junaj Yo'lajenaq chiwu, chan.

17 Ut kixk'e ajwi' taqlahom we naq xinixb'oq chalen chaq sa' li toon "k'ix naxamnak, naq kixye: ^bChapatz' xk'ab'a' li Dios sa' xk'ab'a' li Junaj Yo'lajenaq chiwu, ut chinaloq'oni.

18 Ut jo'kan wi'chik laj Moises kixye: Ink'a' tinkanab' xpatz'b'al xk'ab'a' li Dios, wan chik li k'a'aq re ru chinpatz' chiru: xb'aan naq lix loq'al wanjenaq sa' inb'een, jo'kan naq naru nintz'il rix a'an ut laa'at. Elen arin, Satanas.

19 Ut anajwan, chirix naq laj Moises kixye li aatin a'in, laj Satanas kixjap re chi kaw xyaab' xkux, ut kixchoq'i lix josq'il sa' xb'een li ch'och', ut kitaqlan, ut kixye: Laa'in li "Junaj Yo'lajenaq, loq'onihin laa'in.

20 Ut kik'ulman naq laj Moises

ki'ok chi xuwak chi numtajenaq, ut naq ki'ok chi xuwak, kiril xk'ahil li "xb'alb'a. A'b'anan, rik'in ^bxpatz'b'al xk'ab'a' li Dios, kixk'ul xmetz'ew, ut kitaqlan, ut kixye: Elen wik'in, Satanas, xb'aan naq ka'ajwi' li jun chi Dios a'in tinloq'oni, a'an li Dios re loq'alil.

21 Ut anajwan laj "Satanas ki'ok chi siksothk, ut kichiq'ok li ch'och'; ut laj Moises kixk'ul xmetz'ew, ut kixpatz' xk'ab'a' li Dios, ut kixye: Sa' lix k'ab'a' li Junaj Yo'lajenaq, elen chaq arin, Satanas.

22 Ut kik'ulman naq laj Satanas kixjap re chi kaw xyaab' xkux, rik'in yaab'ak, ut ayaynak, ut "k'uxuxink ruuch-e; ut ki'el chaq aran, chiru ajwi' chaq li rilob'aal laj Moises, jo'kan naq ink'a' chik kiril ru.

23 Anajwan ut chirix li na'leb' a'in laj Moises kixtz'iib'a resil; a'b'anan xb'aan li maa'usilal moko natawman ta sa' xyanqeb' li ralal xk'ajoleb' li winq.

24 Ut kik'ulman naq chirix naq laj Satanas ki'el chaq chiru rilob'aal laj Moises, naq laj Moises kixtaqsi li rilob'aal toj sa' choxa, chi nujenaq rik'in li "Santil Musiq'ej, li nach'olob'an xyaalal li Yuwa'b'ej ut li K'ajolb'ej;

25 Ut rik'in xpatz'b'al lix k'ab'a' li Dios, kiril wi'chik lix loq'al, xb'aan naq kiwan sa' xb'een; ut kirab'i jun xyaab' kuxej li kixye:

15a Mat. 4:10.
K'UTUL RAQAL:
Loq'onink.
b 1 Sam. 7:3;
3 Ne. 13:24.
16a Moiss. 1:6.

17a Exo. 3:2.
b Moiss. 5:8.
19a Mat. 24:4–5.
20a K'UTUL RAQAL:
Xb'alb'a.
b JS—R 1:15–16.

K'UTUL RAQAL: Tijok.
21a K'UTUL RAQAL: Aj tza.
22a Mat. 13:41–42;
Mos. 16:1–3.
24a K'UTUL RAQAL:
Santil Musiq'ej.

Osob'tesinb'ilat laa'at, Moises, xb'aan naq laa'in, li Nimajwal, xinsik' aawu, ut q'axal wi'chik taak'ehe'q aametz'ew chiruheb' li "k'iila ha'; xb'aan naq eb' a'an te'ab'inq chiru laa 'btaqlahom chanchanaqat raj li 'Dios.

26 Ut il, laa'in wankin aawik'in, toj sa' roso'jik ajwi' laa kutan; xb'aan naq laa'at 'taakol lin tenamit chiru 'bmoosil, a'an ajwi' 'Israel li 'sik'b'il ru inb'aan.

27 Ut kik'ulman, naq toj yoo chi aatinak li xyaab' kuxej, laj Moises kixb'eresi li rilob'aal ut "kixk'e reetal li ruchich'och', relik chi yaal, chixjunil ajwi'; ut maajun xpoqsil wan li ink'a' kixk'e reetal, chi tz'ilb'il rix rik'in lix Musiq' li Dios.

28 Ut kirileb' ajwi' li ani wankeb' chi sa', ut maajun aamej wan li ink'a' kixk'e reetal, ut kixtz'ileb' rix rik'in lix Musiq' li Dios; ut k'iheb' li rajlankil, chi maak'a' rajlankileb' jo' chanru li samahi' sa' xmaril li palaw.

29 Ut kiril k'iila ch'och'; ut li junjunq chi ch'och' "ruchich'och' kiyeeman re, ut wan ani kiwan chi sa'.

30 Ut kik'ulman naq laj Moises

kixpatz' xk'ab'a' li Dios, ut kixye: Ye we, nintz'aama aawe, k'a'ut naq wan li k'a'aq re ru a'in, ut k'a'ru li kayo'ob'tesiheb' wi'?

31 Ut k'e reetal, lix loq'al li Dios kiwan sa' xb'een laj Moises, jo'kan naq laj Moises kiwan chi xaqxo chiru li Dios, ut kiraatina chi "k'ut-k'u chiru rilob'aal. Ut li Qaawa' Dios kixye re laj Moises: Choq' re tz'aqal li 'bwajom naq kinyiib' li k'a'aq re ru a'in. Wahi' xchaab'ilal li na'leb', ut nakana wik'in.

32 Ut rik'in li "aatin re lin wankilal keb'inyo'ob'tesi, a'an li Walal Junaj Chirib'il, li nujenaq chi 'busilal ut chi 'yaal.

33 Ut "eb' li ruchich'och' chi maak'a' rajlankileb' 'bkeb'in-yo'ob'tesi; ut kinyo'ob'tesiheb' ajwi' choq' re tz'aqal li wajom; ut rik'in li Walal keb'inyo'ob'tesi, a'an li 'Junaj Yo'lajenaq chiwu.

34 Ut li "xb'een winq re chixjunileb' li winq aj 'bAdan kinye re, a'an 'naab'al.

35 A'b'anan ka'ajwi' resil li ruchich'och' a'in, ut li ani wankeb' chi sa', nink'e aawe. Xb'aan naq k'e reetal, wankeb' k'iila ruchich'och' li ak oso'jenaqeb' xb'aan li raatin lin wankilal. Ut wankeb' naab'al

25a Exo. 14:21–22.

b K'UTUL RAQAL:

Tijonelil;
Wankilal.

c Exo. 4:16.

26a Exo. 3:7–12.

b 1 Ne. 17:23–25.

c 1 Rey. 8:51–53.

K'UTUL RAQAL: Israel.

d K'UTUL RAQAL:

Sik'b'il ru.

27a Tz. ut S. 88:47;

Mois. 1:8.

K'UTUL RAQAL:

K'utb'esinb'il matk'.

29a K'UTUL RAQAL:

Ruchich'och'.

31a Deut. 5:4; Mois. 1:11.

b Isa. 45:17–18;

2 Ne. 2:14–15.

32a Jwan 1:1–4, 14;

Heb. 1:1–3;

Apok. 19:13; Jak. 4:9;

Mois. 2:1, 5.

K'UTUL RAQAL:

Jesukristo.

b Sal. 19:1; Mois. 5:7–8.

K'UTUL RAQAL: Usilal.

c K'UTUL RAQAL: Yaal.

33a Sal. 8:3–4;

Tz. ut S. 76:24;

Mois. 7:29–30.

b K'UTUL RAQAL:

Yo'ob'tesink.

c Mois. 1:6.

34a Mois. 3:7.

b Abr. 1:3.

K'UTUL RAQAL: Adan.

c Mois. 4:26; 6:9.

li toj wankeb', ut chiruheb' li winq ink'a' naru rajlankileb'; a'b'anan chixjunil li k'a'aq re ru ajlanb'il chiwu laa'in, xb'aan naq weheb' ut "nekeb'innaw ru.

36 Ut kik'ulman naq laj Moises kiraatina li Qaawa', ut kixye: Chawuxtaana ru laa moos, at Dios, ut chaye we chirix li ruchich'och' a'in, ut eb' li ani wankeb' chi sa', ut jo'kan ajwi' chirix li choxa, toja' ut naq taak'ojlaaq xch'ool laa moos.

37 Ut li Qaawa' Dios kiraatina laj Moises, ut kixye: "Eb' li choxa, k'ihheb' li neke'wan, ut chiruheb' li winq ink'a' naru te'wanq chi ajlanb'il; a'b'anan ajlanb'ileb' chiwu laa'in, xb'aan naq weheb'.

38 Ut jo' taa'oso'q jun li ruchich'och', ut lix choxa a'an, jo'kan ajwi' taachalq jalan chik; ut maajun "roso'jik lin k'anjel wan, chi moko li waatin.

39 Xb'aan naq k'e reetal, a'in lin "k'anjel ut lin ^bloq'al—xk'eeb'al chi uxmanx lix 'kolb'al chiru li kamk ut lix "yu'am chi junelik li winq.

40 Ut anajwan, at Moises li walal, tatwaatina chirix li ruchich'och' a'in li xaqxookat wi'; ut laa'at "taatz'iib'a li k'a'aq re ru tinya.

41 Ut sa' jun kutan naq eb' li ralaral xk'ajoleb' li winq te'xk'oxla li waatin jo' li maak'a' aj-e ut "te'risi chaq naab'al li waatin sa' li hu li taatz'iib'a, k'e reetal, tinwaklesi jalan chik ^bchanchanat laa'at; ut "taatawmanq wi'chik li aatin sa' xyanqeb' li ralaral xk'ajoleb' li winq—sa' xyanqeb' jo' k'ihaleb' li te'paab'anq.

42 (Li aatin a'in "kiyeeman re laj Moises sa' li tzuul, li ink'a' taanawmanq xk'ab'a' sa' xyanqeb' li ralaral xk'ajoleb' li winq. Ut anajwan yeeb'il eere laa'ex. Meek'ut chiru anihaq, ka'ajwi' chiruheb' li neke'paab'an. Chi jo'kan. Amen.)

CH'OL 2

(Junio–Octubre 1830)

Li Dios naxyo'ob'tesi li choxa ut li ruchich'och'—Neke'yo'ob'tesiik li jar paay li k'a'ru yo'yo—Li Dios naxyiib' li winq, ut naxk'e x'awa'b'ejil sa' xb'een chixjunil chik.

Ut kik'ulman naq li Qaawa' kiraatina laj Moises, ut kixye: K'e reetal, "nink'utb'esi chawu chirix li ^bchoxa a'in, ut li "ruchich'och' a'in; tz'iib'a li aatin li ninye. Laa'in li Xtiklajik ut li Roso'jik,

35a Mois. 1:6; 7:36.
K'UTUL RAQAL:
Chixjunil naxnaw.

37a Abr. 4:1.
K'UTUL RAQAL:
Choxa.

38a Mois. 1:4.

39a Rom. 8:16–17;
2 Ne. 2:14–15.
K'UTUL RAQAL:

K'uub'amb'il na'leb' re
li tojb'al-ix.

b K'UTUL RAQAL:
Loq'alil.

c K'UTUL RAQAL:
Kole'k chiru li kamk.

d K'UTUL RAQAL:
Junelik yu'am,
yu'am chi junelik.

40a 2 Ne. 29:11–12.

41a 1 Ne. 13:23–32;
Mois. 1:23.

b 2 Ne. 3:7–19.
c 1 Ne. 13:32, 39–40;
Tz. ut S. 9:2.

42a Mois. 1:1.

2 1a Mois. 1:30, 36.
b K'UTUL RAQAL:
Choxa.
c Mois. 1:8.

li ^dNimajwal Dios; rik'in li ^eJunaj Yo'lajenaq chiwu ^fkinyo'ob'tesi li k'a'aq re ru a'in; relik chi yaal, sa' xtiklajik chaq kinyo'ob'tesi li choxa, ut li ruchich'och' li xaq-xookat wi'.

2 Ut li ^aruchich'och' moko kiwan ta xk'uub'lajik, ut maak'a' chaq xsa'; ut kink'e li aak'ab' chi taqe'k sa' lix b'een lix chamal; ut ki'ee'k'an lin Musiq' chiru lix b'een li ha'; xb'aan naq laa'in li Dios.

3 Ut laa'in, li Dios, kinye: Chiwanq li ^asaqen; ut kiwan li saqen.

4 Ut laa'in, li Dios, kiwil li saqen; ut li saqen a'an, ^achaab'il. Ut laa'in, li Dios, kinjach ru li saqen rik'in li aak'ab'.

5 Ut laa'in, li Dios, Kutana kinye re li saqen, ut li aak'ab', Q'ojyin kinye re; ut chi jo'kan kinb'aanu rik'in li ^araatin lin wankilal, ut kib'aanuman jo' ^bkinye; ut li ewu ut eq'la a'aneb' xb'een li ^ckutan.

6 Ut jo'kan wi'chik, laa'in, li Dios, kinye: Chiwanq jun ^aheelam sa' xyi li ha', ut kib'aanuman, jo' chanru ajwi' kinye; ut kinye: Chixjach ru li ha' rik'in li ha'; ut ki'uxman;

7 Ut laa'in, li Dios, kinyiib' li heelam ut kinjacheb' ru li ^aha', relik chi yaal, li ninqi ha' rub'el

li heelam rik'in li ha' li wan sa' xb'een li heelam; ut kiwan jo' chanru ajwi' kinye.

8 Ut laa'in, li Dios, ^aChoxa kinye re li heelam; ut li ewu ut li eq'la a'aneb' xkab' li kutan.

9 Ut laa'in, li Dios, kinye: Eb' li ha' rub'el choxa che'ch'utub'a-manq sa' ^ajun chi na'ajej, ut jo'kan kiwan; ut laa'in, li Dios, kinye: Chiwanq chaqi ch'och'; ut jo'kan kiwan.

10 Ut laa'in, li Dios, ^aCh'och' kinye re li chaqi ch'och'; ut lix ch'utlajikeb' li ha', Palaw kinye re; ut laa'in, li Dios, kiwil naq chixjunil li k'a'aq re ru kinyiib' chaq, chaab'il.

11 Ut laa'in, li Dios, kinye: Li ch'och' chiruuchini chaq li ^apach'aya', li q'een wan riyajil, lix toonal li ki'il q'een li na'uuchin jo' chanru lix paayil, ut li toon che' li na'uuchin, li taawanq riyajil chi sa' chiru li ch'och', ut kiwan jo' chanru ajwi' kinye.

12 Ut li ch'och' kiruuchini li pach'aya', li junjunq paay chi q'een li wan riyajil jo' chanru xpaayil, ut li toon che' li na'uuchin, li taawanq riyajil chi sa' jo' chanru xpaayil; ut laa'in, li Dios, kiwil naq chixjunil li k'a'aq re ru kinyiib' chaq, chaab'il.

13 Ut li ewu ut li eq'la a'aneb' rox li kutan.

1d K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios—Li Dios Yuwa'b'ej.

e K'UTUL RAQAL: Junaj Yo'lajenaq.

f K'UTUL RAQAL: Yo'ob'tesink.

2a Gen. 1:2; Abr. 4:2.

3a Tz. ut S. 88:6–13.

K'UTUL RAQAL: Saqen, lix saqen li Kristo.

4a Gen. 1:4; Abr. 4:4.

5a Mo. 1:32.

b 2 Kor. 4:6.

c Gen. 1:5.

6a Gen. 1:6–8.

7a Abr. 4:9–10.

8a K'UTUL RAQAL: Choxa.

9a Gen. 1:9;

Abr. 4:9.

10a K'UTUL RAQAL:

Ruchich'och'.

11a Gen. 1:11–12;

Abr. 4:11–12.

14 Ut laa'in, li Dios, kinye: Che'wanq li saqen sa' xheelam li choxa, re xjachb'al ru li kutan rik'in li q'ojyin, ut che'wanq choq' eetalil, ut choq' q'ehil, ut choq' kutan, ut choq' chihab';

15 Ut che'wanq choq' saqen sa' xheelam li choxa re xk'eeb'al li saqen sa' xb'een li ch'och'; ut jo'-kan kiwan.

16 Ut laa'in, li Dios, kinyiib' wiib' li ninqi saqen; xnimal li "saqen re taataqlanq sa' xb'een li kutan, ut xka'ch'inal li saqen re taataqlanq sa' xb'een li q'ojyin, ut li xnimal li saqen a'an li saq'e, ut li xka'ch'inal li saqen a'an li po; ut ke'yiiib'aman ajwi' li chahim jo' chanru li waatin.

17 Ut laa'in, li Dios, keb'ink'o-job' sa' xheelam li choxa re xk'eeb'al li saqen sa' xb'een li ch'och',

18 Ut li saq'e re taa'awa'b'ejinq sa' xb'een li kutan, ut li po re taa'awa'b'ejinq sa' xb'een li q'ojyin, ut re xjachb'al ru li saqen rik'in li aak'ab'; ut laa'in, li Dios, kiwil naq chixjunil li k'a'aq re ru li kinyiib' chaq, chaab'il.

19 Ut li ewu ut li eq'la a'aneb' xkaa li kutan.

20 Ut laa'in, li Dios, kinye: Eb' li ha' che'ruuchini chi naab'al li jar yo'ob'tesihom li neke'ee'kan, li wankeb' xyu'am, ut li xik'anel xul li te'xik'anq chi taqenaq sa' xb'een li ch'och' chiru lix heelam li choxa.

21 Ut laa'in, li Dios, kinyo'ob'tesihob' li "ninqi kar, ut li junjunq chi yo'yookil yo'ob'tesihom li na'ee'kan, li kiruuchini li ha' chi naab'al, jo' chanru lix paayileb', ut li junjunq chi xik'anel xul jo' chanru xpaayileb'; ut laa'in, li Dios, kiwil naq chixjunil li k'a'aq re ru kinyo'ob'tesi chaq, chaab'il.

22 Ut laa'in, li Dios, ke'wo-sob'tesi, ut kinye: Chex'uuchinq, ut "chexk'ihanq, ut chenujob'resi xha'il li palaw, ut eb' li xik'anel xul che'k'ihanq sa' li ch'och';

23 Ut li ewu ut li eq'la a'aneb' ro' li kutan.

24 Ut laa'in, li Dios, kinye: Li ch'och' chiruuchiniheb' li yo'yookil yo'ob'tesihom jo' chanru lix paayil, eb' li wakax, ut li k'a'aru naxjukuki rib', ut lix xulil li ch'och' jo' chanru lix paayileb', ut jo'kan kiwan;

25 Ut laa'in, li Dios, kinyiib'eb' lix xulil li ch'och' jo' chanru lix paayileb', ut eb' li wakax jo' chanru lix paayileb', ut chixjunil li naxjukuki rib' chiru li ch'och' jo' chanru lix paayil; ut laa'in, li Dios, kiwil naq chixjunil li k'a'aq re ru a'in, chaab'il.

26 Ut laa'in, li Dios, kinye re li "Junaj Yo'lajenaq chiwu, li kiwan wik'in chalen chaq sa' xtiklajik: ^bChiqayiiib' li winq jo' ^cqajalam-uuch, jo' chanru li qilob'aal; ut jo'-kan kiwan. Ut laa'in, li Dios, kinye: ^aChe'awa'b'ejinq sa' xb'eeneb'

16a Gen. 1:16.

21a Gen. 1:21;
Abr. 4:21.

22a Gen. 1:22–25;
Abr. 4:22–25.

26a K'UTULRAQAL:
Jesukristo.

b K'UTULRAQAL:
Yo'ob'tesink.

c Gen. 1:26–27;

Mois. 6:8–10;
Abr. 4:26–27.

d Gen. 1:28;
Mois. 5:1;
Abr. 4:28.

lix karil li palaw, ut sa' xb'eeneb' li xik'anel xul rub'el choxa, ut sa' xb'eeneb' li wakax, ut sa' xb'een chixjunil li ch'och', ut sa' xb'een li junjunq li k'a'ru aj jukunel li naxjukuki rib' chiru li ch'och'.

27 Ut laa'in, li "Dios, kinyo'ob'tesi li winq jo' injalam-uuch laa'in, jo' xjalam-uuch li Junaj Yo'lajenaq chiwu kinyo'ob'tesi; teelom ut ixq naq keb'inyo'ob'tesi.

28 Ut laa'in, li Dios, kiwosob'tesiheb', ut kinye reheb': Chex'uuchinq, ut "chexk'ihanq, ut chenujob'resi li ruchich'och', ut chiwanq eewankil sa' xb'een, ut chex'awa'b'ejinq sa' xb'eeneb' lix karil li palaw, ut sa' xb'eeneb' li xik'anel xul rub'el choxa, ut sa' xb'een li junjunq li k'a'ru yo'yo li na'eek'an chiru li ch'och'.

29 Ut laa'in, li Dios, kinye re li winq: K'e reetal, kink'e eere li junjunq chi q'een wan riyajil, li wan chiru lix b'een chixjunil li ch'och', ut li junjunq toon che' li wan wi' li ru che' li wan riyajil; choq' eere taawanq choq' "tzakemq.

30 Ut choq' re li junjunq chi xul re li ch'och', ut re li junjunq chi xik'anel xul rub'el choxa, ut re chixjunil li k'a'ru naxjukuki rib' chiru li ch'och', li nink'e wi' xyu'am, taak'eemanq li junjunq chi q'een li chaab'il choq' tzakemq; ut jo'kan kiwan, jo' chanru ajwi' kinye.

31 Ut laa'in, li Dios, kiwil chixjunil li k'a'ru kinyiib' chaq, ut k'e reetal, chixjunil li k'a'ru kinyiib' chaq, q'axal "chaab'il; ut li ewu ut li eq'la a'aneb' b'xwaq li kutan.

CH'OL 3

(Junio–Octubre 1830)

Li Dios kixyiib' chixjunil li k'a'aq re ru chi musiq'ejil rub'elaj naq kiwan sa' tz'ejwalejil sa' li ruchich'och'—Kixyo'ob'tesi li winq, li xb'een tz'ejwalej, sa' xb'een li ch'och'—Li ixq a'an xtenq' li winq jo' xk'ulub'.

CHI jo'kan "kichoyman li choxa ut li ch'och', ut chixjunil lix b'teepaleb'.

2 Ut sa' xwuq li kutan laa'in, li Dios, kinchoy lin k'anjel, ut chixjunil li k'a'aq re ru kinyiib' chaq; ut "kinhilan sa' b'xwuq li kutan chiru chixjunil lin k'anjel, ut chixjunil li k'a'aq re ru li kinyiib' chaq ak choyb'il, ut laa'in, li Dios, kiwil naq chaab'il;

3 Ut laa'in, li Dios, "kiwosob'tesi li xwuq li kutan, ut kinsantob'resi; xb'aan naq sa' a'an kinhilan chaq chiru chixjunil lin b'k'anjel li kinyo'ob'tesi ut kinyiib' chaq laa'in, li Dios.

4 Ut anajwan, k'e reetal, ninnye aawe, naq a'ineb' li tasal re li

27a K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios.

28a Moïs. 5:2.

29a Gen. 1:29–30; Abr. 4:29–30.

31a Gen. 1:31;

Tz. ut S. 59:16–20.

b Exo. 20:11; Abr. 4:31.

3 1a K'UTUL RAQAL: Yo'ob'tesink.

b Gen. 2:1; Abr. 5:1.

2a Gen. 2:2–3; Abr. 5:2–3.

K'UTUL RAQAL: Hilank, hilob'aal.

b K'UTUL RAQAL: Hilob'aal kutan.

3a Mos. 13:19.

b Exo. 31:14–15.

choxa ut re li ruchich'och', naq ke'yo'ob'tesiman, sa' li kutan naq laa'in, li Qaawa' Dios, kinyiib' li choxa ut li ruchich'och',

5 Ut li junjung chi che' re li ch'och' "chi maji'aq nawan sa' li ch'och', ut li junjung chi q'een re li ch'och' chi maji'aq naniman. Xb'aan naq laa'in, li Qaawa' Dios, ^bkinyo'ob'tesi chixjunil li k'a'aq re ru li kin'aatinak wi', 'sa' musiq'ejil, rub'elaj naq kiwan chi tz'ejwalejil chiru lix b'een li ch'och'. Xb'aan naq laa'in, li Qaawa' Dios, toj maji'aq nink'e chi chalk li hab' chiru lix b'een li ch'och'. Ut laa'in, li Qaawa' Dios, ^dkinyiib'eb' chixjunil li ralal xk'ajoleb' li winq; ut toj maajun winq re xk'anjelankil li 'ch'och'; xb'aan naq sa' ^fchoxa chaq ^gkeb'inyo'ob'tesi; ut toj maak'a' li tz'ejwalej sa' li ruchich'och', chi moko sa' li ha', chi moko rub'el choxa;

6 A'ut laa'in, li Qaawa' Dios, kin'aatinak, ut kitaq' chaq jun "choql sa' li ch'och', ut kixk'e xha'il chixjunil lix b'een li ch'och'.

7 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kink' li winq rik'in chaq "xpoqsil li ch'och', ut kinmusiq'a sa' ru'uj xmusiq' li yu'amej; ut li ^bwinq ki'ok choq' yo'yookil 'aamej, li ^dxb'een tz'ejwalej sa' xb'een li ruchich'och', li xb'een winq ajwi';

a'b'anan chixjunil li k'a'aq re ru chi junxilaj kiyo'ob'tesiman; a'b'anan sa' musiq'ejil chaq ke'yo'ob'tesiman ut ke'yiiib'aman jo'chanru li waatin.

8 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kiwaw jun li awimq sa' xjajal li releb'aal saq'e sa' "Eden, ut aran kink'e li winq li kink'pak' chaq.

9 Ut chalen sa' li ch'och', laa'in, li Qaawa', kink'e chi nimank li junjung chi toon che', re ruchich'och', li sa sa' rilob'aal li winq; ut li winq kiru chixk'eeb'al reetal. Ut ki'ok ajwi' choq' yo'yookil aamej. Xb'aan naq sa' musiq'ejil chaq kiwan sa' li kutan kinyo'ob'tesi wi', xb'aan naq a'an nakana sa' li jun t'oram li kinyo'ob'tesi wi' chaq laa'in, li Dios, relik chi yaal, chixjunil ajwi' li k'a'aq re ru li kinkawresi re naq oksinb'ilaq xb'aan li winq; ut li winq kiril naq chaab'il choq' tzakemq. Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kiwaw li "che' re li yu'am ajwi' sa' xyi li awimq, ut jo'kan ajwi' li ^bche' re xnawb'al ru li us ut li ink'a' us.

10 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kink'e jun nima' chi elk chaq Eden re xk'eeb'al xha'il li awimq; ut chalen chaq aran kijache' ru, ut kaahib' li "roq ha' kikana wi'.

11 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kink'e Pison choq' xk'ab'a' li xb'een,

5a Gen. 2:4–5;

Abr. 5:4–5.

b Moï. 6:51.

c Tz. ut S. 29:31–34;

Abr. 3:23.

K'UTUL RAQAL:

Musiq'ejil yo'ob'tesink.

d K'UTUL RAQAL:

Musiq'ej, xmusiq'.

e Gen. 2:5.

f K'UTUL RAQAL: Choxa.

g K'UTUL RAQAL:

Winq—Winq, ralal lix

Choxahil Yuwa' sa'

musiq'ej.

6a Gen. 2:6.

7a Gen. 2:7;

Moï. 4:25; 6:59;

Abr. 5:7.

b K'UTUL RAQAL: Adan.

c K'UTUL RAQAL: Aamej.

d Moï. 1:34.

8a K'UTUL RAQAL: Eden.

9a K'UTUL RAQAL:

Che' re li yu'am.

b Gen. 2:9.

10a Gen. 2:10.

ut naxsuti rix chixjunil li ch'och' Havilah, b'ar wi' laa'in, li Qaawa' Dios, kinyiib' naab'al li ch'iich' oor;

12 Ut chaab'il li ch'iich' oor re li ch'och' a'an, ut kiwan li q'ol bedelio ut li onis pek.

13 Ut lix k'ab'a' li xkab' nima' a'an Gihon nayeeman re; a'an ajwi' li nasutink re chixjunil li ch'och' Etiopia.

14 Ut lix k'ab'a' li rox nima' a'an Hidekel; a'an li naxik junpak'al Asiria sa' xjajal li releb'aal saq'e. Ut li xkaa nima' a'an li Ewfrates.

15 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kink'am li winq, ut kink'e sa' li Awimq Eden, re xch'olaninkil ut re rilb'al.

16 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kintaqla li winq, ut kinye: Li junjung chi che' sa' li awimq tatruiq chix'uxb'al li ru chi moko ram-b'il ta,

17 A'b'an li che' re xnawb'al ru li us ut li ink'a' us, ink'a' taak'ux li ru; a'b'anan naru "taasik' ru aajunes, xb'aan naq k'eeb'il aawe; a'ut hijultiko'q aawe naq kinye naq mik'uxman, xb'aan naq sa' li b'kutan nakak'ux wi', chi yaal "tatkamq.

18 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kinye re li "Junaj Yo'lajenaq chiwu, naq moko us ta naq taawanq li winq xjunes; jo'kan ut, laa'in tiniyib' jun b'xtenq' jo' xk'ulub'.

19 Ut rik'in chaq li ch'och' laa'in, li Qaawa' Dios, kinpak' li junjung chi xul re li ch'och', ut li junjung chi xik'anel xul rub'el choxa; ut keb'intaqla naq te'chalq rik'in laj Adan, re rilb'al k'a'ru chi k'ab'a'ej tixk'eheb' re; ut ke'wan ajwi' choq' yo'yookil aamej; xb'aan naq laa'in, li Qaawa', kinmusiq'a xmusiq' li yu'amej sa' ru'ujeb', ut kintaqla naq yalaq k'a'ru tixye laj Adan re li junjung chi yo'yookil yo'ob'tesihom, a'anaq xk'ab'a'.

20 Ut laj Adan kixk'e xk'ab'a'eb' chixjunileb' li wakax, ut xk'ab'a'eb' li xik'anel xul rub'el choxa, ut xk'ab'a' li junjung chi xxulel li ch'och'; a'b'anan laj Adan moko kitawman ta jun aj tenq' choq' re jo' xk'ulub'.

21 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kink'e chi t'ane'k jun nimla wara sa' xb'een laj Adan; ut a'an kiwar, ut kiwisi jun lix xuukuy ut kintz'ap li tib'elej sa' xna'aj;

22 Ut li xuukuy li kiwisi chaq laa'in, li Qaawa', rik'in li winq, kinyiib' choq' jun "ixq, ut kink'am a'an rik'in li winq.

23 Ut laj Adan kixye: A'in nin-naw anajwan naq xb'aqel lin b'aqel, ut "xtib'el lin tib'el; a'anaq Ixq taayeemanq re, xb'aan naq ki'isiik chaq rik'in li winq.

24 Chi jo'kan taa'elq chaq jun winq rik'in lix yuwa' ut lix na', ut

17a Moï. 7:32.
K'UTUL RAQAL:
Xtaql ch'oolej.
b Abr. 5:13.
c Gen. 2:17.
K'UTUL RAQAL:

Kamk re tz'ejwalej;
Wank li kamk sa'
xb'een.
18a K'UTUL RAQAL:
Junaj Yo'lajenaq.
b Gen. 2:18;

Abr. 5:14.
22a K'UTUL RAQAL:
Eva; Ixq.
23a Gen. 2:23;
Abr. 5:17.

“taajiloq rik’in li rixaqil, ut ^bjunaj chi tz’ejwalej naq te’wanq.

25 Ut t’ust’uukeb’ chaq xkab’i-chaleb’, li winq ut li rixaqil, ut ink’a’ neke’xutaanak.

CH’OL 4

(Junio–Octubre 1830)

Chan ru naq laj Satananas ki’ok choq’ aj tza—Naraale li xEva—Laj Adan ut li xEva neke’t’ane’, ut na’ok li kamk sa’ li ruchich’och’.

UT laa’in, li Qaawa’ Dios, ki-waatina laj Moises, ut kinye: Laj “Satanas a’an, li kataqla sa’ lix k’ab’a’ li Junaj Yo’lajenaq chiwu, a’an ajwi’ li kiwan chalen chaq sa’ ^bxtiklajik, ut a’an ki’ok chiwu, ut kixye—K’e reetal, wahi’in, taqlahin laa’in, ut laa’in tinwanq choq’ aawalal, ut tintojeb’ rix chixjunileb’ li winq, re naq maajun aamej taasachq, ut chi yaal ‘tinb’aanu, jo’kan ut, k’e chaq we lix nimal aawu.

2 A’b’an k’ehomaq reetal, li “Walal raaro inb’aan, a’an li Raaro ut ^bSik’b’il ru inb’aan chalen chaq sa’ xtiklajik, kixye we—At ‘inYuwa’, chi’uxq laa ^dwajom, ut aawehaq taxaq li ^eloq’alil chi junelik.

3 Jo’kan ut, rik’in naq laj Satananas ^akixpo’resi xch’ool chiwu, ut kixsik’ xsachb’al ^blix taql xch’ool li winq, li kink’e chaq laa’in, li Qaawa’ Dios, re, ut jo’kan ajwi’ naq laa’in tink’e re tz’aqal lin wankilal; rik’in lix wankil li Junaj Yo’lajenaq chiwu, kintaqla naq ^ataakutmanq taq’a;

4 Ut a’an ki’ok choq’ aj Satananas, relik chi yaal, a’ laj tza ajwi’, lix yuwa’il chixjunil li “tik’ti’, re xb’alaraq’inkil ut xmutz’ob’resin-kil ruheb’ li winq, ut xk’amb’a-leb’ xb’e chi preexil jo’ chanru li rajom xch’ool, jo’ k’ihaleb’ li ink’a’ te’ab’inq chiru lix yaab’ inkux.

5 Ut anajwan li k’anti’ q’axal wi’chik “nab’alaraq’in sa’ muqmu chiru k’a’ruhaq chi xul re li ch’och’ li kinyiib’ chaq laa’in, li Dios.

6 Ut laj Satananas kixk’e sa’ xch’ool li k’anti’, (xb’aan naq naab’al li kixk’ameb’ chaq rik’in,) ut kixsik’ ajwi’ xb’alaraq’inkil li “xEva, xb’aan naq moko naxnaw ta lix k’oxlahom li Dios, jo’kan naq kixsik’ xsachb’al li ruchich’och’.

7 Ut a’an kixye re li ixq: Relik chi yaal, ma xye tab’i’ li Dios—Ink’a’ teek’ux li ru yalaq k’a’ chi

24a Gen. 2:24;
Tz. ut S. 42:22;
49:15–16;
Abr. 5:17–18.

b K’UTUL RAQAL:
Sumlaak.

4 1a K’UTUL RAQAL: Aj tza.
b Tz. ut S. 29:36–37.
c Isa. 14:12–15.

2a K’UTUL RAQAL:
Jesukristo.

b Moiss. 7:39; Abr. 3:27.

K’UTUL RAQAL:
K’ojob’ank chi junxilaj.

c K’UTUL RAQAL: Dios,
Roxichal li Dios—Li
Dios Yuwa’b’ej.

d Luk. 22:42.

e K’UTUL RAQAL: Loq’alil.

3a K’UTUL RAQAL:
Ch’utam sa’ choxa.

b K’UTUL RAQAL: Xtaql

ch’oolej.

c Tz. ut S. 76:25–27.

4a 2 Ne. 2:18;

Tz. ut S. 10:25.

K’UTUL RAQAL:
B’alaraq’ink;
Tik’ti’ik.

5a Gen. 3:1;

Mos. 16:3;

Alma 12:4.

6a K’UTUL RAQAL: Eva.

che' re li "awimq? (Ut ki'aatinak rik'in xtz'uumal re li k'anti'.)

8 Ut li ixq kixye re li k'anti': Naru naqak'ux ru xkomoneb' li che' sa' li awimq;

9 A'b'an li ru li che' nakawil sa' xyi li awimq, li Dios kixye— MEEK'UX li ru, chi moko teech'e', re naq ink'a' texkamq.

10 Ut li k'anti' kixye re li ixq: Moko chi yaal ta naq texkamq;

11 Xb'aan naq li Dios naxnaw naq sa' li kutan nakak'ux wi' li ru, taateemanq lix "naq' eeru, ut texwanq chanchaneb' li dios, ^bteenaw ru li us ut li ink'a' us.

12 Ut naq kiril li ixq naq li che' chaab'il choq' tzakemq, ut naq ki'ok choq' sahilal chiru li xnaq' uhej, ut jun che' "atawal choq' re xk'eeb'al xchaab'ilal xna'leb', kixchap li ru a'an, ut ^bkixk'ux, ut kixk'e ajwi' re lix b'eelom rochb'een, ut a'an kixk'ux.

13 Ut kiteeman xnaq'eb' ru xkab'ichaleb', ut ke'xnaw naq "t'ust'u naq ke'wan chaq. Ut ke'xjunaji xxaq li higo chi b'obj-b'il ut ke'xyiib' xtz'apb'aleb' lix yiiotoqeb'.

14 Ut ke'rab'i lix yaab' xkux li Qaawa' Dios, naq yookeb' chi "b'eek sa' li awimq, naq nakeenak ru li kutan; ut laj Adan ut li rixaqil xkoheb' chixmuqb'aleb' rib' chiru li rilob'aal li Qaawa' Dios sa' xyanqeb' lix che'il li awimq.

15 Ut laa'in, li Qaawa' Dios,

kinb'oq laj Adan, ut kinye re: B'ar "xik aawe?

16 Ut a'an kixye: Kiwab'i lix yaab' aakux sa' li awimq, ut kinxuwak, xb'aan naq kink'e reetal naq t'ust'uukin, ut kinmuq wib'.

17 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kinye re laj Adan: Ani xyehok aawe naq t'ust'uukat? Ma xak'ux ru li che' li katintaqla wi' naq ink'a' taak'ux, wi ut nakab'aanu, chi yaal naq "tatkamq?

18 Ut li winq kixye: Li ixq li kak'e we, ut kataqla naq taakanaaq wik'in, a'an xk'e we xkomon li ru li che', ut laa'in kink'ux.

19 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kinye re li ixq: K'a'ru a'in li kab'aanu? Ut li ixq kixye: Li "k'anti' kinixb'alaq'i, ut laa'in kink'ux.

20 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kinye re li k'anti': Rik'in naq kab'aanu a'in q'axal wi'chik "tatamajewaaq sa' xb'een chixjunil li wakax, ut sa' xb'een li junjunq chi xxulel li ch'och'; chiru laa sa' tati-xik, ut li poqs taak'ux chixjunil lix kutankil laa yu'am;

21 Ut tink'e naq xik' teeril eerib' laa'at ut li ixq, laa wiyajil ut li riyajil a'an; ut li riyajil a'an tixrahob'tesi laa jolom, ut laa'at taa-rahob'tesi li rit roq.

22 Re li ixq, laa'in, li Qaawa' Dios, kinye: K'a'jo' naq tinnimob'-resi xrahil aach'ool ut li alank aab'aan. Sa' "rahil ch'oolejil taak'i-resiheb' li alal k'ajolb'ej, ut a' laa

7a K'UTULRAQAL: Eden.

11a Gen. 3:3–6;

Mois. 5:10.

b Alma 12:31.

12a Gen. 3:6.

b K'UTULRAQAL: X'anik

laj Adan ut li xEva.

13a Gen. 2:25.

14a Gen. 3:8.

15a Gen. 3:9.

17a Mois. 3:17.

19a Gen. 3:13;

Mos. 16:3.

20a Gen. 3:13–15.

22a Gen. 3:16.

b'eelom li raab'ilaq ru aab'aan, ut a'an taataqlanq sa' aab'een.

23 Ut re laj Adan laa'in, li Qaawa' Dios, kinye: Xb'aan naq xat-ab'in chiru lix yaab' xkux laa wixaqil, ut xak'ux li ru li che' li katintaqla wi', ut kinye—Maak'ux li ru a'an, majewanb'ilaq li ch'och' choq' aawe; sa' rahil ch'oolejil taatzeka li ru chiru chixjunil lix kutankil laa yu'am.

24 Li k'ix ajwi', ut li tun k'ix taaruuchini chaq choq' aawe, ut laa'at taak'ux li q'een re li ch'och'.

25 Rik'in "xtiqob' aawu taak'ux li wa, toj reetal naq tatsutq'iiq sa' li ch'och'—xb'aan naq tatkamq chi yaal—xb'aan naq aran katiisiik wi' chaq: xb'aan naq b'poqsat chaq naq katwan, ut toj sa' poqs tatsutq'iiq.

26 Ut laj Adan kixk'e choq' xk'ab'a' li rixaqil, xEva, xb'aan naq a'an lix na'eb' chixjunil li yo'yo; xb'aan naq jo'ka'in naq laa'in, li Qaawa' Dios, kinye re li xb'een re chixjunileb' li ixq, li "k'ih'eb'.

27 Choq' re laj Adan, ut re ajwi' li rixaqil, kinyiib' laa'in, li Qaawa' Dios, li aq'ej re tz'uum, ut "keb'intiqib'.

28 Ut laa'in, li Qaawa' Dios, kinye re li Junaj Yo'lajenaq chiwu: K'e reetal, li "winq okenaq chanchan junaq qe laa'o re b'tixnaw ru li us

ut li ink'a' us; anajwan ut maare anchal tixye' li ruq' ut "tixyal ajwi' ru lix "che'il li yu'am, ut tixk'ux ut taawanq chi junelik chi yo'yo,

29 Chi jo'kan laa'in, li Qaawa' Dios, tintaqla chi elk chaq sa' li Awimq "Eden, re tixk'anjela li ch'och' li ki'isiman wi' chaq;

30 Xb'aan naq jo' naq laa'in, li Qaawa' Dios, yo'yookin, chi jo'kan ink'a' taaruq taasutq'iiq li "waatin chi maak'a' ru; xb'aan naq jo' chanru na'el sa' xtz'uumal we tento taatz'aqloq ru.

31 Jo'kan naq kintiikisi li winq chi elk chaq, ut kink'e sa' li Awimq Eden sa' li releb'aal saq'e, eb' li "anjel aj k'aak'alanel ut jun lochlookil yok'leb' ch'iich', li naxsuti rib' yalaq b'ar re xk'aak'alenkil xb'ehil li che' re li yu'am.

32 (Ut a'ineb' li aatin li kinye re lin moos aj Moises, ut yaaleb' jo' chanru ajwi' nawaj; ut kinyeheb' eere. Cheril eerib' naq maajun winq teek'ut chiru, toj reetal naq texintaqla, ka'ajwi' chiruheb' li neke'paab'an. Amen.)

CH'OL 5

(Junio–Octubre 1830)

Laj Adan ut li xEva neke'wan ralaal xk'ajol—Laj Adan naq'axtesink

25a Gen. 3:17–19.

K'UTUL RAQAL:

Xt'anik laj Adan ut li xEva.

b Gen. 2:7;

Mois. 6:59;

Abr. 5:7.

26a Mois. 1:34; 6:9.

27a K'UTUL RAQAL:

Aq'ej.

28a Gen. 3:22.

K'UTUL RAQAL: Winq—Winq, naru chi wank jo' lix Choxahil Yuwa'.

b K'UTUL RAQAL:

Nawok, xnawom.

c Alma 42:4–5.

d Gen. 2:9;

1 Ne. 11:25;

Mois. 3:9.

K'UTUL RAQAL:

Che' re li yu'am.

29a K'UTUL RAQAL:

Eden.

30a 1 Rey. 8:56;

Tz. ut S. 1:38.

31a Alma 42:3.

K'UTUL RAQAL:

Anjel aj k'aak'alanel.

mayej ut nak'anjelak chiru li Dios—Neke'yo'la laj Kain ut laj Abel—Laj Kain naxpo'resi xch'ool, a' chik laj Satanas naxra chiru li Dios, ut na'ok choq' Sachenaq—Napuktesiman li kamsink ut li maa'usilal—Li evangelio najultikaman chalen chaq sa' xtiklajik.

UT kik'ulman naq chirix naq laa'in, li Qaawa' Dios, kintiikisihab' chaq chi elk, naq laj Adan ki'ok chixk'anjelankil li ch'och', ut chi wank "x'awa'b'ejil sa' xb'eeneb' chixjunil li xulel li ch'och', ut chixk'uxb'al lix wa rik'in xtiqob' lix pekem, jo' chanru naq laa'in li Qaawa' kintaqla wi'. Ut li xEva ajwi', li rixaqil, kik'anjelak rochb'een.

2 Ut laj Adan kiwan rik'in li rixaqil, ut a'an "kirala li alalb'ej ut li b'rab'inb'ej choq' re, ut ke'ok chi 'k'ihank ut chixnujob'resinkil li ruchich'och'.

3 Ut chalen chaq sa' li kutan a'an, eb' li ralal ut lix "rab'in laj Adan ke'ok chixjachb'al rib' chi ka'kab'il sa' li ch'och', ut chixk'anjelankil li ch'och', ut chixch'olaninkileb' li ketomq, ut ke'wan ajwi' ralal ut xrab'in.

4 Ut laj Adan ut li xEva, li rixaqil, ke'xpatz' lix k'ab'a' li Qaawa', ut ke'rab'i lix yaab' xkux li Qaawa' sa' xjajal chaq li Awimq "Eden, yoo chaq chiraatinankileb', ut moko ke'ril ta, xb'aan naq tz'apb'ileb' chaq b'chiru.

5 Ut a'an kixk'e li taqlahom reheb', naq "te'xloq'oni li Qaawa' lix Dios, ut te'xmajeja li b'xb'een raleb' lix ketomq, choq' mayej chiru li Qaawa'. Ut laj Adan "ki'ab'in chiru lix taqlahom li Qaawa'.

6 Ut chirix k'iila kutan jun lix "anjel li Qaawa' kixk'ut rib' chiru laj Adan, ut kixye: K'a'ut naq nakaq'axtesihab' li b'majej chiru li Qaawa'? Ut laj Adan kixye re: Ink'a' ninnaw, ka'ajwi' naq jo'kan kinixtaqla li Qaawa'.

7 Toja' ut naq li anjel ki'aatinak, ut kixye: A'an a'in jun "reetalil li b'majej re li Junaj Yo'lajenaq chiru li Yuwa'b'ej, li nujenaq chi 'usilal ut chi yaal.

8 Jo'kan naq taab'aanu jo' k'ihal li nakab'aanu sa' lix "k'ab'a' li K'ajolb'ej, ut b'taajal aak'a'uxl ut 'taapatz' xk'ab'a' li Dios sa' lix k'ab'a' li K'ajolb'ej chi junelik q'e kutan.

9 Ut sa' li kutan a'an kit'ane'

5 1a Moï. 2:26.

2a Gen. 5:4.

b Tz. ut S. 138:39.

c Gen. 1:28;

Moï. 2:28.

3a Moï. 5:28.

4a K'UTUL RAQAL: Eden.

b Alma 42:9.

5a K'UTUL RAQAL:

Loq'onink.

b Exo. 13:12-13;

Num. 18:17;

Mos. 2:3.

K'UTUL RAQAL: Xb'een yo'lajenaq.

c K'UTUL RAQAL: Ab'ink chiru.

6a K'UTUL RAQAL: Anjel.

b K'UTUL RAQAL:

Mayejak.

7a K'UTUL RAQAL:

Jesukristo—Eb' li

eetalil malaj li jaljookil

ru aatin chirix li

Kristo.

b Alma 34:10-15.

K'UTUL RAQAL: Kik'.

c Moï. 1:6, 32.

K'UTUL RAQAL: Usilal.

8a 2 Ne. 31:21.

b Moï. 6:57.

K'UTUL RAQAL: Jalok

k'a'uxl, jalb'a-k'a'uxlej.

c K'UTUL RAQAL: Tijok.

li “Santil Musiq’ej sa’ xb’een laj Adan, li nach’olob’ank xyaalal li Yuwa’b’ej ut li K’ajolb’ej, ut kixye: Laa’in li ^bJunaj Yo’lajenaq chiru li Yuwa’b’ej chalen chaq sa’ xtiklajik, chalen anajwan ut chi junelik, naq jo’ chanru naq ‘xatt’ane’ taaruq ^dtaatoje’q aawix laa’at, ut chixjunileb’ li winq, jo’ k’ihaleb’ ajwi’ li te’ajoq re.

10 Ut sa’ li kutan a’an laj Adan kirosob’tesi li Dios ut “kinujob’-resiik, ut ki’ok chi ^baatinak jo’ profheet chirix chixjunileb’ li junkab’al re li ruchich’och’, ut kixye: Osob’tesinb’ilaq taxaq xk’ab’a’ li Dios, xb’aan naq xb’aan li q’etok aatin inb’aan teeb’il xnaq’ wu, ut sa’ li yu’am a’in taawanq ‘xsahil inch’ool, ut sa’ li ^dtz’ejwalej tinwil wi’chik ru li Dios.

11 Ut li “xEva, li rixaqil, kirab’i chixjunil li k’a’aq re ru a’in ut kishah’ xch’ool, kixye: Wi ta ink’a’ xooq’etok aatin maajun wa raj kiwan ^bqiyajil, ut maajun wa raj kiquanaw ru li us ut li ink’a’ us, ut li sahil ch’oolejil re lix tojb’al qix, ut li junelik yu’am li naxk’e li Dios re chixjunileb’ li neke’ab’in chiru.

12 Ut laj Adan ut li xEva ke’rosob’tesi xk’ab’a’ li Dios, ut “ke’xk’e chi nawmank chixjunil li k’a’aq re ru chiruheb’ li ralal ut eb’ lix rab’in.

13 Ut laj “Satanas kichal sa’ xyanqeb’, ut kixye: Laa’in ajwi’ jun ralal li Dios; ut kixtaqlaheb’, kixye: Meepaab’; ut ^bink’a’ ke’xpaab’, ut a’ wi’chik laj Satanas ‘ke’xra chiru li Dios. Ut eb’ li winq chalen sa’ li kutan a’an ke’ok choq’ ^daj rahol tz’ejwalej, aj atawinel, ut jo’keb’ aj tza.

14 Ut li Qaawa’ Dios kixb’oqeb’ li winq rik’in li “Santil Musiq’ej yalaq b’ar, ut kixtaqlaheb’ naq te’xjal xk’a’uxl;

15 Ut jo’ k’ihaleb’ li “te’paab’anq re li K’ajolb’ej, ut te’xjal xk’a’uxl chirixeb’ lix maak, ^bte’kole’q; ut jo’ k’ihaleb’ li ink’a’ te’paab’anq ut ink’a’ te’xjal xk’a’uxl, ‘te’k’eh’e’q sa’ tojb’a-maak; ut ki’el chaq li aatin sa’ xtz’uumal re li Dios sa’ jun kawil taqlanb’il aatin; jo’kan naq tento taatz’aqloq ru.

16 Ut laj Adan ut li xEva, li rixaqil, ink’a’ ke’xkanab’ xpatz’b’al xk’ab’a’ li Dios. Ut laj Adan kiwan

9a K’UTUL RAQAL: Santil Musiq’ej.

b K’UTUL RAQAL: Jesukristo; Junaj Yo’lajenaq.

c K’UTUL RAQAL: Kamk re musiq’ej; Xt’anik laj Adan ut li xEva.

d Mos. 27:24–26; Tz. ut S. 93:38; R. li P. 1:3.

K’UTUL RAQAL: K’uub’anb’il na’leb’ re li tojb’al-ix; Tojok-ix, tojb’il rix,

tojb’al-ix.

10a K’UTUL RAQAL: Yo’laak wi’chik, yo’laak rik’in li Dios.

b Tz. ut S. 107:41–56.

K’UTUL RAQAL: Profheetil aatin, aatinak jo’ profheet.

c K’UTUL RAQAL: Sahil ch’oolejil.

d Job 19:26;

2 Ne. 9:4.

11a K’UTUL RAQAL: Eva.

b 2 Ne. 2:22–23.

12a Deut. 4:9.

13a K’UTUL RAQAL: Aj tza.

b K’UTUL RAQAL:

Xmaak’a’il li paab’aal.

c Mois. 6:15.

d K’UTUL RAQAL: Re tz’ejwalej; Ruchich’och’il winq.

14a Jwan 14:16–18, 26.

15a K’UTUL RAQAL: Paab’ank, xpaab’ankil.

b K’UTUL RAQAL:

Kolb’a-ib’.

c Tz. ut S. 42:60.

K’UTUL RAQAL:

Tojb’a-maak.

rik'in li xEva li rixaqil, ut a'an kisihaak chaq rik'in, ut kirala laj "Kain, ut kixye: Xink'ul jun winq rik'in li Qaawa'; jo'kan naq naru naq ink'a' tixtz'eqtaana li raatin. A'b'anan k'ehomaq reetal, laj Kain ink'a' ki'ab'in chiru, ut kixye: Ani pe' li Qaawa' re tinnaw ru?

17 Ut kisihaak wi'chik rik'in, ut kirala laj "Abel li riitz'in. Ut laj Abel ^bki'ab'in chiru lix yaab' xkux li Qaawa'. Ut laj Abel a'an aj k'aa-k'alenel karneer, a'b'anan laj Kain a'an aj k'anjelahom re li ch'och'.

18 Ut laj Kain a' wi'chik laj Satanas "kixra chiru li Dios. Ut laj Satanas kixtaqla, ut kixye: ^bQ'axtesi jun mayej chiru li Qaawa'.

19 Ut chirix xnumikeb' li kutan kik'ulman naq laj Kain rik'in chaq li ruuchinihom li ch'och' kixk'am jun mayej chiru li Qaawa'.

20 Ut laj Abel, a'an ajwi' kixk'am chaq xkomon li xb'een ral lix ketomq, ut lix xeeb'ul a'an. Ut li Qaawa' kixk'e xloq'al laj Abel, ut lix ^amayej.

21 A'b'anan laj Kain, ut lix ^amayej, moko kik'ehe' ta xloq'al xb'aan. Anajwan laj Satanas kixnaw a'in, ut kisahe' xch'ool rik'in. Ut laj Kain maak'a'jo' xjosq'il, ut kipo'e' li rilob'aal.

22 Ut li Qaawa' kixye re laj Kain: K'a'ut naq yoo aajosq'il? K'a'ut naq po'jenaq aawilob'aal?

23 Wi chaab'il nakab'aanu,

"atatk'ulub'aaq. Wi ut ink'a' chaa-b'il nakab'aanu, wan li maak sa' li okeb'aal, ut laj Satanas taaraj aaweechaninkil; ut wi ink'a' nakat-ab'in chiru lin taqlahom, tating'axtesi, ut taawanq aawik'in jo' chanru li rajom a'an. Ut laa'at tattaqlanq sa' xb'een a'an;

24 Xb'aan naq chalen anajwan laa'aqat lix yuwa'il lix tik'ti' a'an; laa'at "Sachenaq taayee-manq aawe; xb'aan naq jo'kan katwan naq toj maji' nawan li ruchich'och'.

25 Ut taayeemanq sa' li kutan chalel—Naq eb' li "tz'eqb'eetalil a'in chalen chaq laj Kain ke'chal; xb'aan naq a'an kixtz'eqtaana xnimmal li na'leb' li k'eeb'il xb'aan li Dios; ut a'in jun li majewank tink'e sa' aab'een, wi ink'a' nakajal aak'a'uxl.

26 Ut laj Kain kichal xjosq'il, ut moko ki'ab'in ta chik chiru lix yaab' xkux li Qaawa', chi moko chiru laj Abel, li riitz'in, li kib'eek sa' santilal chiru li Qaawa'.

27 Ut laj Adan ut li rixaqil ke'raho' xch'ool chiru li Qaawa', xb'aan laj Kain ut eb' li ras riitz'in.

28 Ut kik'ulman naq laj Kain kixk'am jun reheb' lix rab'in li riitz'in choq' rixaqil, ut a' chik laj Satanas "ke'xra chiru li Dios.

29 Ut laj Satanas kixye re laj Kain: Xaqab' aatin chiwu sa' xk'ab'a' laa ja'aj, ut wi nakaye tatkamq; ut k'e

16a Gen. 4:1–2.

K'UTUL RAQAL: Kain.

17a K'UTUL RAQAL: Abel.

b Heb. 11:4.

18a Tz. ut S. 10:20–21.

b Tz. ut S. 132:8–11.

20a K'UTUL RAQAL:

Mayejak;

Q'axtesink mayej.

21a Gen. 4:3–7.

23a Gen. 4:7;

Tz. ut S. 52:15; 97:8.

24a K'UTUL RAQAL: Alalb'ej

re li sachk (eb' li).

25a Hel. 6:26–28.

28a Moiss. 5:13.

chixxaqab'eb' aatin laa was aawii-
tz'in sa' xk'ab'a' lix jolomeb', ut sa'
xk'ab'a' li yo'yookil Dios, naq in-
k'a' te'xye; xb'aan naq wi neke'xye,
te'kamq chi yaal; ut a'in re naq laa
yuwa' ink'a' tixnaw; ut sa' li kutan
a'in ting'axtesi laa wiitz'in aj Abel
sa' laa wuq'.

30 Ut laj Satanas kixxaqab' aatin
chiru laj Kain naq tixb'aanu jo'
chanru li tixtaqla. Ut chixjunil li
k'a'aq re ru a'in kib'aanuman sa'
muqmu.

31 Ut laj Kain kixye: Relik chi
yaal naq laa'in laj Mahan, aj ee-
chal re li nimla muqmuukil na'-
leb' a'in, naq naru "tinkamsinq
ut tink'ul li eechej. Jo'kan naq laj
Kain, Qawa' ^bMahan kiyeeman
re, ut kixnima xloq'al rik'in lix
maa'usilal.

32 Ut laj Kain xko'o sa' li ch'och',
ut laj Kain ki'aatinak rik'in laj
Abel, li riitz'in. Ut naq ke'wan sa'
li ch'och', kik'ulman naq laj Kain
kiwakli chiru laj Abel li riitz'in,
ut kixkamsi.

33 Ut laj Kain "kixnima xloq'al
rik'in li k'a'ru kixb'aanu chaq,
kixye: Ach'ab'anb'ilin; chi yaal
lix ketomq li wiitz'in taat'ane'q
sa' wuq'.

34 Ut li Qaawa' kixye re laj Kain:
B'ar wan laj Abel, laa wiitz'in? Ut
a'an kixye: Moko ninnaw ta. Ma
laa'in tab'i' "aj ilol re li wiitz'in?"

35 Ut li Qaawa' kixye: K'a'ru

xab'aanu? Lix yaab' xkux lix ki-
k'el laa wiitz'in na'elajin chiwu
chalen chaq sa' li ch'och'.

36 Ut anajwan laa'at tatmaje-
waaq chalen chaq sa' li ch'och' li
xtehok chaq li re, re xk'ulb'al lix
kik'el laa wiitz'in sa' laa wuq'.

37 Naq nakak'anjela li ch'och'
chalen anajwan ink'a' taaruuchi-
ni choq' aawe xnimal lix metz'ew.
Aj "eelelaqat ut aj b'alalnaqat naq
tatwanq sa' li ruchich'och'.

38 Ut laj Kain kixye re li Qaawa':
Laj Satanas "kinraale xb'aan lix
ketomq li wiitz'in. Ut laa'in yoo
ajwi' chaq injosq'il; xb'aan naq lix
mayej a'an xak'ulub'a, ut li we in-
k'a'; lin tojb'a-maak nim wi'chik
chiru li ninru chixkuyb'al.

39 K'e reetal, sa' li kutan a'in
xinaawalnasi chaq chiru li ri-
lob'aal li Qaawa', ut chiru chaq
laa wilob'aal muqmuuqin; ut
tinwanq choq' aj eelel ut aj b'a-
lalnaqin sa' li ruchich'och', ut
taak'ulmanq naq ani natawok
we tinixkamsi sa' xk'ab'a' lin
maa'usilal, xb'aan naq li k'a'aq
re ru a'in moko wan ta chi muq-
mu chiru li Qaawa'.

40 Ut laa'in li Qaawa' kinye re:
Yalaq ani taakamsinq aawe, taa-
k'eemanq li eeqajunk chi wuqub'
wa sa' xb'een. Ut laa'in li Qaawa'
kink'e jun "eetalil sa' xb'een laj
Kain, maare anchal li ani taata-
woq re tixkamsi.

31a K'UTUL RAQAL:
Kamsink.

b Naru naq li aatin
"Mahan" wan xxe'il li
naraj naxye "k'a'uxl,"
"aj sachonel," malaj

"xnimal ru."

33a K'UTUL RAQAL:
Q'etq'etil;
Ruchich'och'il na'leb'.

34a Gen. 4:9.

37a Gen. 4:11-12.

38a K'UTUL RAQAL:
Aaleek, aalenk;
Rahok-u.

40a Gen. 4:15.

41 Ut laj Kain kitz'ape' chaq "chiru li Qaawa', ut rochb'een li rixaqil ut naab'al li ras riitz'in kiwan sa' li ch'och' Nod, junpak'al Eden sa' releb'aal li saqe'.

42 Ut laj Kain kiwan rik'in li rixaqil, ut kisihaak chaq rik'in, ut kirala laj Enok, ut ke'yo'la ajwi' naab'al li ralal ut xrab'in. Ut kixyiib' jun tenamit, ut kixk'e xk'ab'a' li "tenamit jo' chanru xk'ab'a' li ralal, laj Enok.

43 Ut chiru laj Enok kiyola laj Irad, ut xkomoneb' chik li ralal ut xrab'in. Ut laj Irad kiyola laj Mehuyahel choq' ralal, ut jalaneb' chik li ralal ut xrab'in. Ut laj Mehuyahel kiyola laj Metusahel choq' ralal, ut jalaneb' chik li ralal ut xrab'in. Ut laj Metusahel kiyola laj Lamek choq' ralal.

44 Ut laj Lamek kixk'am choq' re wiib' li rixaqil; li xAda xk'ab'a' li jun, ut li xSila xk'ab'a' li jun chik.

45 Ut li xAda kirala laj Jabal; a'an xyuwa'eb' xkomoneb' li neke'wan rochoch sa' muheb'aal t'ikr, ut eb' a'an ke'wan choq' aj ilol wakax; ut lix k'ab'a' li riitz'in a'an aj Yubal, a'an xyuwa'eb' chixjunil xkomoneb' li neke'ch'e'ok re li aarp ut li wajb'.

46 Ut li xSila, a'an kirala ajwi' laj Tubal Kain, aj tzolonel re

li junjunq aj tenol ch'iich', re li ch'iich' bronce ut li kawil ch'iich'. Ut li ranab' laj Tubal-Kain a'an xNaama nayeeman re.

47 Ut laj Lamek kixye reheb' li rixaqil, li xAda ut li xSila: Ab'ihomaq lix yaab' inkux, ex rixaqil laj Lamek, chex'ab'inq chiru lin yehom; xb'aan naq xinkamsi jun winq ut ra xink'ul rik'in, ut jun saaj winq, li k'eeb'il wi' inrahil.

48 Wi laj Kain wuqub' wa taa'eeqajumanq, relik chi yaal naq laj Lamek "lajeeb' xkaak'aal rik'in wuqub' wa.

49 Xb'aan naq laj Lamek chirix ok sa' jun "sumwank rik'in laj Satanas, jo' chanru lix na'leb' laj Kain, sa' li ki'ok wi' choq' Qawa' Mahan, aj eechal re li nimla muqmuukil na'leb' a'an li k'anjelanb'il chaq re laj Kain xb'aan laj Satanas; ut laj Irad, ralal laj Enok, chirix xnawb'al chirix lix muqmuukil na'leb'eb', ki'ok chixk'utb'al chiruheb' li ralal laj Adan;

50 Jo'kan naq laj Lamek, rik'in naq yoo xjosq'il, kixkamsi, moko jo' ta laj Kain re laj Abel li riitz'in, re xk'ulb'al li eechej; kixkamsi b'an sa' xk'ab'a' li xaqab' anb'il aatin.

51 Xb'aan naq chalen chaq sa' xkutankil laj Kain kiwan jun li

41a Moï. 6:49.

42a Kiwan jun winq aj Enok xk'ab'a' sa' xyanqeb' li ralal xk'ajol laj Kain, ut jun tenamit li k'ab'a' inb'il chi jo'kan sa' xyanq lix tenamit laj Kain. A'in jalan wi' rik'in laj Enok

li kiwan sa' xyanqeb' li ralal xk'ajol laj Set li tiikeb' xch'ool, ut lix tenamit, li Sion, a'an ajwi' "xtenamit laj Enok" yeeb'il re.

48a Laj Lamek kixnima rib' rik'in naq laj Satanas q'axal wi'chik

tixb'aanu choq' re a'an chiru laj Kain. Nayeeman k'a'ut naq kixk'oxla chi jo'kan sa'eb' li raqal 49 ut 50. Gen. 4:24.

49a K'UTUL RAQAL: Xaqab' anb'il aatin.

“muqmuukil molam, ut kiwan lix k’anjeleb’ sa’ q’ojyin, ut ke’xnaw ru li junjung chi winq lix komon.

52 Jo’kan naq li Qaawa’ kixmajewa laj Lamek, ut lix junkab’al, ut chixjunileb’ li ke’ok chaq sa’ sumwank rik’in laj Satanas; xb’aan naq eb’ a’an moko ke’xpaab’ ta lix taqlahom li Dios, ut kiraho’ xch’ool li Dios rik’in, ut a’an ink’a’ kik’anjelak chiruheb’, ut tz’eqb’eetalil lix k’anjeleb’ a’an, ut ki’ok chi puktesimank sa’ xyanqeb’ li “ralaleb’ li winq. Ut kiwan sa’ xyanqeb’ li ralaleb’ li winq.

53 Ut sa’ xyanqeb’ lix rab’ineb’ li winq ink’a’ kiyeeman li k’a’aq re ru a’in, rik’in naq laj Lamek kixye chaq li muqmuukil na’leb’ reheb’ li rixaqil, ut eb’ a’an ke’xpo’resi chaq xch’ool rik’in a’an, ut ke’xch’olob’ li k’a’aq re ru a’in yalaq b’ar, ut moko ke’xtoq’ob’a ta ru;

54 Jo’kan naq kiwan laj Lamek chi tz’eqtaanab’il, ut ki’isiman chaq, ut ink’a’ kichal sa’ xyanqeb’ li ralaleb’ li winq, maare anchal taakamq.

55 Ut chi jo’kan li k’anjel re “q’ojyin ki’ok chi numtaak sa’ xyanqeb’ chixjunil li ralaleb’ li winq.

56 Ut li Dios kixmajewa li ruchich’och’ rik’in jun rahil majewank, ut kijosq’o’ rik’ineb’ laj maak, rik’in chixjunileb’ li ralaleb’ li winq li kixyiib’ chaq;

57 Xb’aan naq ink’a’ ke’raj ab’ink chiru lix yaab’ xkux, chi moko xpaab’aankil li “Ralal Junaj Chirib’il, a’an ajwi’ li kixch’olob’ chaq naq taak’ulunq sa’ xjachlebaal ru li kutan, li kikawresiman chalen chaq rub’elaj lix k’ojlajik li ruchich’och’.

58 Ut chi jo’kan ki’ok chi jultikamank li “Evangelio, chalen chaq sa’ xtiklajik, chi ch’olob’anb’il xb’aaneb’ li santil banjel li taqlanb’ileb’ chaq chalen chiru li rilib’aal li Dios, ut xb’aan tz’aqal lix yaab’ xkux a’an, ut xb’aan li ‘maatan re li Santil Musiq’ej.

59 Ut chi jo’kan kik’ojob’aman chixjunil li k’a’aq re ru choq’ re laj Adan, rik’in jun santil k’ojob’anb’il k’anjel, ut kijultikaman li Evangelio, ut kitaqlaman jun taqlanb’il aatin, naq taawanq sa’ li ruchich’och’, toj sa’ roso’jik a’an; ut chi jo’kan kiwan. Amen.

CH’OL 6

(Noviembre–Diciembre 1830)

Eb’ li riyajil laj Adan neke’xtz’iib’a jun xhuhil li jultikaak—Eb’ li ralal xk’ajol li tiikeb’ xch’ool neke’xjultika li jalb’a-k’a’uxlej—Li Dios naxk’utb’esi rib’ chiru laj Enok—Laj Enok naxjultika li evangelio—Li k’uub’anb’il k’anjel re li kolb’a-ib’ kik’utb’esiik chiru laj Adan—A’an kixk’ul li kub’iha’ ut li tijonelil.

51a K’UTUL RAQAL:
Muqmuukil molam.

52a Moï. 8:14–15.

55a K’UTUL RAQAL:
Aj maak;

Q’ojyin, musiq’ejil.

57a K’UTUL RAQAL:
Jesukristo.

58a K’UTUL RAQAL:
Evangelio.

b Alma 12:28–30;
Moro. 7:25, 29–31.

K’UTUL RAQAL: Anjel.

c K’UTUL RAQAL: Maatan
re li Santil Musiq’ej.

Ut laj "Adan ki'ab'in chiru lix yaab' xkux li Dios, ut kixch'olob' chiruheb' li ralar naq te'xjal xk'a'uxl.

2 Ut laj Adan kiwan wi'chik rik'in li rixaqil, ut a'an kiwan jun xyum, ut aj "Set kixk'e laj Adan choq' xk'ab'a'. Ut laj Adan kixnima xloq'al lix k'ab'a' li Dios; xb'aan naq kixye: Li Dios xxaqab' choq' we jalan chik li iyajilb'ej, ruuchil laj Abel, li kikamsiik xb'aan laj Kain.

3 Ut li Dios kixk'utb'esi rib' chiru laj Set, ut a'an ink'a' kixpo'resi xch'ool; kixq'axtesi b'an jun "mayej k'ulub'ajel, chanchan laj Abel li ras. Ut a'an ajwi' kiyo'la jun ralar, ut aj Enos kixk'e choq' xk'ab'a'.

4 Toja' ut naq ke'ok li winq a'in "chixpatz'b'al xk'ab'a' li Qaawa', ut li Qaawa' kirosob'tesiheb';

5 Ut kitz'iib'aman jun "xhuhil li jultikaak, sa' li kitz'iib'aman wi' resil, sa' li raatinob'aal laj Adan, xb'aan naq kik'eeman reheb' jo' k'ihal li ke'patz'ok xk'ab'a' li Dios naq te'tz'iib'aq rik'in li musiq'ej li nak'utuk chi ^bmusiq'anb'il;

6 Ut xb'aaneb' a'an ke'tzole' li ralar xk'ajol chi tz'iib'ak ut chi ilok ru hu, chi wan jun raatinob'aaleb' li saq ru ut moko muxb'il ta.

7 Anajwan li "Tijonelil ajwi' a'in, li kiwan chaq sa' xtklajak, taawanq ajwi' sa' roso'jik li ruchich'och'.

8 Anajwan li profeetil aatin a'in kixye laj Adan, jo' chanru ki'ee-k'asiik xb'aan li "Santil Musiq'ej, ut kik'amman chi tz'iib'anb'il jun ^bresilal lix xe'toonileb' li 'ralal xk'ajol li Dios. Ut a'in chaq lix "huhil li jar tasal tenamit re laj Adan, li naxye: Sa' li kutan naq li Dios kixyo'ob'tesi li winq, jo' chanru rilob'aal li Dios kixyiib';

9 Jo' tz'aqal "xjalam-uuch lix xaqalil a'an, li winq ut li ixq ^bkixyo'ob'tesiheb', ut kirosob'tesiheb', ut aj Adan kixk'e choq' 'xk'ab'a'eb', sa' li kutan naq ke'yo'ob'tesiik ut ke'ok choq' yo'yookil "aamej sa' li ch'och' sa' xb'een lix 'xaqleb'aal li roq li Dios.

10 Ut laj "Adan kiwan xyu'am jun cient rik'in lajeeb' xka'k'aal chihab', ut kiyo'la jun ralar jo' chanru rilob'aal, jo' chanru ^bxjalam-uuch a'an, ut aj Set kixk'e choq' xk'ab'a'.

11 Ut lix kutan laj Adan, chiri naq kiyo'la laj Set chiru, a'an waqxaqib' cient chihab', ut ke'yo'la naab'al li ralar ut xrab'in;

12 Ut chixjunil li kutan kiwan

6 1a K'UTUL RAQAL: Adan.

2a Gen. 4:25.

K'UTUL RAQAL: Set.

3a K'UTUL RAQAL:

Mayejak.

4a Gen. 4:26.

K'UTUL RAQAL: Tijok.

5a Abr. 1:28, 31.

K'UTUL RAQAL: Xhuhil li jultikaak.

b K'UTUL RAQAL:

Musiq'ank,

musiq'anb'il.

7a K'UTUL RAQAL: Tijonelil.

8a 2 Pe. 1:21.

b K'UTUL RAQAL: Resilal li xe'toonil.

c K'UTUL RAQAL: Ralar ut xrab'in li Dios.

d Gen. 5:1.

9a Gen. 1:26-28;

Mois. 2:26-29;

Abr. 4:26-31.

b K'UTUL RAQAL: Winq.

c Mois. 1:34; 4:26.

d K'UTUL RAQAL: Aamej.

e Abr. 2:7.

10a Tz. ut S. 107:41-56.

b Gen. 5:3;

Tz. ut S. 107:42-43;

138:40.

wi' xyu'am laj Adan a'an b'eleeb' cient rik'in lajeeb' xka'k'aal chihab', ut kikam.

13 Laj Set kiwan xyu'am jun cient rik'in oob' chihab', ut kiyo'la laj Enos choq' ralal, ut kixye profeetil aatin chiru chixjunil lix kutan, ut kixtzol laj Enos li ralal sa' lix b'ehil li Dios; jo'kan naq laj Enos kixye ajwi' profeetil aatin.

14 Ut laj Set kiwan xyu'am, chirix naq kiyo'la laj Enos chiru, waqxaqib' cient rik'in wuqub' chihab', ut ke'yo'la naab'al li ralal ut xrab'in.

15 Ut eb' li ralal xk'ajoleb' li winq ke'k'ihan rajlankileb' chiru chixjunil lix b'een li ch'och'. Ut sa' li kutan a'an laj Satanas kiwan xnimal lix "awa'b'ejil sa' xyanqeb' li winq, ut kijosq'ob'resin sa' lix ch'ooleb'; ut chalen a'an kichal li pleet ut li hoyok kik'; ut li ruq' li winq kiwan sa' xb'een tz'aqal li ras riitz'in, sa' xk'anjelankil li kamk, sa' xk'ab'a'eb' li ^bmuqmuukil k'anjel, re xsik'b'al li wankilal.

16 Chixjunil lix kutan laj Set a'an b'eleeb' cient rik'in kab'laju chihab', ut kikam.

17 Ut laj Enos kiwan xyu'am chiru lajeeb' ro'k'aal chihab', ut kiyo'la laj "Kainan choq' ralal. Ut laj Enos ut li rela'eb' lix tenamit li Dios ke'el chaq sa' li ch'och', Xulon nayeeman re, ut ke'wan sa' jun ch'och' li yeechi'nb'il, li kixk'e xk'ab'a' jo' chanru tz'aqal li ralal, a' laj Kainan kixk'ab'a'i wi'.

18 Ut laj Enos kiwan xyu'am, chirix naq kiyo'la laj Kainan chiru, waqxaqib' cient rik'in o'laju chihab', ut ke'yo'la naab'al li ralal ut xrab'in. Ut chixjunil lix kutan laj Enos, a'an b'eleeb' cient rik'in oob' chihab', ut kikam.

19 Ut laj Kainan kiwan xyu'am chiru lajeeb' xkaak'aal chihab', ut kiyo'la laj Mahalaleel choq' ralal; ut laj Kainan kiwan xyu'am chirix naq kiyo'la laj Mahalaleel chiru, waqxaqib' cient rik'in ka'k'aal chihab', ut ke'yo'la ralal ut xrab'in. Ut chixjunil lix kutan laj Kainan, a'an b'eleeb' cient rik'in lajeeb' chihab', ut kikam.

20 Ut laj Mahalaleel kiwan xyu'am chiru oob' xkaak'aal chihab', ut kiyo'la laj Jared choq' ralal, ut laj Mahalaleel kiwan xyu'am, chirix naq kiyo'la laj Jared chiru, waqxaqib' cient rik'in lajeeb' xka'k'aal chihab', ut ke'yo'la ralal ut xrab'in. Ut chixjunil lix kutan laj Mahalaleel a'an waqxaqib' cient rik'in o'laju ro'k'aal chihab', ut kikam.

21 Ut laj Jared kiwan xyu'am jun cient rik'in wiib' xkaak'aal chihab', ut kiyo'la laj "Enok choq' ralal; ut laj Jared kiwan xyu'am, chirix naq kiyo'la laj Enok chiru, waqxaqib' cient chihab', ut ke'yo'la ralal ut xrab'in. Ut laj Jared kixtzol laj Enok sa' chixjunil lix b'e li Dios.

22 Ut a'in resilal lix xe'toonileb' li ralal laj Adan, a'an li "ralal

15a Moï. 5:13.

^b K'UTUL RAQAL:

Muqmuukil molam.

17a Gen. 5:10–14;

Tz. ut S. 107:45, 53.

21a Gen. 5:18–24;

Moï. 7:69; 8:1–2.

K'UTUL RAQAL: Enok.

22a Luk. 3:38.

li Dios, li ki'aatinak wi' li Dios aj-wi' rik'in.

23 Ut a'aneb' aj jultikahom re li tiikilal, ut ke'aatinak ut ke'x-ye profeetil aatin, ut ke'xb'oqeb' chixjunil li winq, yalaq b'ar, re te'xjal xk'a'uxl; ut kik'utman li paab'ank chiruheb' li lalal xk'a-joleb' li winq.

24 Ut kik'ulman naq chixjunil lix kutan laj Jared a'an b'eleeb'cient rik'in wiib' xkaak'aal chihab', ut kikam.

25 Ut laj Enok kiwan xyu'am chiru oob' xkaak'aal chihab', ut kiyo'la laj Matusalen choq' ralal.

26 Ut kik'ulman naq laj Enok kib'eek sa' li ch'och', sa' xyanqeb' li tenamit; ut naq yoo chi b'eek, lix Musiq' li Dios kikub'e chaq sa' choxa, ut kikana sa' xb'een.

27 Ut a'an kirab'i jun xyaab' kuxej chalen chaq sa' choxa, li kixye: At Enok, li walal, aatinan jo' profeet chiru li tenamit a'in, ut ye reheb'—Jalomaq eek'a'uxl, xb'aan naq jo'ka'in naxye li Qaawa': Laa'in yoo injosq'il rik'in li tenamit a'in, ut lochlo xnimal injosq'il chirixeb', xb'aan naq kawujenaq li raameb', ut lix b'xikeb' ink'a' saqen na'ab'in, ut lix naq'eb' ru in'k'a' najt na'ilok.

28 Ut chiru xk'ihal li tasal tenamit a'in, chalen chaq sa' li kutan

keb'inyo'ob'tesi wi', kisach chaq xb'eheb', ut kine'xtz'eqtaana, ut ke'xsik' tz'aqal lix na'leb'eb' sa' li q'ojyin; ut sa' xtz'eqb'eetalileb' ke'xk'uub' li kamsink, ut ink'a' ke'xpaab' li jar taqlahom, li kink'e re laj Adan lix yuwa'eb'.

29 Jo'kan naq xe'xxaqab' aatin sa' b'alaq', ut rik'in lix xaqab'anb'il aatineb', ke'xk'am sa' xb'ee-neb' li kamk; ut jun b'xb'alb'a kin-kawresi choq' reheb' wi ink'a' neke'xjal xk'a'uxleb';

30 Ut a'in jun taqlanb'il aatin, li kintaqla chaq sa' xtiklajik li ru-chich'och', rik'in tz'aqal xtz'uumal we, chalen chaq sa' xk'ojlajik a'an, ut rik'in xtz'uumaleb' re lin moos, eb' laa yuwa', kintaqla laa'in xyeeb'al, jo' chanru ajwi' naq taataqlamanq sa' li ru-chich'och', toj sa' lix maril.

31 Ut naq kirab'i laj Enok li aatin a'in, kixkub'si rib' chi ch'och' chiru li Qaawa', ut ki'aatinak chiru li Qaawa', ut kixye: K'a'ut naq kintaw usilal sa' laa wilob'aal, ut yal alin, ut chixjunileb' li tenamit xik' nikine'ril; xb'aan naq moko seeb'in ta chi aatinak; k'a'ut b'i' naq laa'in laa moos?

32 Ut li Qaawa' kixye re laj Enok: Ayu ut b'aanu jo' katintaqla wi', ut maajun winq taak'ob'oq aawe. Te xtz'uumal aawe,

23a K'UTUL RAQAL: Profeet.

b K'UTUL RAQAL:

Profeetil aatin, aatinak jo' profeet.

c K'UTUL RAQAL: Jalok

k'a'uxl, jalb'a-k'a'uxlej.

d K'UTUL RAQAL:

Paab'aal.

25a K'UTUL RAQAL:

Matusalen.

27a Tz. ut S. 63:32.

b Mat. 13:15;

2 Ne. 9:31;

Mos. 26:28;

Tz. ut S. 1:2, 11, 14.

c Alma 10:25; 14:6.

28a K'UTUL RAQAL:

Po'resink ch'oolej.

29a K'UTUL RAQAL:

Xaqab'anb'il aatin.

b K'UTUL RAQAL:

Xb'alb'a.

31a Exo. 4:10–16;

Jer. 1:6–9.

32a Tz. ut S. 24:5–6; 60:2.

ut taanujob' resimanq, ut laa'in tink'e li aatin aawe, xb'aan naq chixjunil li tz'ejwalej wan sa' wuq', ut laa'in tinb'aanu jo' nin-k'oxla naq us.

33 Ye re li tenamit a'in: "Sik'omaq ru sa' li kutan a'in k'anjelak chiru li Qaawa' Dios li kiyiib'ank eere.

34 K'e reetal, lin Musiq' wan sa' aab'een, jo'kan naq chixjunil laa waatin tintiikob'resi ru; ut eb' li "tzuul te'eeleliq chawu, ut eb' li "nima' te'risi rib' sa' xb'eheb'; ut laa'at tatkanaaq wik'in, ut laa'in aawik'in; jo'kan ut, 'chatb'eeq wik'in.

35 Ut li Qaawa' kiraatina laj Enok, ut kixye re: Yul lix naq' aawu rik'in seb', ut ch'aj wi'chik, ut tat-iloq. Ut jo'kan kixb'aanu.

36 Ut a'an kirileb' li "musiq'ej li kixyo'ob'tesi chaq li Dios; ut kiril ajwi' li k'a'aq re ru li ink'a' nak'utun chiru li ^btz'ejwalejil xnaq' uhej; ut chalen a'an kiwulak li aatin chi najt sa' li ch'och': Jun 'aj ilol na'leb' xwaklesi li Qaawa' choq' re lix tenamit.

37 Ut kik'ulman naq laj Enok xko'o sa' li ch'och', sa' xyanqeb' li tenamit, chi xaqxo sa' xb'eeneb' li tzuul ut li taqenaqil na'ajej, ut kix-jap re chi kaw xyaab' xkux, kix-ch'olob' xyaalal chirix xmaa'usilal lix k'anjeleb', ut chixjunileb' li winq "ke'po'e' xch'ool xb'aan a'an.

38 Ut koxe'elq chaq chirab'inkil, sa' xb'eeneb' li taqenaqil na'ajej,

ut ke'xye reheb' li neke'ilok re li muheb'aal t'ikr, Kanaaqex laa'ex arin ut chek'aak'aleheb' li muheb'aal t'ikr, naq laa'o tooxik le' chirilb'al laj ilol na'leb', xb'aan naq a'an naxye profeetil aatin, ut wan jun jalanil na'leb' sa' li ch'och'; chalenaq jun xul winq sa' qayanq.

39 Ut naq ke'rab'i, kik'ulman naq maajun winq kixk'e li ruq' sa' xb'een; xb'aan naq kichal li xiw sa' xb'eeneb' chixjunil li ke'ab'ink re; xb'aan naq a'an kib'eek rik'in li Dios.

40 Ut kiwulak jun winq rik'in, aj Mahijah xk'ab'a', ut kixye re: Ye qe chi ch'olch'o anihat, ut b'ar nakatchal chaq?

41 Ut a'an kixye reheb': Kinchal chaq sa' li ch'och' Kainan, lix ch'och'eb' lin yuwa', jun xch'och'il li tiikilal toj sa' li kutan a'in. Ut lin yuwa' kinixtzol sa' chixjunil lix b'e li Dios.

42 Ut kik'ulman, naq yookin chaq chi b'eek chalen chaq sa' li ch'och' Kainan, chixk'atq li palaw sa' releb'aal li saq'e, kiwil jun k'utb'esinb'il matk', ut ilomaq, li choxa kiwil, ut li Qaawa' ki'aa-tinak wik'in, ut kixk'e taqlahom we; jo'kan ut, xb'aan li ajom a'in, re xpaab'ankil li taqlahom, ninye li aatin a'in.

43 Ut laj Enok toj kikana chi aatinak, ut kixye: Li Qaawa' li ki'aa-tinak wik'in, a'an ajwi' li Dios re

33a K'UTUL RAQAL: Xtaql ch'oolej.

34a Mat. 17:20.

b Moiss. 7:13.

c Gen. 5:24;

Moiss. 7:69.

K'UTUL RAQAL: B'eek rik'in li Dios.

36a K'UTUL RAQAL:

Musiq'ejil yo'ob'tesink.

b Moiss. 1:11.

c K'UTUL RAQAL: Aj ilol na'leb'.

37a 1 Ne. 16:1-3.

choxa, ut a'an lin Dios ut lee Dios laa'ex, ut laa'ex was wiitz'inex, ut k'a'ut naq "nekek'e eena'leb' eejunes eerib', ut neketz'eqtaana li Dios re choxa?

44 Li choxa kixyiib' a'an; li "ruchich'och' a'an ^bxxaqleb'aal li roq; ut re a'an lix k'ojob'an-kil. K'ehomaq reetal, a'an ki-k'ojob'ank re, jun xk'ihaleb' li winq kixk'am chaq chiru lix b'een.

45 Ut chalenaq li kamk sa' xb'ee-neb' li qayuwa'; a'b'anan naqanaweb' ru, ut ink'a' nokoru chixsachb'al xyaalal, ut li xb'een ajwi' re chixjunil naqanaw ru, a' laj Adan ajwi'.

46 Xb'aan naq jun xhuhil li "jultikaak xqatz'iib'a sa' qayanq, jo' chanru li k'utb'il eetalil k'eeb'il xb'aan li ru'uj ruq' li Dios; ut k'ee-b'il sa' tz'aqal li qaatinob'aal.

47 Ut naq laj Enok kixye li raatin li Dios, eb' li tenamit ke'siksot, ut ink'a' ke'ru chi wank chi xaqxo chiru.

48 Ut a'an kixye reheb': Rik'in naq "kit'ane' laj Adan, laa'o wan-ko; ut xb'aan lix t'anik a'an kichal li ^bkamk; ut laa'o noko'ok choq' aj tz'aqonel sa' li rahilal ut li rahil ch'oolejil.

49 K'ehomaq reetal, chalenaq laj Satanas sa' xyanqeb' li ralar xk'a-joleb' li winq, ut "naraaleheb' re te'xloq'oni a'an; ut eb' li winq ak xe'ok choq' aj ^brahol tz'ejwalej, aj 'atawinel, ut jo'keb' laj tza, ut ^dtz'apb'ileb' chaq chiru li rilob'aal li Dios.

50 A'ut li Dios xk'e chi nawmank chiruheb' li qayuwa' naq chixjunileb' li winq tento te'xjal xk'a'uxl.

51 Ut a'an kixb'oq laj Adan li qayuwa' rik'in tz'aqal lix yaab' xkux, ut kixye: Laa'in li Dios, kinyo'ob'tesi li ruchich'och', ut eb' li "winq ^brub'elaj naq ke'wan sa' li tz'ejwalej.

52 Ut kixye ajwi' re: Wi tatsut-q'iiq chaq wik'in, ut tat-ab'inq chiru lix yaab' inkux, ut tatpaa-b'anq, ut taajal aak'a'uxl chirix chixjunil li q'etok aatin aab'aan, ut "taakub'eeq aaha', sa' ajwi' li ha', sa' lix k'ab'a' li Walal Junaj Chirib'il, li nujenaq chi ^busilal ut chi yaal, a'an li 'Jesukristo, li jun ajwi' chi "k'ab'a'ej li k'ee-b'ilaq rub'el choxa, li taachalq wi' li 'kolb'a-ib' reheb' li ralar xk'ajoleb' li winq, taak'ul li maatan re li Santil Musiq'ej, rik'in xpatz'b'al chixjunil

43a Prov. 1:24–33;
Tz. ut S. 56:14–15.

44a Deut. 10:14.
b Abr. 2:7.

46a K'UTUL RAQAL: Xhuhil
li jultikaak.

48a 2 Ne. 2:25.
K'UTUL RAQAL: Xt'anik
laj Adan ut li xEva.

b K'UTUL RAQAL: Kamk
re tz'ejwalej.

49a Moiss. 1:12. K'UTUL RAQAL:

Aaleek, aalenk.

b Mos. 16:3–4;
Moiss. 5:13.

K'UTUL RAQAL:
Re tz'ejwalej.

c K'UTUL RAQAL:
Atawink, atawinel.

d K'UTUL RAQAL:
Kamk re musiq'ej.

51a K'UTUL RAQAL:
Winq—Winq, ralar lix
Choxahil Yuwa' sa'

musiq'ej.

b K'UTUL RAQAL:
Musiq'ejil yo'ob'tesink.
52a 3 Ne. 11:23–26.

K'UTUL RAQAL:
Kub'iha', kub'sink ha'.

b K'UTUL RAQAL: Usilal.

c K'UTUL RAQAL:
Jesukristo.

d Hech. 4:12; 2 Ne. 31:21.

e K'UTUL RAQAL:
Kolb'a-ib'.

li k'a'aq re ru sa' lix k'ab'a' a'an, ut yalaq k'a'ru taapatz', taak'ee-manq aawe.

53 Ut laj Adan li qayuwa' kiraa-tina li Qaawa', ut kixye: K'a'ut naq eb' li winq tento te'xjal xk'a'uxl ut te'kub'eeq xha' sa' ha'? Ut li Qaawa' kixye re laj Adan: K'e reetal, "xinkuy aamaak chixix li q'etok aatin xab'aanu sa' li Awimq Eden.

54 Xb'aan a'an kiwulak li aatin chi najt sa' xyanqeb' li tenamit, naq li "Ralal li Dios ^bkixtoj rix li maak li kiwan chaq sa' xtiklajik, sa' li ink'a' naru wi' chi sumeek lix maakeb' li na'b'ej yuwa'b'ej sa' xb'een xjolomeb' li 'alal k'ajolb'ej, xb'aan naq maak'a' xmajelaleb' a'an chalen chaq sa' xk'ojlajik li ruchich'och'.

55 Ut li Qaawa' kiraatina laj Adan, ut kixye: Jo' chanru naq eb' laa walal aak'ajol neke'sihaak chaq sa' li "maak, chi jo'kan ajwi' naq neke'niman, li maak nasihan chaq sa' xch'ooleb', ut neke'xyal li ^bk'a, re naq te'xnaw xraab'al li chaab'il.

56 Ut k'eeb'il reheb' xnawb'al b'ar wan li us ut li ink'a' us;

jo'kan naq aj "b'aanuneleb' xjuneleb' rib', ut xink'e eere jun chik chaq'rab' ut taqlahom.

57 Jo'kan ut, k'utumaq chiruheb' lee ralal eek'ajol, naq chixjunileb' li winq yalaq b'ar tento "te'xjal xk'a'uxl, malaj ut maamin te'ruuq chireechaninkil li rawa'b'ejihom li Dios, xb'aan naq maak'a' ^bk'a'ru tz'aj naru chi wank aran, malaj chi "wank chiru li rilob'aal; xb'aan naq sa' li raatinob'aal laj Adan, "Winq re Santilal a'an lix k'ab'a', ut lix k'ab'a' li Junaj Yo'lajenaq chiru, a'an li "Ralal li Winq, a' li Jesukristo ajwi', jun aj ^fRaqol Aatin tiik xch'ool, li taachalq sa' xjachleb'aal ru li kutan.

58 Jo'kan naq nink'e eere jun taqlahom, naq teek'ut li k'a'aq re ru a'in chi moko ramb'il ta chiruheb' lee "ralal eek'ajol, ut teeye:

59 Naq sa' xk'ab'a' li q'etok aatin nachal li t'ane'k, a' li t'ane'k li nak'amok chaq re li kamk, ut jo'chanru xexyo'la sa' li ruchich'och' rik'in ha', ut kik', ut li "musiq'ej, li kinyiib' chaq, ut chi jo'kan rik'in chaq li ^bpoqs xex'ok choq' yo'yookil aamej, chi jo'kan ajwi' tento

53a K'UTUL RAQAL: Kuyuk maak.

54a K'UTUL RAQAL: Jesukristo.

b K'UTUL RAQAL: Xtojb'al rix li maak.

c Mos. 3:16.

55a K'UTUL RAQAL: Maak.

b Tz. ut S. 29:39.

K'UTUL RAQAL:

Ch'a'ajkilal.

56a 2 Ne. 2:26–27;

Hel. 14:29–30.

K'UTUL RAQAL: Xtaql

ch'oolej.

57a 1 Kor. 6:9–10.

K'UTUL RAQAL: Jalok

k'a'uxl, jalb'a-k'a'uxlej.

b 1 Ne. 10:21.

K'UTUL RAQAL:

Ch'ajob' resinb'il ut

moko ch'ajob' resinb'il

ta.

c Sal. 24:3–4;

1 Ne. 15:33–36;

Morm. 7:7;

Tz. ut S. 76:50–62.

d Moiss. 7:35.

K'UTUL RAQAL: Winq re Santilal.

e K'UTUL RAQAL: Ralal li Winq.

f K'UTUL RAQAL:

Jesukristo—Aj Raqol

Aatin;

Tiik ruhil na'leb'.

58a K'UTUL RAQAL:

Kok'al, al.

59a 1 Jn. 5:8.

b Gen. 2:7;

Moiss. 4:25;

Abr. 5:7.

‘taxyo’laaq wi’chik sa’ li awa’b’e-
jihom re choxa, rik’in ^a‘ha’, ut
rik’in li Musiq’ej, ut texch’ajob’-
resiiq rik’in kik’, a’ lix kik’el aj-
wi’ li Junaj Yo’lajenaq chiwu, re
naq taaruq teksantob’resiiq chaq
chiru chixjunil li maak, ut ^a‘teeyal
xsahil li /aatin re junelik yu’am sa’
li ruchich’och’ a’in, ut li junelik
yu’am sa’ li ruchich’och’ chalel,
a’ li ^sloq’alil ajwi’ li ink’a’ nakam;

60 Xb’aan naq rik’in li ^a‘ha’ ne-
kepaab’ li taqlahom; rik’in li
Musiq’ej ^bnatiikob’resiik eeru, ut
rik’in li ^ckik’ ^anekexsantob’resiik;

61 Jo’kan naq k’eeb’il chi kanaak
eerik’in; li esil ch’olob’anb’il sa’
choxa; laj ^aK’ojob’anel Ch’oolej, li
tuqtuukil k’a’aq re ru re li loq’alil
li ink’a’ nakam, li yaal chirix chix-
junil li k’a’aq re ru; li k’a’ru nak’e-
hok xyu’am chixjunil li k’a’aq re
ru, li naxkanab’ chi yo’yo chixjunil
li k’a’aq re ru, li nanawok re chix-
junil li k’a’aq re ru, li nak’amok re
chixjunil li wankilal jo’ chanru li
chaab’il na’leb’, li uxtaan, li yaal, li
tiik ruhil na’leb’, ut li raqb’a-aatin.

62 Ut anajwan, k’e reetal, nin-
ye aawe: A’in li ^ak’uub’anb’il na’-
leb’ re li kolb’a-ib’ choq’ re chix-
junileb’ li winq, xb’aan lix kik’el

li ^bJunaj Yo’lajenaq chiwu, li taa-
chalq sa’ xjachleb’aal ru li kutan.

63 Ut k’e reetal, chixjunil li
k’a’aq re ru, wan k’a’ru li chan-
chan wi’, ut chixjunil li k’a’aq
re ru yo’ob’tesinb’il ut yiilb’an-
b’il re ^axch’olob’ankil inyaalal, li
k’a’aq re ru re li yu’am a’in, jo’ aj-
wi’ li k’a’aq re ru re li musiq’ej; li
k’a’aq re ru wan sa’ choxa taqe’q,
ut k’a’aq re ru li wan sa’ xb’een
li ruchich’och’, ut k’a’aq re ru li
wan sa’ li ch’och’, ut k’a’aq re ru
li wan rub’el li ch’och’, chixb’een
jo’ ajwi’ chirub’el: chixjunil nax-
ch’olob’ inyaalal.

64 Ut kik’ulman, chirix naq li
Qaawa’ kiraatina laj Adan, li
qayuw’a’, naq laj Adan ki’elajin
chiru li Qaawa’, ut kixoke’ chaq
xb’aan lix ^aMusiq’ li Qaawa’, ut
kik’ame’ taq’a chi sa’ li ha’, ut ki-
yokob’aak rub’el li ^bha’, ut kik’a-
me’ chaq wi’chik sa’ li ha’.

65 Ut chi jo’kan kikub’e xha’,
ut lix Musiq’ li Dios kikub’e sa’
xb’een, ut chi jo’kan ^akiyo’la rik’in
li Musiq’ej, ut kik’ehe’ xyu’am ^bsa’
xch’ool sa’ raam,

66 Ut kirab’i jun xyaab’ kuxej
chalen chaq sa’ choxa, li kixye:
Laa’at ^akub’sinb’il aaha’ rik’in

59c K’UTUL RAQAL: Yo’laak
wi’chik, yo’laak rik’in
li Dios.

d K’UTUL RAQAL:
Kub’iha’, kub’sink ha’.
e 2 Ne. 4:15-16;
Alma 32:28.

f Jwan 6:68.

g K’UTUL RAQAL:
Choxahil loq’alil.

60a Moro. 8:25.

b K’UTUL RAQAL:
Tiikob’resink, xk’eeb’al

xtiikilal.

c K’UTUL RAQAL: Kik’.

d K’UTUL RAQAL:
Santob’resink.

61a K’UTUL RAQAL:
Santil Musiq’ej.

62a K’UTUL RAQAL:
K’uub’anb’il na’leb’ re
li tojb’al-ix.

b K’UTUL RAQAL: Junaj
Yo’lajenaq.

63a Alma 30:44;
Tz. ut S. 88:45-47.

64a K’UTUL RAQAL: Santil
Musiq’ej.

b K’UTUL RAQAL:
Kub’iha’, kub’sink ha’.

65a K’UTUL RAQAL: Yo’laak
wi’chik, yo’laak rik’in
li Dios.

b Mos. 27:25;
Alma 5:12-15.

66a Tz. ut S. 19:31.

K’UTUL RAQAL: Maatan
re li Santil Musiq’ej.

xam, ut rik'in li Santil Musiq'ej. A'in li ^besil ch'olob'anb'il chirix li Yuwa'b'ej, ut li K'ajlob'ej, chalen anajwan ut chi junelik;

67 Ut laa'at wankat jo' chanru lix "k'anjelil li ani wan chi maak'a' xtiklajik lix kutan chi moko roso'-jik lix chihab', chalen chaq anchal li junelik q'e kutan toj anchal li junelik q'e kutan chik.

68 K'e reetal, laa'at "junajat wik'in, jun ralal li Dios; ut chi jo'-kan neke'ru chixjunil chi ok choq' ^bwalaleb'. Amen.

CH'OL 7

(Diciembre 1830)

Laj Enok nak'utuk na'leb', naxb'eresi li tenamit, ut naxjal xna'ajeb' li tzuul—Naxaqab'aman li tenamit Sion—Laj Enok naril chi rub'elaj lix k'ulunik li Ralal li Winq, lix mayej a'an re xtojb'al rix li maak, ut lix waklijikeb' laj santil paab'anel chi yo'yo—Naril chi rub'elaj lix k'ojob'ankil wi'chik li evangelio, li ch'utub'aak, li xkab' xk'ulunik li Qaawa', ut naq taasutq'iiq Sion.

Ut kik'ulman naq laj Enok toj ki'aatinak, ut kixye: K'ehomaq reetal, laj Adan li qayuwa' kixk'ut li k'a'aq re ru a'in, ut naab'al ke'paab'an ut ke'ok choq' ^aralal li Dios, ut naab'al moko ke'xpaab'ta, ut ke'oso' sa' lix maakeb', ut

yookeb' chiroyb'eninkil rik'in ^bxxiweb', sa' rahilal, naq taahoymanq lix xik'il xxamlel lix josq'il li Dios sa' xb'eeneb'.

2 Ut chalen chaq sa' li hoonal a'an laj Enok ki'ok chi aatinak jo' profheet, ut kixye reheb' li tenamit: Naq yookin chaq chi b'EEK, ut kinxaqli sa' xb'een li na'ajej Mahujah, ut kin'elajin chiru li Qaawa', kichal jun xyaab' kuxej chalen chaq sa' choxa, li kixye—Sutq'isi aawib', ut ayu sa' xb'een li tzuul Simeon.

3 Ut kik'ulman naq kinsutq'isi wib' ut xkohin taqe'q sa' xb'een li tzuul; ut naq kinxaqli sa' xb'een li tzuul, kiwil chi teeliik li choxa, ut kintiqib'aak rik'in "loq'alil;

4 Ut kiwil li Qaawa'; ut a'an xaqxo chaq chiru li wilob'aal, ut kinraatina, jo' chanru ajwi' naq jun winq naraatina li jun chik, chi ^ak'utk'u chiru rilob'aal, ut a'an kixye we: ^bChat-iloq, ut tink'ut chawu li ruchich'och' chiru xnumik k'iila tasal tenamit.

5 Ut kik'ulman naq kink'e reetal sa' li ru taq'a Xum, ut ilomaq, jun nimla tenamit li wankeb' rochoch sa' muheb'aal t'ikr, a'aneb' li tenamit aj Xum.

6 Ut jo'kan wi'chik li Qaawa' kixye we: Chat-iloq; ut kin'ilok sa' xjajal lix nim li saq'e, ut kink'e reetal lix tenamit laj Kanahan,

66 b 2 Ne. 31:17-18;
3 Ne. 28:11.

67 a K'UTUL RAQAL: Tijonelil re Melkisedek.

68 a 1 Jn. 3:1-3;
Tz. ut S. 35:2.
b Jwan 1:12;

Tz. ut S. 34:3.

K'UTUL RAQAL:
Ralal ut xrab'in li Dios.

7 1 a K'UTUL RAQAL:
Ralal ut xrab'in li Dios.
b Alma 40:11-14.
3 a K'UTUL RAQAL:

Jaltesiiik ru.

4 a Gen. 32:30;
Deut. 5:4;
Mois. 1:2, 11, 31.
b Mois. 1:4.

li wankeb' rochoch sa' muheb'aal t'ikr.

7 Ut li Qaawa' kixye we: Aatinan jo' profheet; ut kin'aatinak jo' profheet, kinye: K'ehomaq reetal, lix tenamit laj Kanahan, li k'i rajlan-kileb', te'xik chi tusub'anb'ileb' chi pleetik sa' xb'een li tenamit aj Xum, ut te'xkamsiheb' re naq te'oso'q chi junajwa; ut eb' lix tenamit laj Kanahan te'xjachi rib' sa' li ch'och', ut taawanq li ch'och' chi chaqi ut chi ink'a' na'uuchin, ut maajun chik tenamit taawanq aran, ka'ajwi' lix tenamit laj Kanahan.

8 Xb'aan naq k'ehomaq reetal, li Qaawa' tixmajewa li ch'och' a'an rik'in xnimal li tiiq, ut lix chaqihal taakanaaq chi junelik; ut kichal jun "q'eqal sa' xb'eeneb' chixjunil li ralal xk'ajol laj Kanahan, jo'kan naq xik' ke'ile' sa' xyanqeb' chixjunil li tenamit.

9 Ut kik'ulman naq li Qaawa' kixye we: Chat-iloq; ut kin'ilok, ut kink'e reetal li ch'och' Xaron, ut li ch'och' Enok, ut li ch'och' Omner, ut li ch'och' Heni, ut li ch'och' Xem, ut li ch'och' Haner, ut li ch'och' Hanannah, ut chixjunileb' li ani wankeb' chi sa';

10 Ut li Qaawa' kixye we: Ayu rik'in li tenamit a'in, ut ye reheb'—"Chejal eek'a'uxl, maare anchal tin'elq chaq ut teb'insak' rik'in jun majewank, ut te'kamq.

11 Ut kixk'e jun li taqlahom we naq "tinkub'sinq ha' sa' lix k'ab'a' li Yuwa'b'ej, ut li K'ajolb'ej, li nujenaq chi busilal ut chi yaal, ut li "Santil Musiq'ej, li nach'o-lob'an xyaalal li Yuwa'b'ej ut li K'ajolb'ej.

12 Ut kik'ulman naq laj Enok ink'a' kixkanab' xb'oqb'aleb' chixjunil li tenamit re te'xjal xk'a'uxl, ka'ajwi' lix tenamit laj Kanahan ink'a';

13 Ut k'a'jo' xnimal lix "paab'aal laj Enok, jo'kan naq kixjolomiheb' lix tenamit li Dios, ut eb' li xik' neke'ilok reheb' ke'chal chixplee-tinkileb'; ut a'an kixye li raatin li Qaawa', ut kisiksot li ch'och', ut ke'eelelik li 'tzuul, jo' chanru ajwi' li taqlanb'il xb'aan; ut lix ha'ileb' li 'nima' ke'isiik chaq sa' xb'eheb'; ut ki'ab'iman chaq chi wu'te'ek li kaqkojl chalen chaq sa' li yamyookil ch'och'; ut chixjunileb' li tenamit ke'xuwak chi naab'al, xb'aan xq'axalil "xnimal ru li raatin laj Enok, ut xb'aan naq k'a'jo' xnimal ru li aatinob'aal kixk'e chaq li Dios re.

14 Kitaq'e' ajwi' chaq jun ch'och' sa' xchamal li palaw, ut k'a'jo' xnimal lix xiweb' li xik' neke'ilok re lix tenamit li Dios, jo'kan naq ke'eelelik ut ke'xaqli chaq chi najt, ut xkoheb' chiru li ch'och' li kitaq'e' chaq sa' xchamal li palaw.

15 Ut eb' li "xninqal roq winq

8a 2 Ne. 26:33.

10a Moï. 6:57.

K'UTUL RAQAL: Jalok
k'a'uxl, jalb'a-k'a'uxlej.

11a K'UTUL RAQAL:

Kub'iha', kub'sink ha'.

b K'UTUL RAQAL: Usilal.

c K'UTUL RAQAL: Santil
Musiq'ej.

13a K'UTUL RAQAL:

Paab'aal.

b Mat. 17:20.

c Moï. 6:34.

d K'UTUL RAQAL:

Tijoneli;
Wankilal.

15a Gen. 6:4;

Moï. 8:18.

re li ch'och' jo'kan ajwi' ke'xaq-
li chaq chi najt, ut ki'el jun ma-
jewank sa' xb'eeneb' chixjunil li
tenamit li ke'pleetink re li Dios;

16 Ut chalen chaq sa' li kutan
a'an kiwan li pleet ut li hoyok kik'
sa' xyanqeb'; a'b'anan li Qaawa'
kichal ut kiwan rik'in lix tenamit,
ut eb' a'an ke'wan sa' tiikilal.

17 Kiwan li "xiw chiru li Qaawa'
sa' xb'eeneb' chixjunil li tenamit,
xb'aan naq k'a'jo' xnimil lix loq'al
li Qaawa', li kiwan sa' xb'een lix
tenamit. Ut li Qaawa' b'kirosob'te-
si li ch'och', ut eb' a'an ke'osob'te-
siik sa' xb'eeneb' li tzuul, ut sa'
xb'eeneb' li taqenaqil na'ajej, ut
ke'tam.

18 Ut li Qaawa' "Sion kixye re
lix tenamit, xb'aan naq b'junajeb'
xch'ool ut junajeb' xk'a'uxl, ut
ke'wan sa' tiikilal, ut maak'a' li
neb'a' sa' xyanqeb'.

19 Ut laj Enok toj kiwan chi jul-
tikank aatin sa' tiikilal chiru lix
tenamit li Dios. Ut kik'ulman sa'
lix kutan a'an, naq kixyiib' jun te-
namit, a'an li Tenamit re Santilal
kiyeeman re, a'an Sion ajwi'.

20 Ut kik'ulman naq laj Enok
ki'aatinak rik'in li Qaawa', ut
kixye re li Qaawa': "Sion taawanq
chi yaal sa' xyaalalil chi junelik.
A'b'an li Qaawa' kixye: Sion ki-
wosob'tesi, a'b'anan li rela' li te-
namit kinmajewa.

21 Ut kik'ulman naq li Qaawa'
kixk'ut chiru laj Enok chixjunileb'
li ani wankeb' sa' li ruchich'och';
ut a'an kixk'e reetal, ut ilomaq,
Sion, chirix xnumikeb' li kutan,
"kik'ame' taq'e'q sa' choxa. Ut li
Qaawa' kixye re laj Enok: K'e reet-
al li wochoch chi junelik.

22 Ut laj Enok kixk'e ajwi' reeta-
leb' li rela'eb' li tenamit li ke'wan
choq' ralal laj Adan, ut a'aneb' chi
junajinb'il chixjunil li riyajil laj
Adan, ka'ajwi' li riyajil laj Kain
ink'a', xb'aan naq eb' li riyajil laj
Kain "q'eqeb', ut maak'a'eb' xna'aj
sa' xyanqeb'.

23 Ut chirix naq kik'ame' Sion
sa' "choxa, laj Enok b'kixk'e reetal,
ut ilomaq, "chixjunileb' lix tena-
mitil li ruchich'och' ke'wan chiru;

24 Ut kichal li jun tasal tena-
mit chirix li jun tasal chik; ut laj
Enok kiwan chi taqenaq ut chi
"waklesinb'il, chire ajwi' xch'ool
li Yuwa'b'ej, ut li Ralal li Winq; ut
k'ehomaq reetal, lix wankilal laj
Satanas kiwan chiru chixjunil lix
b'een li ch'och'.

25 Ut kirileb' li anjel chi kub'eeq
chaq sa' choxa; ut kirab'ijun kawil
xyaab' kuxej chixyeeb'al: Rahilal,
rahilal chiwanq sa' xb'eeneb' li
ani wankeb' sa' li ruchich'och'.

26 Ut kixk'e reetal laj Satanax; ut
wan jun nimla "b'ak'leb' ch'iich'
sa' ruq', ut kixtz'ap ru chixjunil

17a Exo. 23:27.

b 1 Kro. 28:7–8;

1 Ne. 17:35.

18a K'UTUL RAQAL: Sion.

b Hech. 4:32;

Filip. 2:1–4.

K'UTUL RAQAL:

Junajil.

20a Mois. 7:62–63.

K'UTUL RAQAL:

Ak' Jerusalem.

21a Mois. 7:69.

22a 2 Ne. 26:33.

23a K'UTUL RAQAL:

Choxa.

b K'UTUL RAQAL:

K'utb'esinb'il matk'.

c Tz. ut S. 88:47;

Mois. 1:27–29.

24a 2 Kor. 12:1–4.

26a Alma 12:10–11.

lix b'een li ch'och' rik'in ^bq'ojyin; ut a'an ki'ilok taqe'q ut kise'ek, ut eb' lix 'anjel ke'saho' xch'ool.

27 Ut laj Enok kirileb' li "anjel chi kub'eek chaq sa' choxa, ^bchixch'olob'ankil xyaalal li Yuwa'b'ej ut li K'ajolb'ej; ut kit'ane' li Santil Musiq'ej sa' xb'een naab'al, ut ke'-xoke' xb'aan lix wankilal li choxa toj sa' Sion.

28 Ut kik'ulman naq li Dios re choxa kiril li rela'eb' li tenamit, ut kiyaab'ak; ut laj Enok kixch'olob' xyaalal, ut kixye: Chan ru na'ux naq nayaab'ak li choxa, ut naxhir xya'al li ru chanchan li hab' sa' xb'eeneb' li tzuul?

29 Ut laj Enok kixye re li Qaawa': Chan ru naq naru "nakatyaab'ak, rik'in naq santat, ut wankat chalen chaq anchal li junelik q'e kutan toj anchal li junelik q'e kutan chik?

30 Ut wi ta taaruq naq li winq taaruq chirajlankileb' lix poqsil li ruchich'och', relik chi yaal, li jar mileb' chi mil xkomon li "ruchich'och' a'in, maawa' raj yal ta xtklajik li rajlankil laa ^byo'ob'tesihom; ut toj helho laa t'ikr; a'ut laa'at wankat aran, ut aran wan laa ch'ool; ut tiik aana'leb'; ut aj uxtaanat ut chaab'il aach'ool chi junelik;

31 Ut xak'am Sion toj chire tz'aqal aach'ool, sa' xyanqeb' chaq chixjunil laa yo'ob'tesihom, chalen chaq anchal li junelik q'e kutan toj anchal li junelik q'e kutan chik: ut junes "tuqtuukilal, ^btiik ruhil na'leb' ut 'yaal wan choq' rochochil laa k'ojarib'aal; ut li uxtaan taaxik chiru laa wilob'aal ut maak'a'aq roso'jik; chan pe' ru naru nakatyaab'ak?

32 Li Qaawa' kixye re laj Enok: K'e reetaleb' a'in laa was aawii-tz'in; a'aneb' xyiib'ahom tz'aqal li "wuq', ut kink'e reheb' lix ^bnawomeb', sa' li kutan keb'in-yo'ob'tesi wi'; ut sa' li Awimq Eden kink'e laa'in re li winq lix "taql xch'ool;

33 Ut reheb' laa was aawii-tz'in kinye, ut kink'e ajwi' taqlahom, naq "te'xra rib' chirib'ileb' rib', ut naq te'xsik' wu laa'in, lix Yuwa'eb'; a'b'an k'e reetal, wankeb' chi maak'a' xrahomeb', ut xik' neke'ril tz'aqal li rech kik'eleb';

34 Ut lochlo chirixeb' "xxamlel li xik' naweek'a; ut sa' xtiqwal li ch'i'ch'i' naweek'a tintaqla li ^bb'uut'iha' sa' xb'eeneb', xb'aan naq lochlo xnimall injosq'il chirixeb'.

26 *b* Isa. 60:1–2.

c Jud. 1:6;

Tz. ut S. 29:36–37.

27 *a* K'UTUL RAQAL: Anjel.

b K'UTUL RAQAL:

Xk'utb'al xyaalal;

Xnawom qach'ool;

Yaal ch'olob'anb'il.

29 *a* Isa. 63:7–10.

30 *a* Tz. ut S. 76:24;

Mois. 1:33.

b K'UTUL RAQAL:

Yo'ob'tesink.

31 *a* K'UTUL RAQAL:

Tuqtuukilal.

b K'UTUL RAQAL: Tiik

ruhil na'leb'.

c K'UTUL RAQAL: Yaal.

32 *a* Mois. 1:4.

b K'UTUL RAQAL: Nawok,

xnawom.

c K'UTUL RAQAL: Xtaql

ch'oollej.

33 *a* K'UTUL RAQAL:

Rahok.

34 *a* Isa. 30:27;

Nahum 1:6;

Tz. ut S. 35:14.

b Gen. 7:4, 10;

Mois. 8:17, 24.

K'UTUL RAQAL:

B'uut'iha' sa' xkutankil

laj Noe.

35 K'e reetal, laa'in li Dios; "Winq re Santilal a'an ink'ab'a'; Winq aj K'ehol Na'leb' a'an ink'ab'a'; ut Maak'a' Roso'jik ut Junelik Wan, a'an ajwi' b'ink'ab'a'.

36 Jo'kan ut naru ninye' xkab'ichal li wuq' ut ninchap chixjunil li yo'ob'tesihom li kinyiib'; ut lix "naq' wu naru chi ok ajwi' sa' xtib'eleb', ut sa' xyanq chixjunil lix yiiib'ahom li wuq' moko wanjenaq ta xkomon xnimal li b'maa'usilal jo' sa' xyanqeb' laa was aawiitz'in.

37 A'b'an k'e reetal, lix maakeb' a'an taawanq sa' xb'een xjolomeb' lix yuwa'eb'; laj Satanas taawanq choq' xyuwa'eb', ut a'anaq li rahilal li xk'ulumaqeb'; ut chixjunil li choxa taayaab'aq chirixeb', chixjunil ajwi' lix yiiib'ahom tz'aqal li wuq'; k'a' ut naq ink'a' taayaab'aq li choxa, rik'in naq eb' a'in te'xkul rahilal?

38 A'ut k'e reetal, eb' a'in li ilb'ileb' xb'aan xnaq' aawu te'oso'q sa' li b'uut'iha'; ut k'e reetal, laa'in teb'intz'ap chaq; jun "tz'alam xin-kawresi choq' reheb'.

39 Ut li "sik'b'il ru inb'aan ak xtz'aaman chiru li wilob'aal. Jo'kan naq a'an naxk'ul rahilal choq' re lix maakeb' a'an; a' yaal jo' te'xjal xk'a'uxl sa' li kutan naq li b'Sik'b'il Ru inb'aan taasutq'iiq

wik'in, ut toj reetal li kutan a'an te'wanq sa' 'rahilal;

40 Jo'kan ut, xb'aan a'in taa-yaab'aq li choxa; relik chi yaal, ut chixjunil lix yiiib'ahom li wuq'.

41 Ut kik'ulman naq li Qaawa' kiraatina laj Enok, ut kixye re laj Enok chixjunil lix b'aanuhomeb' li ralal xk'ajoleb' li winq; jo'kan naq laj Enok kixnaw, ut ki'ilok chiru lix maa'usilaleb', ut lix rahileb', ut a'an kiyaab'ak, ut kixye' xkab'ichal li ruq', ut "kiniman lix ch'ool jo' xnimal li junelik q'e kutan, ut kinumta xsa' xch'ool; ut kichiiq'an anchal li junelik q'e kutan.

42 Ut laj Enok kiril ajwi' laj "Noe, ut lix b'junkab'al; naq li ralal xk'ajoleb' chixjunileb' li ralal laj Noe te'kole'q rik'in jun kole'k re li yu'am a'in;

43 Jo'kan naq laj Enok kiril naq laj Noe kixyiib' jun li "jukub' kab'l; ut naq li Qaawa' kiril chi sa xse', ut kixk'am sa' tz'aqal li ruq'; a'b'anan sa' xb'een li rela'eb' laj maak kichal li b'uut'iha' ut ke'-sub'e' xb'aan.

44 Ut naq kiril a'in laj Enok, kiwan xk'ahil li raam, ut kiyaab'ak chirixeb' li ras riitz'in, ut kixye re li choxa: "Maamin chik taa-k'ojob'aaq inch'ool; a'b'anan li Qaawa' kixye re laj Enok: Waklesi

35a Moï. 6:57.

b Moï. 1:3.

36a Tz. ut S. 38:2; 88:41;

Moï. 1:35–37.

b Gen. 6:5–6;

Moï. 8:22, 28–30.

38a 1 Pe. 3:18–20.

K'UTUL RAQAL:

Xb'alb'a.

39a A'AN: li Kolonel.

b Moï. 4:2;

Abr. 3:27.

K'UTUL RAQAL:

Jesukristo.

c K'UTUL RAQAL:

Tojb'a-maak.

41a Mos. 28:3.

K'UTUL RAQAL:

Toq'ob'ank-u.

42a K'UTUL RAQAL: Noe, najter yuwa'b'ej sa' li Santil Hu.

b Moï. 8:12.

43a Gen. 6:14–16;

Eter 6:7.

44a Sal. 77:2;

Eter 15:3.

aach'ool, ut sahaq aawaam; ut chat-iloq.

45 Ut kik'ulman naq laj Enok ki'ilok; ut chalen chaq laj Noe, kiril chixjunileb' li junkab'al re li ruchich'och'; ut ki'elajin chiru li Qaawa', ut kixye: Jo'q'e taawulaq xkutankil li Qaawa'? Jo'q'e taahoymanq lix kik'el li Tiik Xch'ool, re naq chixjunileb' li neke'yaab'ak te'ruuq chi "santob'resiik ut chi wank xyu'am chi junelik?

46 Ut li Qaawa' kixye: Taawanq sa' "xjachleb'aal ru li kutan, sa' xkutankil li maa'usilal ut li eeqajunk.

47 Ut k'ehomaq reetal, laj Enok kiril xkutankil lix k'ulunik li Lalal li Winq, sa' ajwi' li tz'ejwalej; ut kisaho' li raam, kixye: Taqsinb'il li Tiik Xch'ool, ut kamsinb'il li "Karneer chalen chaq sa' xk'ojlajik li ruchich'och'; ut sa' xk'ab'a' li paab'aal wankin chire xch'ool li Yuwa'b'ej, ut k'e reetal, ^bSion wan wik'in.

48 Ut kik'ulman naq laj Enok ki'ilok chiru li "ruchich'och'; ut kirab'i jun xyaab' kuxej chalen chaq sa' xsa' a'an, li kixye: Rahilal, rahilal sa' inb'een laa'in, lix na'ileb' li winq; ra wankin, ut tawajenaqin, xb'aan lix maa'usilaleb' li walal ink'ajol. Jo'q'e ^btinhilanq, ut taach'ajob'resiiq chaq chiwix li ^ctz'ajnil li elenaq chaq

chinsa'? Jo'q'e tinixsantob'resi laj Yo'ob'tesihom we, re taaruq tinhilanq, ut li tiikilal chiru jarub'aq kutan taawanq sa' inb'een?

49 Ut naq laj Enok kirab'i li ruchich'och' chi raho'k xch'ool, kiyaab'ak, ut ki'elajin chiru li Qaawa', kixye: At Qaawa', ma ink'a' taatoq'ob'a ru li ruchich'och'? Ma ink'a' taawosob'tesiheb' li ralal xk'ajol laj Noe?

50 Ut kik'ulman naq laj Enok toj ki'elajin chiru li Qaawa', kixye: Nintz'aama aawe, at Qaawa', sa' lix k'ab'a' li Junaj Yo'lajenaq chawu, li Jesukristo ajwi', naq taawuxtaana ru laj Noe ut eb' li riyajil, re naq li ruchich'och' maajo'q'e chik taatz'ape'q lix b'een xb'aan li b'uut'iha'.

51 Ut li Qaawa' ink'a' kiru chixramb'al rib', ut ki'ok sa' sumwank rik'in laj Enok, ut kixxaqab' aatin chiru rik'in xaqab'انب'il aatin, naq tixch'anab' li ^ab'uut'iha'; naq tixb'oqeb' li ralal xk'ajol laj Noe;

52 Ut kixtaqla jun taqlanb'il aatin li ink'a' naru xjalb'al, naq jun ^arela' li riyajil a'an junelik taatawanq sa' xyanqeb' chixjunileb' li jar tenamit naq toj xaqxooq li ruchich'och';

53 Ut li Qaawa' kixye: Osoob'tesinb'il ani aj iyajil taachalq wi' li Mesias; xb'aan naq a'an naxye—Laa'in li ^aMesias, lix ^bRey Sion, li

45a K'UTUL RAQAL:
Santob'resink.

46a Moıs. 5:57.

47a K'UTUL RAQAL:
Xkarneer li Dios.
b Moıs. 7:21.

48a K'UTUL RAQAL:

Ruchich'och'—
Xch'ajob'resinkil li
ruchich'och'.

b Moıs. 7:54, 58, 64.

c K'UTUL RAQAL: Tz'aj,
tz'ajnil.

51a Sal. 104:6–9.

52a Moıs. 8:2.

53a K'UTUL RAQAL:
Mesias.

b Mat. 2:2;
2 Ne. 10:14;
Alma 5:50;

Tz. ut S. 128:22.

‘Saqoonaq re Choxa, nim ru jo’ li junelik q’e kutan; ani na’ok sa’ li okeb’aal ut “nataqe’ sa’ ink’ab’a’ laa’in, maajo’q’e taat’ane’q; jo’kan ut, osob’tesinb’ileb’ li ani kinye wi’ resileb’, xb’aan naq eb’ a’an te’chalq chaq rik’in li ‘b’ich re sahil ch’oolejil li junelik nakana.

54 Ut kik’ulman naq laj Enok ki’elajin chiru li Qaawa’, ut kixye: Naq taak’ulunq li Ralal li Winq sa’ li tz’ejwalej, ma taahilanq li ruchich’och’? Nintz’aama aawe, k’ut chiwu li k’a’aq re ru a’in.

55 Ut li Qaawa’ kixye re laj Enok: Chat-iloq, ut ki’ilok, ut kixk’e reetal li “Ralal li Winq chi taq-sinb’il chiru li ^bkrus, jo’ chanru li neke’xb’aanu li winq;

56 Ut kirab’i jun kawil xyaab’ kuxej; ut kitz’ape’ ru li choxa; ut chixjunil lix yo’ob’tesihom li Dios kiyaab’ak, ut li ruchich’och’ “ki’aakanak; ut ke’jache’ li pek; ut ^bke’wakli laj santil paab’anel, ut ke’k’ehe’ ‘xkorooneb’ sa’ ^dxnim uq’ li Ralal li Winq, rik’in koroon re loq’alil.

57 Ut jo’ k’ihaleb’ li “musiq’ej li ke’wan sa’ ^btz’alam ke’el chaq, ut ke’xaqli sa’ xnim uq’ li Dios; ut li rela’ ke’k’uulaman sa’ b’ak’leb’

ch’iich’ re q’ojyin toj reetal li raq-b’a-aatin re li ximal ru kutan.

58 Ut laj Enok kiyaab’ak wi’chik ut ki’elajin chiru li Qaawa’, kixye: Jo’q’e taahilanq li ruchich’och’?

59 Ut laj Enok kiril li Ralal li Winq chi taqe’k rik’in li Yuwa’b’ej; ut kixpatz’ xk’ab’a’ li Qaawa’, kixye: Ma ink’a’ tat’ulunq wi’chik sa’ xb’een li ruchich’och’? Rik’in naq Diosat laa’at, ut ninnaw aawu, ut xatxaqab’an aatin chiwu, ut xinaataqla naq tinpatz’ok sa’ lix k’ab’a’ li Junaj Yo’lajenaq chawu; laa’at kinaayib’, ut kak’e we ink’ulub’ chi wank sa’ laa k’ojarib’aal, ut moko inb’aan ta laa’in, rik’in b’an tz’aqal laa wusilal; jo’kan ut, nintz’aama aawe ma ink’a’ tat’ulunq wi’chik sa’ li ruchich’och’.

60 Ut li Qaawa’ kixye re laj Enok: Jo’ naq yo’yookin, chi jo’kan ajwi’ tink’ulunq sa’ “roso’jikeb’ li kutan, sa’ xkutankil li maa’usilal ut li eeqajunk, re xtz’aqob’resinkil ru li aatin kinxaqab’ aawe chirixeb’ li ralal xk’ajol laj Noe;

61 Ut taachalq xkutankil naq “taahilanq li ruchich’och’, a’ut rub’elaj li kutan a’an ^btaaq’ojyino’q ru li choxa, ut jun ‘tz’apleb’ t’ikr re q’ojyin tixtz’ap xb’een li ruchich’och’;

53c Sal. 71:3; 78:35;

Hel. 5:12.

K’UTUL RAQAL:

Saqoonaq.

d 2 Ne. 31:19–20.

e K’UTUL RAQAL:

Wajb’ak.

55a K’UTUL RAQAL: Ralal li Winq.

b 3 Ne. 27:14.

K’UTUL RAQAL: K’ehok chiru krus.

56a Mat. 27:45, 50–51.

b K’UTUL RAQAL: Wakliik chi yo’yo.

c K’UTUL RAQAL: Koroon; Taqenaqil loq’al.

d Mat. 25:34.

57a K’UTUL RAQAL:

Musiq’ej, xmusiq’.

b Tz. ut S. 76:71–74; 88:99.

60a K’UTUL RAQAL: Roso’jik li kutan, roso’jikil

kutan.

61a K’UTUL RAQAL: Ruchich’och’— Li taawanq wi’ li ruchich’och’ sa’ roso’jik.

b Tz. ut S. 38:11–12; 112:23.

c K’UTUL RAQAL: Tz’apleb’ t’ikr.

ut taachiiq'anq li choxa, ut jo'kan ajwi' li ruchich'och'; ut te'wanq ninqi rahilal sa' xyanqeb' li lalal xk'ajoleb' li winq, a'b'anan eb' lin tenamit 'teb'inkol rix;

62 Ut li "tiikilal tintaqla chalen chaq sa' choxa; ut li 'b'yaal tintaqla chalen chaq sa' li 'ch'och', re 'xch'olob'ankil xyaalal li Junaj Yo'lajenaq chiwu; lix 'waklijik chi yo'yo sa' xyanqeb' chaq li kamaq; relik chi yaal, ut jo'kan ajwi' lix waklijikeb' chi yo'yo chixjunileb' li winq; ut li tiikilal ut li yaal tink'e chixmesunkil li ruchich'och' chanchan rik'in b'uut'iha', re 'xch'utub'ankileb' chaq li sik'b'ileb' ru inb'aan chalen chaq sa' xkaajachalil li ruchich'och', toj sa' jun li na'ajej li tinkawresi, jun Santil Tenamit, re naq eb' lin tenamit te'xb'ak' lix yii-toqeb', ut te'wanq chiroyb'eninkil lix kutankil lin k'ulunik; xb'aan naq aran taawanq lin muheb'aal, ut a'anaq Sion taayeemanq re, jun 'Ak' Jerusalen.

63 Ut li Qaawa' kixye re laj Enok: Toja' ut naq laa'at ut chixjunil laa "tenamit teek'uleb' aran, ut laa'o te'qak'ul chire li qach'ool, ut eb' a'an te'ril qu; ut taqaq'alu xkuxeb' a'an, ut eb' a'an te'xq'alu

li qakux, ut taqatz'uub' qu chiqib'il qib';

64 Ut aran taawanq li wochoch, ut a'anaq Sion, li taachalq chaq sa' chixjunil li yo'ob'tesihom li kinyiib' chaq; ut chiru xnumik "jun mil chihab' 'b'taahilanq li ruchich'och'.

65 Ut kik'ulman naq laj Enok kiril xkutankil lix "k'ulunik li Lalal li Winq, sa' roso'jikeb' li kutan, re taawanq sa' li ruchich'och' sa' tiikilal chiru xnumik jun mil chihab';

66 A'ut rub'elaj li kutan a'an kiril ninqi rahilal sa' xyanqeb' laj maak; ut kiril ajwi' li palaw, naq ch'a'ajkilanb'il, ut eb' li winq "ke'laj xch'ooleb', naq ke'royb'eni rik'in xxiweb' lix 'raqb'a-aatin li Nimajwal Dios, li taachalq sa' xb'eeneb' laj maak.

67 Ut li Qaawa' kixk'ut chiru laj Enok chixjunil li k'a'aq re ru, toj reetal ajwi' sa' roso'jik li ruchich'och'; ut a'an kiril lix kutankileb' li tiikeb' xch'ool, ut xhoonal lix tojb'aleb' rix, ut kixk'ul xtz'aqalil lix "sahil xch'ool;

68 Ut chixjunil lix kutan "Sion, sa' xkutankil laj Enok, a'an oxib'cient rik'in oob' xkaak'aal chihab'.

61 d 1 Ne. 22:15-22;
2 Ne. 30:10.
62 a Sal. 85:11.
K'UTUL RAQAL:
Xk'ojob'ankil wi'chik li evangelio.
b K'UTUL RAQAL: Hu laj Mormon (lix).
c Isa. 29:4.
d K'UTUL RAQAL:
Xk'utb'al xyaalal;
Xnawom qach'ool;

Yaal ch'olob' anb'il.
e K'UTUL RAQAL: Wakliik chi yo'yo.
f K'UTUL RAQAL: Israel—Lix ch'utub'ankil Israel.
g K'UTUL RAQAL: AK' Jerusalen.
63 a Apok. 21:9-11;
Tz. ut S. 45:11-12;
Mois. 7:19-21.
64 a K'UTUL RAQAL: Jun Mil Chihab'.

b Mois. 7:48.
65 a Jud. 1:14.
K'UTUL RAQAL: Xkab' xk'ulunik li Jesukristo.
66 a Isa. 13:6-7.
b K'UTUL RAQAL:
Raqb'a-aatin sa' roso'jik.
67 a K'UTUL RAQAL: Sahil ch'oolejil.
68 a Gen. 5:23;
Mois. 8:1.

69 Ut laj Enok ut chixjunil lix tenamit “ke’b’EEK rik’in li Dios, ut a’an kiwan sa’ xyi Sion; ut kik’ulman naq Sion kimaak’a’o’, xb’aan naq li Dios kixk’ul chire tz’aqal lix ch’ool; ut chalen a’an ki’el chaq li aatin, ELENAQ SION.

CH’OL 8
(Febrero 1831)

Laj Matusalen na’aatinaak jo’ profeet—Laj Noe ut eb’ li ralar neke’x-jultika li evangelio—Nanumta li nimla maa’usilal—Ink’a’ neke’ab’in chiru li aatin naq te’xjal xk’a’uxl—Li Dios naxtaqla xyeeb’al naq taa-sachmanq chixjunil li tz’ejwalej rik’in li B’uut’iha’.

UT chixjunil lix kutan laj Enok, a’an kaahib’ cient rik’in lajeeb’ xka’k’aal chihab’.

2 Ut kik’ulman naq laj “Matusalen, li ralar laj Enok, ink’a’ kik’ame’, re naq taaruq chi tz’aqlok ru lix sumwank li Qaawa’, li ki’ok wi’ rik’in laj Enok; xb’aan naq chi yaal ki’ok sa’ sumwank rik’in laj Enok naq laj Noe taa’elq chaq sa’ ruuchinihom lix juruch’.

3 Ut kik’ulman naq laj Matusalen kixch’olob’ jo’ profeet naq sa’ xjuruch’ a’an taa’elq chaq chixjunil li awa’b’ejihom sa’ li ru-chich’och’ (sa’ xk’ab’a’ laj Noe), ut kixnima xloq’al xjunes.

4 Ut kichal jun nimla we’ej sa’ li ch’och’, ut li Qaawa’ kixmajewa li

ch’och’ rik’in jun rahil majewank, ut naab’al reheb’ li ani wankeb’ chi sa’ ke’kam.

5 Ut kik’ulman naq laj Matusalen kiwan xyu’am jun cient rik’in wuqub’ ro’k’aal chihab’, ut kiyo’la laj Lamek choq’ ralar;

6 Ut laj Matusalen kiwan xyu’am, chirix naq kiyo’la laj Lamek chiru, wuqub’ cient rik’in wiib’ ro’k’aal chihab’, ut ke’yo’la ralar ut xrab’in;

7 Ut chixjunil lix kutan laj Matusalen a’an b’eleeb’ cient rik’in b’eleeb’ xkaak’aal chihab’, ut kikam.

8 Ut laj Lamek kiwan xyu’am jun cient rik’in wiib’ ro’k’aal chihab’, ut kiyo’la jun ralar,

9 Ut aj “Noe kixk’e choq’ xk’ab’a’, ut kixye: Li alalb’ej a’in tixk’o-job’ qach’ool chirix li qak’anjel ut lix tawajihom li quq’, xb’aan li ch’och’ li ^bxmajewa li Qaawa’.

10 Ut laj Lamek kiwan xyu’am, chirix naq kiyo’la laj Noe chiru, oob’ cient rik’in o’laju ro’k’aal chihab’, ut ke’yo’la ralar ut xrab’in;

11 Ut chixjunil lix kutan laj Lamek a’an wuqub’ cient rik’in wuqlaju xkaak’aal chihab’, ut kikam.

12 Ut laj Noe kaahib’ cient rik’in lajeeb’ roxk’aal chihab’ xyu’am, ut kiyo’la laj “Jafet choq’ ralar; ut wiib’ roxk’aal chihab’ chik chirix a’an kiyo’la laj ^bSem choq’ ralar rik’in li kiwan chaq choq’ xna’ laj Jafet; ut naq oob’ cient

69a Gen. 5:24; Moï. 6:34.

K’UTUL RAQAL:

B’EEK rik’in li Dios.

8 2a K’UTUL RAQAL:

Matusalen.

9a K’UTUL RAQAL:

Noe, najter yuwa’b’ej sa’ li Santil Hu.

b Moï. 4:23.

12a Gen. 5:32.

K’UTUL RAQAL: Jafet.

b K’UTUL RAQAL: Sem.

chihab' xyu'am kiyo'la laj 'Kam choq' ralal.

13 Ut laj "Noe ut eb' li ralal 'ke'ab'in chiru li Qaawa', ut ke'x-k'e xxikeb', ut a'eb' chaq li 'ralal li Dios kiyeeman reheb'.

14 Ut naq eb' li winq a'in ke'ok chi k'ihank chiru lix b'een li ch'och', ut ke'yo'la rab'inb'ej chiruheb', eb' li "ralaleb' li winq ke'-rileb' li rab'inb'ej a'an naq chaq'aleb' ru, ut ke'xk'am rixaqileb', a' yaal li ke'xsik'eb' chaq ru.

15 Ut li Qaawa' kixye re laj Noe: Eb' lix rab'ineb' laa walal "xe'x-k'ayi rib'eb'; xb'aan naq k'e reetal, lochlo lin josq'il chirixeb' li ralaleb' li winq, xb'aan naq ink'a' te'ab'inq chiru lix yaab' inkux.

16 Ut kik'ulman naq laj Noe ki'aatinak jo' profet, ut kixk'ut li k'a'aq re ru re li Dios, jo' chanru ajwi' kiwan chaq sa' xtiyklajik.

17 Ut li Qaawa' kixye re laj Noe: Lin Musiq' moko junelik ta "tixyal xq'e rik'in li winq, xb'aan naq a'an tixnaw naq chixjunil li 'btz'ejwalej taakamq; toj jun cient rik'in junmay chihab'aq xkutan; ut wi eb' li winq ink'a' neke'xjal xk'a'uxl, laa'in tintaqla li 'b'uut'ihah' sa' xb'eeneb'.

18 Ut sa'eb' li kutan a'an ke'wan li "xninqal roq winq sa' xb'een li ruchich'och', ut eb' a'an ke'x-sik' laj Noe re risinkil lix yu'am; a'b'anan li Qaawa' kiwan rik'in laj Noe, ut lix 'bwankil li Qaawa' kiwan sa' xb'een.

19 Ut li Qaawa' "kixk'ojob' laj 'b'Noe jo' chanru tz'aqal lix 'k'an-jelil, ut kixtaqla naq taaxik ut "tixch'olob' lix Evangelio chiruheb' li ralal xk'ajoleb' li winq, jo' chanru ajwi' kik'eeman re laj Enok.

20 Ut kik'ulman naq laj Noe kixb'oqeb' li ralal xk'ajoleb' li winq re "te'xjal xk'a'uxl; a'b'an moko ke'ab'in ta chiru li raatin;

21 Ut jo'kan ajwi', chirix naq ke'-rab'i chaq, ke'chal chiru, ut ke'x-ye: K'e reetal, laa'o li ralal li Dios; ma ink'a' tab'i' xqak'ul choq' qe lix rab'ineb' li winq? Ut ma ink'a' yooko chi "wa'ak ut chi uk'ak, ut chi sumlaak ut chi sumub'aak? Ut eb' li qixaqil neke'rala alal k'a-jolb'ej choq' qe, ut a'aneb' xninqaleb' ru winq, li chanchaneb' li winq najter chaq, li winq q'axal na'nookeb' ru. Ut moko ke'ab'in ta chiru li raatin laj Noe.

22 Ut li Dios kiril naq lix "maa'usilaleb' li winq ak xniman chaq

12c K'UTUL RAQAL: Kam.

13a Tz. ut S. 138:41.

K'UTUL RAQAL: Gabriel.

b K'UTUL RAQAL: Ab'ink chiru.

c K'UTUL RAQAL: Ralal ut xrab'in li Dios.

14a Mois. 5:52.

15a K'UTUL RAQAL:

Sumlaak—Sumlaak rik'in ani jalan xpaab'aal.

17a Gen. 6:3; 2 Ne. 26:11;

Eter 2:15;

Tz. ut S. 1:33.

b 2 Ne. 9:4.

K'UTUL RAQAL: Tz'ejwalej.

c Gen. 7:4, 10; Mois. 7:34.

18a Gen. 6:4; Num. 13:33; Jos. 17:15.

b K'UTUL RAQAL: Wankilal.

19a Tz. ut S. 107:52.

K'UTUL RAQAL:

K'ojob'ank.

b Abr. 1:19.

c K'UTUL RAQAL: Tijonelil re Melkisedek.

d K'UTUL RAQAL: Xk'anjeleb' laj k'amol aatin.

20a K'UTUL RAQAL: Jalok k'a'uxl, jalb'a-k'a'uxlej.

21a Mat. 24:38–39; JS—M 1:41.

22a Gen. 6:5; Mois. 7:36–37.

sa' li ruchich'och'; ut li junjung chi winq taqsinb'il rik'in li atawanb'il sa' ^bxk'oxlahom xch'ool, li junes ink'a' us rajlal.

23 Ut kik'ulman naq laj Noe toj kiwan chi "jultikank aatin chiru li tenamit, ut kixye: Chex'ab'inq, ut k'ehomaq eexik rik'in li waatin;

24 "Chexpaab'anq ut chejal eek'a'uxl chirix lee maak ut ^bchikub'eeq eeha' sa' lix k'ab'a' li Jesukristo, li Ralal li Dios, jo' chanruheb' ajwi' li qayuwa', ut teek'ul li Santil Musiq'ej, re naq taawanq chi 'k'utk'u choq' eere chixjunil li k'a'aq re ru; wi ut ink'a' nekeb'aanu a'in, taachalq li b'uut'iha' sa' eeb'een; a'b'anan moko ke'ab'in ta chiru.

25 Ut kijale' xk'a'uxl laj Noe, ut kiraho' xch'ool naq li Qaawa' kixyib' chaq li winq sa' xb'een li ruchich'och', ut kiraho' sa' raam xb'aan.

26 Ut li Qaawa' kixye: Laa'in "tinsach li winq li kinyo'ob'tesi, chiru chaq lix b'een li ch'och', li winq jo' ajwi' li xul, ut li k'a'ru naxjukuki rib', ut laj xik'anel

xul rub'el choxa; xb'aan naq jaljo xk'a'uxl laj Noe naq keb'in-yo'ob'tesi chaq, ut naq keb'in-yiib' chaq; ut a'an x'elajin chiwu; xb'aan naq xe'xsik' lix yu'am.

27 Ut chi jo'kan laj Noe kixtaw "usilal sa' rilob'aal li Qaawa'; xb'aan naq laj Noe a'an jun winq tiik xna'leb', ut ^btz'aqal re ru a'an sa' lix tasalil tenamit; ut 'kib'eeke rik'in li Dios, jo' ke'xb'aanu ajwi' roxichaleb' li ralal, laj Sem, laj Kam, ut laj Jafet.

28 Li ruchich'och' kiwan chi "po'jenaq chiru li Dios, ut nujenaq rik'in li raaxiik'.

29 Ut li Dios ki'ilok chiru li ruchich'och', ut k'ehomaq reetal, po'jenaq chaq, xb'aan naq chixjunil li tz'ejwalej ak xpo' lix b'ehil sa' xb'een li ruchich'och'.

30 Ut li Dios kixye re laj Noe: Chalenaq li roso'jik chixjunil li tz'ejwalej chiwu, xb'aan naq li ruchich'och' nujenaq chi raaxiik', ut k'e reetal, "tinsach chixjunil li tz'ejwalej sa' xb'een chaq li ruchich'och'.

22^b Mos. 4:30;

Alma 12:14.

K'UTUL RAQAL:

K'oxlahom.

23^a K'UTUL RAQAL:

Jultikank aatin.

24^a K'UTUL RAQAL:

Paab'ank, xpaab'ankil.

^b K'UTUL RAQAL:

Kub'iha', kub'sink

ha'—Li na'ajman re

xk'ulb'al li kub'iha'.

^c 2 Ne. 32:2–5.

26^a K'UTUL RAQAL:

Ruchich'och'—

Xch'ajob'resinkil li

ruchich'och'.

27^a K'UTUL RAQAL: Usilal.

^b Gen. 6:9.

^c K'UTUL RAQAL: B'eeke

rik'in li Dios.

28^a Gen. 6:11–13.

30^a Tz. ut S. 56:3.

JUN JALAM-UUCH SA' LIX HU LAJ ABRAHAM

Li xb'een

XCH'OLOB'ANKIL

1. Lix Anjel li Qaawa'.
2. Laj Abraham b'ak'b'o chiru jun artal.
3. Laj tij re pak'b'il dios re Elkenah, yoo chixyalb'al xq'axtesinkil laj Abraham choq' mayej.
4. Li artal choq' re li mayej xb'aaneb' laj tij re pak'b'il dios, xaqxo chiruheb' li dios re Elkenah, Libnah, Mahmakrah, Korax, ut aj Farahon.
5. Li pak'b'il dios re Elkenah.
6. Li pak'b'il dios re Libnah.
7. Li pak'b'il dios re Mahmakrah.
8. Li pak'b'il dios re Korax.
9. Li pak'b'il dios re aj Farahon.
10. Laj Abraham sa' Egipto.
11. K'eeb'il choq' reetalinkil li roqechal choxa, jo' tawb'il ru xb'aaneb' laj Egipcio.
12. Rawkiyang, li naraj naxye li helho, malaj li heelam li taqenaq sa' xb'een qajolom; a'ut arin, chirix li na'leb' a'in, eb' laj Egipcio ke'raj naq taatawmanq ru jo' Xawmaw, a'an wank chi taqenaq, malaj li choxa, jo' chanru li aatin sa' Hebreo, Xawmahyim.

LIX HU LAJ ABRAHAM

JALTESINB'IL RU CHALEN CHAQ SA' LI NAJTERIL HU,
XB'AAN LAJ JOSE SMITH

Xjaltesinkil ru junjunq li najter tz'iib'amb'il esil li chalenaq sa' quq' chalen chaq sa'eb' li muqleb'aal kamenaq re Egipto. Lix tz'iib'ahom laj Abraham naq kiwan Egipto, a'an lix Hu laj Abraham yeeb'il re, tz'iib'amb'il xb'aan tz'aqal li ruq' a'an, chiru najteril hu.

CH'OL 1

Laj Abraham naxsik' li osob'te-sink re li yuwa'b'ejil k'anjelil—Narahob'tesiik xb'aaneb' li b'alaq'il aj tij sa' Kaldea—Li Jehova naxkol—Nayeeman resil lix tiklajik ut li jolomil tenamit re Egipto.

SA' lix ch'och'eb' laj ^aKaldeo, sa' ^brochoch eb' lin yuwa', laa'in, aj ^bAbraham, kiwil naq aajel ru naq tintaw jalan chik na'ajej taawanq wi' ^cwochoch;

2 Ut, rik'in naq xintaw naq wan jun ^asahil ch'oolejil ut tuqtuukilal ut ^bhilob'aal li nim wi'chik choq' we, kinsik'eb' li jar osob'tesink reheb' li yuwa'b'ej, ut li k'ulub'e-jil li tinruuq wi' chi k'ojob'aak re xk'anjelankil ajwi' a'an; rik'in naq kinwan ajwi' laa'in choq' aj taaqenel re li ^ctiikilal, ut kiwaj ajwi' wank choq' jun li nak'amok re li nimla ^dnawom, ut q'axal wi'chik chi wank choq' aj taaqenel re li tiikilal, ut xk'amb'al li nawom

q'axal nim wi'chik, ut wank choq' xyuwa'il li k'iila teep chi tenamit, choq' jun awa'b'ej re tuqtuukilal, ut rik'in naq kiwaj xk'ulb'al inna'leb', ut xpaab'ankil lix taqlahom li Dios, kin'ok choq' tz'aqal aj ee- chaninel, jun li ^eTaqenaqil aj Tij, chi k'amb'il inb'aan li ^fk'ulub'ejil reheb' chaq li yuwa'b'ej.

3 ^aKik'ojob'aman sa' inb'een chalen chaq rik'ineb' li yuwa'b'ej; kinumsiman chalen chaq rik'ineb' li yuwa'b'ej, chalen chaq xtiklajikeb' li kutan, relik chi yaal, chalen ajwi' chaq sa' xtiklajik, malaj rub'elaj lix k'ojlajik li ruchich'och', toj sa' li kutan a'in, a' lix k'ulub' li ^bxb'een alal-b'ej, malaj li xb'een winq, a'an laj ^cAdan, malaj li xb'een yuwa'b'ej, chalen chaq rik'ineb' li yuwa'b'ej toj wik'in laa'in.

4 Kinsik' lin ^axaqab'ankil sa' li Tijonelil jo' chanru li xaqab'amb'il xb'aan li Dios choq' reheb' li yuwa'b'ej chirix li iyajilb'ej.

1 ^a K'UTUL RAQAL: Ur.

^b K'UTUL RAQAL: Abraham.

^c Hech. 7:2-4.

2 ^a K'UTUL RAQAL: Sahil ch'oolejil.

^b K'UTUL RAQAL: Hilank, hilob'aal.

^c K'UTUL RAQAL: Tiik

xch'ool, tiikilal.

^d Tz. ut S. 42:61.

K'UTUL RAQAL: Nawok, xnawom.

^e K'UTUL RAQAL:

Taqenaqil aj tij.

^f K'UTUL RAQAL: Tijonelil re Melkisedek.

3 ^a Tz. ut S. 84:14.

^b Tz. ut S. 68:17.

K'UTUL RAQAL: Xb'een yo'lajenaq.

^c Moiss. 1:34.

K'UTUL RAQAL: Adan.

4 ^a K'UTUL RAQAL: Xb'een alalb'ejil.

5 Eb' lin "yuwa', rik'in naq ak xe'xjalb'ehi rib' rik'in lix tiikilaleb', ut rik'ineb' li santil taqlahom li kixq'e chaq li Qaawa' lix Dios reheb', toj reetal ^bxloq'oninkil lix dioseb' li maak'a'eb' xna-wom chirix li Dios, chi junajwa ink'a' ke'raj ab'ink chiru lix yaab' inkux;

6 Xb'aan naq k'eeek'o lix ch'oo-leb' a'an chixb'aanunkil li ink'a' us, ut xikenaqeb' anchal chirix li "dios re Elkenah, ut li dios re Libnah, ut li dios re Mahmakrah, ut li dios re Korax, ut li dios re laj Farahon, rey aj egipto.

7 Jo'kan naq ke'xjalb'ehi lix ch'ooleb' toj rik'in lix mayejeb' li maak'a'eb' xna-wom chirix li Dios, sa' xq'axtesinkileb' li lalal xk'ajol chiruheb' li pak'b'il dios mem a'in, ut ink'a' ke'ab'in chiru lix yaab' inkux; ke'xsik' b'an risinkil lin yu'am rik'in ruq' laj tij re Elkenah. Laj tij re Elkenah a'an ajwi' aj tij re aj Farahon.

8 Anajwan, sa' li kutan a'an laj tij re aj Farahon, li rey aj Egipto, k'aynaq chixmayejankil sa' xb'een li artal li yuib'anb'il sa' li ch'och' Kaldea, choq' mayej chiruheb' li jalanil dios a'in, eb' li winq, li ixq, ut li kok'al.

9 Ut kik'ulman naq laj tij kix-b'aanu jun mayej chiru li dios re aj Farahon, ut chiru ajwi' li Dios re Xagreel, jo' chanru neke'xb'aanu laj Egipcio. Anajwan li dios re Xagreel a'an li Saq'e.

10 A'an ajwi' jun li al choq' ma-yej re b'antioxink li kixq'axtesi laj tij re aj Farahon chiru li artal li xaqxo chixk'atq li tzuul, li Tzuul re Potifar yeeb'il re, chire li hel-hookil ch'och' Olixem.

11 Anajwan, laj tij a'in ak kix-mayeja chaq chiru li artal a'in oxib' li tuq'ixq sa' junaj chi kutan, a'aneb' lix rab'in laj Onitah, jun reheb' li reyil alal k'ajolb'ej elenaq chi tz'aqal sa' xjuruch' laj "Kam. Eb' li tuq'ixq a'in ke'q'axtesiman xb'aan xsaqal ru lix yu'ameb'; ink'a' ke'raj ^bxkub'-sinkil rib'eb' re xloq'oninkil li dios che' chi moko pek, jo'kan naq ke'kamsiik sa' xb'een li artal a'in, ut kib'aanuman jo' neke'x-b'aanu laj Egipcio.

12 Ut kik'ulman naq eb' laj tij ke'xk'e li rahob'tesink sa' in-b'een, re tine'xkamsi ajwi' laa'in, jo' chanru ke'xb'aanu reheb' li tuq'ixq a'an sa' xb'een li artal a'in; ut re taawanq eenawom chirix li artal a'in, nekexinb'eresi rik'in li jalam-uuch sa' xtiklajik li tz'iib'anb'il esil a'in.

13 A'an yuib'anb'il jo' chanru jun ch'aat, xkomon li natawman sa' xyanqeb' laj Kaldeo, ut xaqxo chiruheb' li dios re Elkenah, Libnah, Mahmakrah, Korax, ut jo'kan ajwi' jun dios chanchan li re aj Farahon, li rey aj Egipto.

14 Re taawanq eetawom ru chix-rixe' li dios a'in, kink'e eere chan

5a Gen. 12:1.

b K'UTUL RAQAL: Pak'b'il dios, xloq'oninkil.

6a A'AN: eb' li b'alaq'il dios, jo' k'utb'il sa' Abr., jalam-uuch 1.

11a K'UTUL RAQAL: Kam. b Dan. 3:13–18.

ru naq wankeb' sa'eb' li eetalil sa' xtiklajik, ut li jun paay chi eetalil a'in Rahlinos yeeb'il re xb'aaneb' laj Kaldeo, a'an naraj naxye k'utleb' tz'iib'.

15 Ut naq ke'xtaqsi li ruq' sa' in b'een, re tine'xmajeja ut te'risi lin yu'am, k'ehomaq reetal, kintaqsi lix yaab' inkux chiru li Qaawa' lin Dios, ut li Dios ^akixk'e xxik ut ki'ab'in, ut kinixnujob'resi rik'in lix k'utb'esihom li Nimajwal, ut li anjel chiru li rilob'aal kixaqli chink'atq, ut sa' junpaat ^bkixhit li b'ak'b'ookin wi';

16 Ut kiwan lix yaab' xkux chiwu: Abraham, Abraham, k'e reetal, li "Jehova a'an lin k'ab'a', ut laa'in xatwab'i, ut xinkub'e chaq re aakolb'al, ut re aawisinkil chaq sa' li rochoch laa yuwa', ut rik'ineb' chaq chixjunil laa wech alal, toj sa' jun jalani ^bch'och' moko nawb'il ta aab'an;

17 Ut a'in xb'aan naq xe'xjalb'ehi chaq wik'in lix ch'ooleb', re xloq'oninkil li dios re Elkenah, ut li dios re Libnah, ut li dios re Mahmakrah, ut li dios re Korax, ut li dios re Farahon, li rey aj Egipto; jo'kan naq xinkub'e chaq re rula'aninkileb', ut re xsachb'al li ani xtaqsink re li ruq' sa' aab'een, at Abraham li walal, re risinkil laa yu'am.

18 K'e reetal, laa'in tatin'eresi chiwuq', ut tatink'am, re xk'eeb'al sa' aab'een lin k'ab'a', a' lix

"Tijonelil laa yuwa', ut lin wan-kilal taawanq sa' aab'een.

19 Jo' kiwan rik'in laj Noe jo'kan taawanq aawik'in; a'b'anan rik'in aak'anjel taanawmanq lin ^ak'ab'a' sa' li ruchich'och' chi junelik, xb'aan naq laa'in laa Dios.

20 K'ehomaq reetal, li Tzuul re Potifar kiwan sa' li ch'och' "Ur, aran Kaldea. Ut li Qaawa' kixt'an li artal re Elkenah, ut reheb' li dios re li ch'och', ut kixsacheb' chi junajwa, ut kixsak' laj tij re naq kikam; ut kiwan nimla yaa-b'ak sa' Kaldea, ut jo'kan ajwi' sa' rochochil laj Farahon; ut Farahon naraj naxye rey sa' xk'ab'a' li reyil kik'elej.

21 Anajwan li rey a'in re Egipto a'an ralaal xk'ajol lix juruch' laj "Kam, ut kitz'aqon sa' xkik'eleb' laj ^bKanahanita rik'in lix yo'lajik.

22 Chalen chaq sa' li alal k'ajolb'ejil a'in ke'el chaq chixjunileb' laj Egipto, ut chi jo'kan kik'uulaman lix kik'eleb' laj Kanahanita sa' li ch'och'.

23 Rik'in naq li ch'och' "Egipto kitawe' xb'een wan xb'aan jun li ixq, a'an lix rab'in laj Kam, ut lix rab'in li xEgiptus, a'an sa' li aatinob'aal Kaldeo naraj naxye Egipto, a'an naraj naxye li k'a'ru yeeb'il naq mi'uxman;

24 Naq li ixq a'in kixtaw li ch'och' wan li ha' sa' xb'een, li moqon kixk'ojob'eb' li ralaal chi sa'; ut chi

15a Mos. 9:17–18.

b Abr. 2:13.

16a K'UTUL RAQAL: Jehova.

b K'UTUL RAQAL:

Yeechi'imb'il ch'och'.

18a K'UTUL RAQAL:

Tijonelil.

19a Gen. 12:1–3.

20a Gen. 11:28; Abr. 2:4.

21a Gen. 10:6; Sal. 78:51;

Mois. 8:12.

b Mois. 7:6–8.

K'UTUL RAQAL:

Kanahan, aj Kanahanita.

23a K'UTUL RAQAL: Egipto.

jo'kan, rik'in chaq laj Kam ki'el chaq li xe'toonil li kikana wi' chaq li majewank sa' li ch'och'.

25 Anajwan li xb'een jolomink tenamit re Egipto kixaqab'aak xb'aan laj Farahon, li xb'een xyum li xEgiptus, xrab'in laj Kam, ut kiwan a'an jo' chanru li jolomink tenamit re laj Kam, li nanumsiman chalen chaq li yuwa'b'ej toj rik'in li alalb'ej.

26 Laj Farahon, rik'in naq a'an jun winq tiik xch'ool, kixxaqab' lix awa'b'ejilhom ut kiraqok aatin sa' xb'een lix tenamit chi chaab'il xna'leb' ut chi tiik ru chiru chixjunil lix kutan, ut chi anchal xch'ool kixsik' xjuntaq'eetankil rib' rik'in li k'anjelil a'an li xaqab' anb'il chaq xb'aaneb' li yuwa'b'ej sa'eb' li xb'een tasal chi tenamit, sa' xkutankil li xb'een awa'b'ejil reheb' li yuwa'b'ej, sa' rawa'b'ejil ajwi' laj Adan, ut jo'kan ajwi' re laj Noe lix yuwa', li ki'osob'tesink chaq re a'an rik'in li "osob'tesink re li ch'och', ut rik'in li osob'tesink re li chaab'il na'leb', a'b'an kixmajewa chirix li Tijonelil.

27 Anajwan, laj Farahon, rik'in naq chalenaq chaq sa' li xe'toonil a'an li moko wan ta xk'ulub' re tixk'ul wi' li "Tijonelil, us ta eb' laj Farahon ke'raj raj xyeeb'al naq xe'xk'ul chaq rik'in laj Noe, sa' ruq' laj Kam, chi jo'kan lin yuwa' kijalb'ehiik xb'aan li loq'oinink pak'b'il dios xb'aaneb';

28 A'b'anan laa'in tinal inq'e chirix a'in chixk'utb'al xyaalal lix numik li k'a'ru xk'ulman, chiwix chaq laa'in toj sa' xtiklajik li yo'ob'tesink, xb'aan naq li "tz'iib' anb'il esil chalenaq sa' wuq', li k'amb'il inb'aan sa' li kutan a'in.

29 Anajwan, chirix naq kisak'e' laj tij re Elkenah toj reetal naq kikam, kichal xtz'aqlojik ru li k'a'aq re ru kiyeeman chaq we chirix li ch'och' Kaldea, naq taawanq jun li we'ej sa' li ch'och'.

30 Chi jo'kan kinumta jun we'ej chiru chixjunil li ch'och' Kaldea, ut lin yuwa' kirahob'tesiik chi naab'al xb'aan li we'ej, ut kixjal xk'a'uxl chirix li k'a'ru ink'a' us kixk'oxla chaq chiwix, re risinkil lin "yu'am.

31 A'b'an li tz'iib' anb'il esil reheb' li yuwa'b'ej, a'aneb' li najter yuwa'b'ejil, chirix lix k'ulub'il li Tijonelil, li Qaawa' lin Dios kixk'uula sa' tz'aqal li wuq'; jo'kan naq jun innawom chirix lix tiklajik li yo'ob'tesink, ut jo'kan ajwi' chirixeb' li "t'ort'ookil saqen ut eb' li chahim, jo' chanru kik'ehe' chi nawmank chiruheb' li yuwa'b'ej, kink'uula toj sa' li kutan a'in, ut tinal inq'e chixtz'iib'ankil xkomon li k'a'aq re ru a'in chiru li tz'iib' anb'il esil a'in, choq' re lix chaab'ilaleb' li walal ink'ajol li te'wanq moqon chik chiwix.

26a K'UTUL RAQAL:
Osob'tesink,
osob'tesinb'il,
rosob'tesinkil.

27a A.Y. 2.
K'UTUL RAQAL:
Tijonelil.
28a Moïs. 6:5.

K'UTUL RAQAL: Xhuhil
li jultikaak.
30a Abr. 1:7.
31a Abr. 3:1–18.

CH'OL 2

Laj Abraham na'el chaq Ur re taa-xik Kanahan—Li Jehova naxk'ut rib' chiru sa' Haran—Chixjunil li osov'tesink re li evangelio nayee-chi'iman reheb' li riyajil, ut rik'in ruq'eb' li riyajil, reheb' chixjunil—A'an naxik Kanahan ut chirix a'an Egipto.

ANAJWAN li Qaawa' Dios kixkanab' chi nimank xrahil li we'ej sa' li ch'och' Ur, jo'kan naq laj "Haran, li wiitz'in, kikum; a'b'an laj ^bTeraj, lin yuwa', toj kiwan sa' li ch'och' Ur, reheb' laj Kaldeo.

2 Ut kik'ulman naq laa'in, aj Abraham, kink'am li "xSaray choq' wixaqil, ut laj ^bNajor, li wiitz'in, kixk'am li xMilka choq' rixaqil, a'an xrab'in laj Haran.

3 Anajwan li Qaawa' "kixye chaq we: Abraham, elen chaq sa' laa ch'och', ut rik'ineb' chaq laa wech alal, ut sa' rochoch chaq laa yuwa', toj sa' jun li ch'och' li tink'ut chawu.

4 Jo'kan naq kin'el chaq sa' li ch'och' "Ur, reheb' laj Kaldeo, re tinxik sa' li ch'och' Kanahan; ut kink'am chiwix laj Lot, ralar li wiitz'in, ut li rixaqil, ut li xSaray li wixaqil; ut jo'kan ajwi' lin ^byuwa' kinixtaaqe, toj sa' li ch'och' li kiquak'ab'a'i Haran.

5 Ut kich'ana li we'ej; ut lin yuwa' kikana Haran ut kiwan rochoch aran, xb'aan naq wankeb' naab'al li ketomq sa' Haran; ut lin yuwa' kisutq'i wi'chik rik'in li "loq'onink pak'b'il dios, jo'kan naq kikana Haran.

6 A'b'anan laa'in, laj Abraham, ut laj "Lot, ralar li wiitz'in, kootijok chiru li Qaawa', ut li Qaawa' ^bkixk'ut rib' chiwu, ut kixye we: Waklin, ut k'am laj Lot chawix; xb'aan naq laa'in k'eeb'il inch'ool chawisinkil chaq Haran, ut chak'eeb'al choq' aj k'anjel re xk'amb'al lin 'k'ab'a' sa' jun jallanil ^dch'och' li tink'e re laa wi-yajil moqon chik chawix choq' jun eechanihom li junelik taakanaaq, naq te'ab'inq chiru lix yaab' inkux.

7 Xb'aan naq laa'in li Qaawa' laa Dios; ninwan sa' choxa; li rurchich'och' a'an "xaqleb'aal li woq; ninhel li wuq' sa' xb'een li palaw, ut a'an na'ab'ink chiru lix yaab' inkux; nink'e li iq' ut li xam chi wank choq' ^binb'eleb'aal; ninye reheb' li tzuul—Elenqex arin—ut k'e reetal, k'amb'ileb' xb'aan jun li sut iq', sa' junpaat, sachaamileb'.

8 Lin k'ab'a' a'an li "Jehova, ut ^bninnaw li roso'jik chalen chaq sa' lix tiklajik; jo'kan naq li wuq' taa-wanq sa' aab'een.

2 1a Gen. 11:28.

b Gen. 11:24-26;
1 Kro. 1:26.

2a Gen. 11:29.

K'UTUL RAQAL: Sara.

b Gen. 11:27; 22:20-24.

3a Gen. 12:1; Hech. 7:1-3.

4a Neh. 9:7.

b Gen. 11:31-32.

5a Jos. 24:2.

6a K'UTUL RAQAL: Lot.

b Gen. 17:1.

K'UTUL RAQAL:

Jesukristo—Xwanjik

li Kristo rub'elaj li
yu'am a'in.

c Gen. 12:2-3; Abr. 1:19.

d Gen. 13:14-15; 17:8;

Exo. 33:1.

K'UTUL RAQAL:

Yeechi'inb'il ch'och'.

7a 1 Ne. 17:39;

Tz. ut S. 38:17.

b Isa. 66:15-16.

8a K'UTUL RAQAL: Jehova.

b K'UTUL RAQAL:

Chixjunil naxnaw.

9 Ut aawik'in tinyiib' jun xnimal ru tenamit, ut "tatwosob'tesi chi q'axenaq xb'isb'al, ut tinnimob'resi ru laa k'ab'a' sa' xyanqeb' chixjunil li tenamit, ut tatwanq choq' osob'tesink chiruheb' laa wiyajil moqon chik chawix, re naq sa' ruq'eb' a'an te'xk'am li k'anjel ut li ^bTijonelil a'in rik'ineb' chixjunil li tenamit;

10 Ut te'wosob'tesi rik'in laa k'ab'a'; xb'aan naq jo' k'ihaleb' li neke'k'uluk re li "Evangelio a'in, k'ab'a'inb'ilaqeb' jo' chanru laa k'ab'a', ut te'k'ehe'q sa' ajl jo' ^baawiyajil, ut te'wakliiq ut tate'rosob'tesi, jo' lix 'yuwa'eb';

11 Ut "tinwosob'tesiheb' li ani te'osob'tesinq aawe, ut tinmajewaheb' li ani te'majewanq aawe, ut aawik'in (malaj rik'in laa Tijonelil) ut rik'ineb' laa ^bwiyajil (malaj laa Tijonelil), xb'aan naq nink'e jun yeechi'ihom aawe naq lix 'k'ulub'il a'in taakanaaq aawik'in, ut rik'ineb' laa wiyajil mokon chik chawix (a'an ajwi' li tz'aqal iyajilb'ej, malaj riyajil li tib'elej) te'osob'tesimanq chixjunil li junkab'al re li ruchich'och', rik'in ajwi' li osob'tesink re li Evangelio, a'an li osob'tesink re

li kolb'a-ib', re ajwi' li junelik yu'am.

12 Anajwan, chirix naq li Qaawa' kiraqe' chi aatinak wik'in, ut kirisi chaq li rilob'aal chiwu, kinye sa' inch'ool: Laa moos "xatxsik' chi anchal xch'ool; anajwan ut xatintaw;

13 Laa'at kataqla laa anjel re "inkolb'al chiruheb' li dios re Elkenah, ut usaq tinb'aanu wi tin'ab'inq chiru lix yaab' aakux; jo'kan ut, kanab' laa moos chi wakliik ut chi elk sa' tuqtuukilal.

14 Jo'kan naq laa'in, aj Abraham, kin'el chaq jo' chanru kixye li Qaawa' we, ut laj Lot wochb'een; ut laa'in, aj Abraham, "oxk'aal rik'in wiib' inchihab' naq kin'el chaq Haran.

15 Ut kink'am chiwix li "xSaray, li kink'am choq' wixaqil naq kinwan chaq ^bUr, aran Kaldea, ut laj Lot, ralal li wiitz'in, ut chixjunil li k'a'ru qe li kiqach'utub' chaq, ut eb' li aamej li 'k'iqak'ul chaq Haran, ut xookoho sa' xb'ehil li ch'och' "Kananan, ut koowan sa' muheb'aal t'ikr naq yooko chi xik sa' li qab'e;

16 Chi jo'kan, kiwan li junelik q'e kutan choq' qatz'apb'al

9a 1 Ne. 17:40;

2 Ne. 29:14;

3 Ne. 20:27;

Morm. 5:20.

K'UTUL RAQAL:

Abraham—Li riyajil laj Abraham.

b Tz. ut S. 84:17–19;

Mois. 6:7.

K'UTUL RAQAL: Tijonelil re Melkisedek.

10a Gal. 3:7–9.

b Gen. 13:16;

Gal. 3:29;

2 Ne. 30:2.

c K'UTUL RAQAL:

Yuwa'b'ejil aj k'anjel.

11a K'UTUL RAQAL:

Sumwank re laj Abraham.

b Isa. 61:9.

c K'UTUL RAQAL: Israel;

Tijonelil;

Xb'een alalb'ejil.

12a Tz. ut S. 88:63.

13a Abr. 1:15–17.

14a Gen. 12:4–5.

15a K'UTUL RAQAL: Sara.

b K'UTUL RAQAL: Ur.

c K'UTUL RAQAL:

Jale'k xch'ool, jalb'il xch'ool.

d K'UTUL RAQAL:

Kananan, aj

Kanananita.

ut “qasaqoonaq ut qakol-b’al, naq yooko chi b’EEK chalen chaq Haran chiru xb’ehil Jerxon, re toowulaq sa’ li ch’och’ Kananan.

17 Anajwan laa’in, aj Abraham, kinyiib’ jun “artal sa’ li ch’och’ Jerxon, ut kinb’aanu jun mayej chiru li Qaawa’, ut kintijok re taa’isimanq chaq li ^bwe’ej sa’ lix junkab’al lin yuwa’, re naq ink’a’ te’oso’q.

18 Toja’ ut naq koo’el chaq Jerxon chiru li ch’och’ toj sa’ li na’ajej Sikem; a’an wan chiru li helhookil ch’och’ More, ut ak chalenaqo chiru xnuv’aal lix ch’och’eb’ laj “Kanananita, ut kinq’axtesi li ^bmayej aran sa’ li helhookil ch’och’ More, ut kinpatz’ xk’ab’a’ li Qaawa’ rik’in x’anchalil inch’ool, xb’aan naq ak chalenaqo sa’ xch’och’eb’ li tenamit a’in aj loq’onihom pak’b’il dios.

19 Ut li Qaawa’ kixk’ut rib’ chiwu re xsumenkil ru lin tij, ut kixye we: Re laa wiyajil tink’e li “ch’och’ a’in.

20 Ut laa’in, aj Abraham, kinwakli chaq sa’ xna’aj li artal li kinyiib’ chaq choq’ re li Qaawa’, ut kiwisi chaq wib’ aran toj sa’ jun tzuul chixk’atq “Betel sa’ releb’aal li saq’e, ut kinyiib’ lin muheb’aal t’ikr aran, chi wank Betel

sa’ rokeb’aal li Saq’e ut ^bHay sa’ releb’aal; ut aran kinyiib’ jun chik li artal choq’ re li Qaawa’, ut ^ckinpatz’ wi’chik lix k’ab’a’ li Qaawa’.

21 Ut laa’in, aj Abraham, kinb’EEK, chi toj yookin chi xik sa’ xjajal lix tz’e li saq’e, ut toj kikanan li we’ej sa’ li ch’och’; ut laa’in, aj Abraham, kink’e inch’ool chi kub’EEK sa’ li ch’och’ Egipto re tinkanaaq aran, xb’aan naq k’a’jo’ naq kiniman xrahil li we’ej.

22 Ut naq yookin chi nach’ok re tin’ok sa’ Egipto, kik’ulman naq li Qaawa’ kixye we: K’e reetal li “xSaray, laa wixaqil, a’an jun li ixq li q’axal ch’ina us rilb’al;

23 Jo’kan naq taak’ulmanq, naq te’ril laj Egipto, te’xye—A’an li rixaqil; ut tate’xkamsi, a’b’an te’xkanab’ a’an chi yo’yo; jo’kan ut, chawil aawib’ naq taab’aanu chi jo’ka’in:

24 Chixye a’an reheb’ laj Egipcio, a’an laa wanab’, ut taakanaaq aawaam chi yo’yo.

25 Ut kik’ulman naq laa’in, aj Abraham, kinye re li xSaray li wixaqil, chixjunil li kixye chaq we li Qaawa’—Jo’kan ut, ye reheb’, nintz’aama, naq laa’at li wanab’, re naq usaq choq’ we sa’ aak’ab’a’, ut taakanaaq li waam chi yo’yo aab’aan.

16a K’UTUL RAQAL:
Saqoonaq.

17a K’UTUL RAQAL: Artal.
b Abr. 1:29.

18a Gen. 12:6.

b K’UTUL RAQAL:

Mayejak.

19a Gen. 13:12–15; 17:8;
Exo. 3:1–10;
Num. 34:2.

K’UTUL RAQAL:

Yeechi’inb’il ch’och’.

20a K’UTUL RAQAL: Betel.

b Gen. 13:3–4.

c Gen. 12:8.

22a Gen. 12:11–13.

CH'OL 3

Laj Abraham naxtzol chirix li saq'e, li po, ut eb' li chahim chiru li Urim ut Tumim—Li Qaawa' naxk'utb'esi chiru naq eb' li musiq'ej wankeb' chi junelik—Natzolok chirix li yu'am rub'elaj li ruchich'och', li k'ojob'ank chi junxilaj, li Yo'ob'tesink, naq kisik'e' chaq ru jun aj Tojol-ix, ut li xkab' xwanjik li winq.

Ut laa'in, aj Abraham, wan chaq wik'in li "Urim ut Tumim, li kix-k'e chaq we li Qaawa' lin Dios, sa' Ur reheb' laj Kaldeo;

2 Ut kiwileb' li "chahim, naq q'axal ninqeb', ut naq jun reheb' q'axal nach' wan rik'in lix k'ojarib'aal li Dios; ut ke'wan k'iila ninqi chahim li wankeb' chi nach' rik'in;

3 Ut li Qaawa' kixye we: A'aneb' a'in li neke'jolomin; ut lix k'ab'a' li xb'een a'an "Kolob, xb'aan naq nach' wan wik'in, xb'aan naq laa'in li Qaawa' laa Dios; kink'e a'in re xjolominkil chixjunileb' a'an li wankeb' jo' chanru xtasalil li jun li xaqxookat wi'.

4 Ut li Qaawa' kixye we, rik'in li Urim ut Tumim, naq Kolob wan jo' chanru li Qaawa', sa' lix kutankil ut lix q'ehil ut lix sututinkil rib' naxb'aanu, naq jun sutink-ib', a'an jun "kutan choq' re li Qaawa', jo' chanru na'ajlan wi' a'an, ut a'an jun mil ^bchihab' jo' chanru li kutan eetalinb'il choq' re li xaqxookat wi'. A'in ut rajlankil li

kutan chiru li Qaawa', jo' chanru ajlanb'il sa' Kolob.

5 Ut li Qaawa' kixye we: Li t'or-t'ookil saqen li wan choq' xka'ch'inal li saqen, li ka'ch'in wi'chik chiru li wan chi taqlank sa' xb'een li kutan, a'an re li q'ojyin, wan chi taqenaq sa' xb'een, malaj nim wi'chik chiru li xaqxookat wi' sa' rajlankil lix kutan, xb'aan naq timil wi'chik na'eeek'an sa' xtasalil; wan a'in sa' xtasalil xb'aan naq xaqxo chi taqenaq sa' xb'een li ruchich'och' li xaqxookat wi', jo'kan naq li ajlank xq'ehil moko wan ta xk'ihal jo' chanru rajlankil lix kutan, ut lix po, ut lix chihab'.

6 Ut li Qaawa' kixye we: Anajwan, at Abraham, neke'wan li "wiib' chi na'leb' a'in; k'e reetal, laa wilob'aal naru chi ilok re; k'eeb'il aawe xnawb'al li jar q'ehil ajlanb'il, ut li xaqab' anb'il q'ehil, relik chi yaal, li xaqab' anb'il q'ehil sa' li ruchich'och' li xaqxookat wi', ut li q'ehil xaqab' anb'il choq' re lix nimal li saqen li k'eeek'o chi taqlank sa' xb'een li kutan, ut li q'ehil xaqab' anb'il choq' re lix ka'ch'inal li saqen li k'eeek'o chi taqlank sa' xb'een li q'ojyin.

7 Anajwan li q'ehil xaqab' anb'il choq' re lix ka'ch'inal li saqen nim wi'chik xnumik sa' li rajlankil chiru rajlankil li kutan sa' li ruchich'och' li xaqxookat wi'.

8 Ut b'ar neke'wan li wiib' chi na'leb' a'in, taawanq jun chik li

3 1a Exo. 28:30;
Mos. 8:13; 28:13-16;
JS—R 1:35.
K'UTUL RAQAL: Urim ut
Tumim.

2a Abr. 1:31.
3a Chi'ilmanq Abr.,
jalam-uuch 2, eb' li
ajl 1-5.
K'UTUL RAQAL: Kolob.

4a Abr. 5:13.
b Sal. 90:4;
2 Pe. 3:8.
6a Abr. 3:16-19.

na'leb' chi taqenaq sa' xb'eeneb' a'an, malaj ut, taawanq jun chik li t'ort'ookil saqen li nimaq wi'chik rajlankil lix kutan chiruheb';

9 Ut chi jo'kan taawanq li rajlankil li kutan sa' li jun t'orol chi saqen chi taqenaq sa' xb'een li jun chik, toj reetal naq tatnach'oq rik'in Kolob, a'an Kolob li wan jo'chanru naq ajlanb'il li kutan chiru li Qaawa'; a'an Kolob li k'ee'k'o chi nach' rik'in lix k'ojarib'aal li Dios, re xjolominkil chixjunileb' li t'ort'ookil saqen a'an li wankeb' jo'chanru lix "tasalil li xaqxookat wi'.

10 Ut k'eeb'il aawe xnawb'al li kutan xaqab'anb'il choq' re chixjunileb' li chahim li k'eeb'ileb' chixk'eeb'al li saqen, toj reetal tatnach'oq rik'in lix k'ojarib'aal li Dios.

11 Chi jo'kan laa'in, aj Abraham, "kin'aatinak rik'in li Qaawa', chi k'utk'u chiru rilob'aal, jo' na'aatinak jun winq rik'in li jun chik; ut a'an kixye we chirixeb' li k'anjel li kixyiib' chaq li ruq';

12 Ut kixye we: At walal, at walal (ut ye'b'il li ruq'), k'e reetal, tink'ut chawu chixjunileb' a'in. Ut kixk'e li ruq' chiru lix naq' wu, ut kiwil chixjunil li k'a'aq re ru a'an li kixyiib' chaq li ruq', li k'ihob', ut ke'k'ihan chiru li wilob'aal, ut ink'a' kinru chirilb'al roso'jikeb'.

13 Ut a'an kixye we: A'in Xinehah, a'an li saq'e. Ut kixye

we: Kokob, a'an chahim. Ut kixye we: Olea, a'an li po. Ut kixye we: Kokawbim, li naraj naxye eb' li chahim, malaj chixjunileb' li ninqi saqen, li wankeb' sa' xheelam li choxa.

14 Ut kiwan chiru q'ojoyin naq li Qaawa' kixye we li aatin a'in: Laa'in "tatink'ihob'resi, ut eb' laa b'wiyajil chawix, chanchaneb' a'in; ut wi nakatru chirajlankil 'xk'ihal li samahi', jo'kanaq rajlankileb' laa wiyajil.

15 Ut li Qaawa' kixye we: Abraham, nink'ut chawu li k'a'aq re ru a'in rub'elaj naq nekex'ok Egipto, re texruuq chixch'olob'ankil chixjunil li aatin a'in.

16 Wi neke'wan wiib' chi na'leb', ut taawanq li jun chi taqenaq sa' xb'een li jun chik, taawanq k'a'aq re ru nimaq wi'chik chiruheb' a'an; jo'kan naq "Kolob a'an li q'axal nim re chixjunileb' li Kokawbim li xawil, xb'aan naq a'an li q'axal nach' wik'in.

17 Anajwan, wi neke'wan wiib' chi na'leb', li jun chi taqenaq sa' xb'een li jun chik, ut li po taqenaq sa' xb'een li ruchich'och', taaruuq naq taawanq junaq t'ort'ookil saqen malaj junaq chahim li taqenaq sa' xb'een a'an; ut maa'k'a' k'a'ru tixk'e xch'ool li Qaawa' laa Dios chixb'aanunkil, li ink'a' ta "tixb'aanu.

18 A'b'anan a'an kiyiib'ank re lix nimal li chahim; jo'chanru ajwi', wi wankeb' wiib' li musiq'ej,

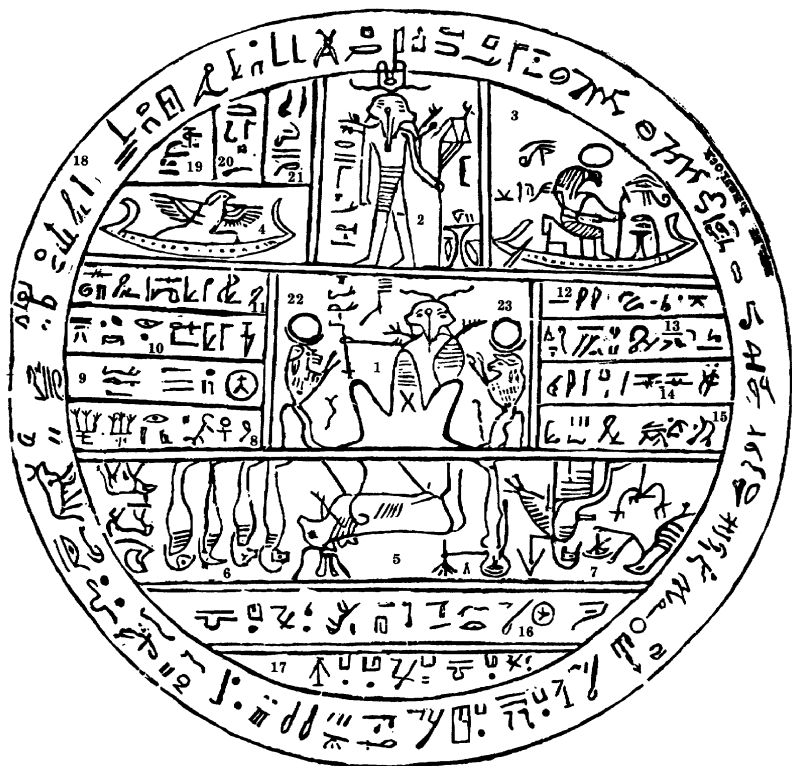
9a Tz. ut S. 88:37–44.
11a Gen. 17:1;
Num. 12:5–8.

14a Abr. 2:9.
b Gen. 13:16;
Tz. ut S. 132:30.

c Gen. 22:17; Os. 1:10.
16a Abr. 3:3.
17a Job 9:4–12.

JUN JALAM-UUCH SA' LIX HU LAJ ABRAHAM

Li xkab'

XCH'OLOB'ANKIL

1. Kolob, li naraj naxye li xb'een yo'ob'tesink, li q'axal nach' rik'in li choxahil, malaj li rochoch li Dios. Li xb'een sa' jolomink tenamit, ut li xraqiq jo' chanru xb'isb'al li kutan. B'isb'il jo' chanru li choxahil kutan, ut li choxahil kutan naraj naxye jun kutan choq' jun xteram li uq'ej. Jun kutan sa' Kolob juntaq'eet rik'in jun mil chihab' jo' chanru b'isb'il sa' li ruchich'och' a'in, li yeeb'il xb'aaneb' laj Egipcio Yah-oh-eh.

2. Wan chixk'atq Kolob, yeeb'il re xb'aaneb' laj Egipcio Oliblix, a'an xkab' li xnimal ru yo'ob'tesihom aj jolominel chi nach' rik'in li choxahil, malaj li na'ajej wan wi' rochoch li Dios; li nak'amok ajwi' re li laaw re wankilal, chirixeb' jalan chik li t'ort'ookil saqen; jo' k'utb'esinb'il xb'aan li Dios re laj Abraham, naq a'an kiq'axtesin mayej chiru jun artal li kixyib' chaq choq' re li Qaawa'.

3. K'eeb'il choq' reetalil li Dios, k'ojk'o sa' xb'een lix k'ojarib'aal, tiqto rik'in wankilal ut li wankil nak'eeman; chi wan jun koroon re junelikil saqen sa' xb'een xjolom; reetalil ajwi' li xninqal ru laawil aatin re li Santil Tijonelil, jo' k'utb'esinb'il chiru laj Adan sa' li Awimq Eden, jo' ajwi' chiru laj Set, laj Noe, laj Melkisedek, laj Abraham, ut chixjunileb' li k'utb'esinb'il wi' li Tijonelil chiruheb'.

4. A'in jo' chanru li aatin sa' Hebreo Rawkiyang, li naraj naxye helho, malaj xheelam li choxa; jo'kan ajwi' reetalil jun ajl, li naraj naxye jun mil sa' Egipcio; jo' chanru lix b'isb'al li kutan sa' Oliblix, li juntaq'eet rik'in Kolob sa' xsutinkil rib' ut sa' xb'isb'al li kutan.

5. Yeeb'il re sa' Egipcio Enix-go-on-dox; a'in ajwi' jun reheb' li t'ort'ookil saqen aj jolominel, ut yeeb'il xb'aaneb' laj Egipcio naq a'an li Saq'e, ut naxk'ul lix saqenkil rik'in Kolob chi k'eeb'il xb'aan Kahe-e-wanrax, a'an li nimla Laaw, malaj sa' jalan chik aatin, li wankilal aj jolominel, li naxjolomi o'laju chik chi t'ort'ookil saqen malaj chahim li xaqxookeb' xna'aj, jo' ajwi' Flohis malaj li Po, li Ruchich'och' ut li Saq'e sa' lix sutinkileb' rib' rajlal chihab'. Li t'ort'ookil saqen a'in naxk'ul lix wankil chi k'eeb'il xb'aan Kli-flos-is-es, malaj Hah-ko-kaw-bim, eb' li chahim li eetalinb'ileb' xb'aan li ajl 22 ut 23, li neke'xk'ul xsaqenkil rik'in li sutink naxb'aanu Kolob.

6. Reetalil li ruchich'och' a'in sa' lix kaajachalil.

7. Reetalil li Dios k'ojk'o sa' xb'een lix k'ojarib'aal, yoo chixk'utb'esinkil chiru choxa li xnimal ru Laawil aatin re li Tijonelil; jo' ajwi' li reetalil li Santil Musiq'ej chiru laj Abraham, jo' jun mukuy.

8. Wan arin li tz'iib'ahom li ink'a' naru chi k'utb'esimank chiru li ruchich'och'; a'b'an nan naru natawman sa' lix Santil Ochoch li Dios.

9. Tento naq ink'a' taak'utb'esimanq sa' li kutan a'in.

10. Jo'kan ajwi'.

11. Jo'kan ajwi'. Wi li ruchich'och' naru chixtawb'al xyaalal li ajl a'in, jo'kan chi'uxmanq. Amen.

Eb' li ajl 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, ut 21 taak'eemanq sa' li kutan k'oxlanb'il xb'aan li Qaawa'.

Li jaltesinb'il ru aatin a'in k'eeb'il a' yaal jo' wan qak'ulub'il chixk'eeb'al sa' li kutan a'in.

ut li jun nim wi'chik xwankil chi k'oxlak chiru li jun chik, a'ut li wiib' chi musiq'ej a'in, us ta li jun nim wi'chik xwankil chi k'oxlak chiru li jun chik, maak'a'eb' xtiklajik; ak ke'wan chaq junxil, maak'a'aq roso'jikeb', toj te'wanq moqon, xb'aan naq a'aneb' "gnolaum, malaj chi junelik.

19 Ut li Qaawa' kixye we: Neke'wan li wiib' chi na'leb' a'in, naq wankeb' wiib' li musiq'ej, li jun nim wi'chik xwankil chi k'oxlak chiru li jun chik; taawanq chik jalan li nim wi'chik xwankil chi k'oxlak chiruheb' a'an; laa'in li Qaawa' laa Dios; laa'in "nim wi'chik inwankil chi k'oxlak chiru chixjunileb'.

20 Li Qaawa' laa Dios kixtaqla lix anjel re "aakolb'al chaq sa' ruq' laj tij re aj Elkenah.

21 Laa'in wankin sa' xyiheb' chixjunil; anajwan ut laa'in chi jo'kan kinkub'e aawik'in re xch'olob'ankil chawu li jar "k'anjel kixyiib' chaq li wuq', sa' li numtaje-naq wi' "xchaab'ilal inna'leb' sa' xb'eeneb' chixjunil, xb'aan naq laa'in nintaqlan sa' li choxa taqe'q, ut sa' li ch'och' taq'a, rik'in anchal li chaab'il na'leb' ut li seeb'al chi

na'leb'ank, sa' xb'een chixjunileb' li ani aj k'oxlanel, li xril lix naq aawu chalen chaq sa' xtiklajik; laa'in kinkub'e sa' xtiklajik sa' xyi chixjunileb' li ani aj k'oxlanel li aawilom.

22 Anajwan li Qaawa' ak kixk'ut chaq chiwu laa'in, aj Abraham, eb' li ani "aj k'oxlanel li ke'k'uub'aman ^brub'elaj naq kiwan li ruchich'och'; ut sa' xyanq chixjunileb' a'in ke'wan naab'al li ani "tiikeb' li raam ut xnimaleb' li ru;

23 Ut li Dios kirileb' li aamej a'in naq chaab'ileb', ut kiwan chi xaqxoxo sa' xyiheb', ut kixye: Eb' a'in tink'e choq' intaqlanel; xb'aan naq kiwan chi xaqxo sa' xyanqeb' li ani musiq'ejeb', ut kiril naq chaab'ileb'; ut kixye we: At Abraham, laa'at jun reheb'; "kisik'man aawu rub'elaj naq katyo'la.

24 Ut kiwan "jun chi xaqxo sa' xyanqeb' li chanchan li Dios, ut kixye reheb' li ani wankeb' rik'in: Tookub'eeq, xb'aan naq wan li na'ajej aran, ut taqachap xkomon li k'a'aq re ru a'in, ut ^btaqayiiib' jun "ruchich'och' sa' li te'ruuq wi' chi wank eb' a'in;

25 Ut "taqayaleb' rix rik'in a'in,

18a *Gnolaum* a'an jun aatin sa' Hebreo li naraj naxye, wan chi junelik.

19a Isa. 55:8–9.

K'UTUL RAQAL:
Chixjunil naxnaw.

20a Abr. 1:15.

21a Tz. ut S. 88:45–47;
Mois. 1:27–29.

b K'UTUL RAQAL: Chaab'il na'leb'ejil.

22a K'UTUL RAQAL:

Wankilal chi k'oxlak,

aj k'oxlanel.

b K'UTUL RAQAL:
Ch'utam sa' choxa;
Yu'am naq maji'
nokoyo'la.

c Tz. ut S. 138:55.

23a Isa. 49:1–5;

Jer. 1:5.

K'UTUL RAQAL:
K'ojob'ank chi junxilaj;
Sik'ok-u.

24a K'UTUL RAQAL: Xb'een yo'lajenaq.

b K'UTUL RAQAL:

Yo'ob'tesink.

c K'UTUL RAQAL:
Ruchich'och'—
Yo'ob'tesinb'il choq' re
li winq.

25a Tz. ut S. 98:12–14;
124:55.

K'UTUL RAQAL:
K'uub'anb'il na'leb' re
li tojb'al-ix;
Xtaql ch'oolej.

re taqil ma ^bte'xb'aanu chixjunil li k'a'aq re ru li b'arwan tixtaqlaheb' wi' li Qaawa' lix Dios;

26 Ut eb' li neke'paab'ank re li "xb'een xwanjikeb', wan li taatiqmanq sa' xb'eeneb'; ut eb' li ink'a' neke'paab'ank re li xb'een xwanjikeb' moko te'wanq ta xloq'al sa' li awa'b'ejihom a'an rik'ineb' li ani ke'paab'ank re li xb'een xwanjikeb'; ut eb' li neke'paab'ank re li ^bxkab' xwanjikeb' taatiqmanq 'loq'alil sa' xb'eeneb' xjolom chi junelik q'e kutan.

27 Ut li "Qaawa' kixye: Ani tintaqla? Ut jun kixsume chanchan li ^bRalal li Winq: Wahi'in, taqlahin laa'in. Ut 'jun chik kixsume ut kixye: Wahi'in, taqlahin laa'in. Ut li Qaawa' kixye: Tintaqla li xb'een.

28 Ut li "xkab' kijosq'o', ut moko kixpaab' ta li xb'een xwanjik; ut sa' li kutan a'an, ^bnaab'al ke'taaqen re.

CH'OL 4

Eb' li Dios neke'xk'uub' lix yo'ob'te-sinkil li ruchich'och' ut chixjunil li k'a'ru yo'yo sa' xb'een—Nach'olob'aman lix k'uub' anb'il na'leb'eb' chirix li waqib' kutan re li yo'ob'tesink.

TOJA' ut naq li Qaawa' kixye:

Chookub'eeq. Ut ke'kub'e sa' lix "tiklajik, ut eb' a'an, a'aneb' li Dios, ^bke'xk'uub' ut ke'xyiib' li choxa ut li ch'och'.

2 Ut li ch'och', chirix naq yiiib'anb'il, maak'a' xsa' ut sachenag, xb'aan naq maak'a' chik ke'xyiib' chaq, ka'ajwi' li ch'och'; ut ki'awa'b'ejin li aak'ab' chiru lix b'een lix chamal, ut lix Musiq'eb' li Dios kiwan chi "helmank chiru lix b'een li ha'.

3 Ut ke'xye (eb' li Dios): Chiwanq li saqen; ut kiwan li saqen.

4 Ut eb' a'an (eb' li Dios) ke'xtaw ru li saqen, xb'aan naq lemtz'unk ru; ut ke'xjach ru li saqen, malaj ut ke'xk'e chi jachmank ru chiru li aak'ab'.

5 Ut eb' li Dios, Kutan ke'xye re li saqen, ut li aak'ab', Q'ojyin ke'xye re. Ut kik'ulman naq chalen ewu toj eq'la q'ojyin ke'xye re, ut chalen eq'la toj ewu kutan ke'xye re; ut a'in li xb'een, malaj lix tiklajik, li k'a'ru kutan ut q'ojyin ke'xye re.

6 Ut eb' li Dios ke'xye ajwi': Chiwanq jun "heelam sa' xyiheb' li ha', ut tixjacheb' ru li ha' rik'ineb' li ha'.

7 Ut eb' li Dios ke'xk'e xtaqlankil li heelam, re naq kixjacheb' ru li ha' li wan rub'el li heelam rik'ineb' li ha' li wan sa' xb'een li

25b K'UTUL RAQAL: Ab'ink chiru.

26a Jud. 1:6.

b K'UTUL RAQAL: Wank li kamk sa' xb'een.

c Tito 1:2.

K'UTUL RAQAL: Loq'alil.

27a K'UTUL RAQAL: Dios,

Roxichal li Dios—Li Dios Yuwa'b'ej.

b K'UTUL RAQAL:

Jesukristo; Ralal li Winq.

c Moiss. 4:1–2.

28a K'UTUL RAQAL: Aj tza.

b K'UTUL RAQAL: Alalb'ej re li sachk (eb' li).

4 1a Gen. 1:1;

Moiss. 2:1.

b K'UTUL RAQAL:

Yo'ob'tesink.

2a Gen. 1:2;

Moiss. 2:2.

6a Gen. 1:4–6;

Moiss. 2:4.

heelam; ut jo'kan kiwan, jo' chanru ajwi' ke'taqlan.

8 Ut eb' li Dios, "Choxa ke'xye re li heelam. Ut kik'ulman naq chalen ewu toj eq'la q'ojyin ke'xye re, ut kik'ulman naq chalen eq'la toj ewu kutan ke'xye re, ut a'in xkab' b'wa li q'ojyin ut kutan ke'xye re.

9 Ut eb' li Dios ke'taqlan, ut ke'xye: Eb' li a'ha' rub'el choxa che'ch'utub'amanq sa' jun chi b'na'ajej, ut chitaq'e'q li ch'och' chi chaqi; ut jo'kan kiwan jo' ke'taqlan;

10 Ut eb' li Dios, Ch'och' ke'xch'olob' choq' xk'ab'a' li chaqi ch'och'; ut lix ch'utlajikeb' li ha', "Ninqi Ha' ke'xch'olob' choq' xk'ab'a'; ut eb' li Dios ke'ril naq paab'anb'ileb'.

11 Ut eb' li Dios ke'xye: Chiqakawresi li ch'och' re taaruuchini li "pach'aya'; li q'een li wan riyajil, ut xtoonali ki'il q'een li na'uuchin, jo' chanru lix paayil, li taa'uuchinq wi' riyajil li wan chi sa' jo' chanru nak'utun ajwi' a'an sa' xb'een li ch'och'; ut jo'kan kiwan, jo' chanru ajwi' ke'taqlan.

12 Ut eb' li Dios ke'xk'uub' li ch'och' re taaruuchini li pach'aya' rik'in ajwi' chaq li riyajil a'an, ut li q'een re taaruuchini li q'een rik'in ajwi' chaq li riyajil, li taa-wanq riyajil jo' chanru xpaayil; ut li ch'och' re taaruuchini li toon che' rik'in chaq riyajil a'an, li taa'uuchinq, li ka'ajwi' taaruuq

li riyajil chiruuchininkil chaq a'an xjunes, jo' chanru xpaayil; ut eb' li Dios ke'ril naq paab'anb'ileb'.

13 Ut kik'ulman naq ke'xk'e sa' ajl li kutan; chalen ewu toj eq'la q'ojyin ke'xye re; ut kik'ulman naq chalen eq'la toj ewu kutan ke'xye re; ut a'an li rox wa.

14 Ut eb' li Dios ke'xk'uub'eb' li a'saqen sa' xheelam li choxa, ut ke'xk'eheb' chixjachb'al ru li kutan rik'in li q'ojyin; ut ke'xk'uub'eb' chi wank choq' eetalil ut choq' q'ehil, ut choq' kutan ut choq' chihab';

15 Ut ke'xk'uub'eb' re te'wanq choq' saqen sa' xheelam li choxa re xk'eeb'al li saqen sa' xb'een li ch'och'; ut jo'kan kiwan.

16 Ut eb' li Dios ke'xk'uub'eb' li wiib' chi ninqi saqen, "xniimal li saqen re taataqlanq sa' xb'een li kutan, ut xka'ch'inal li saqen re taataqlanq sa' xb'een li q'ojyin; rochb'een lix ka'ch'inal li saqen ke'xk'eheb' ajwi' li chahim;

17 Ut eb' li Dios ke'xk'ojob'eb' sa' xheelam li choxa, re xk'eeb'al li kutan sa' xb'een li ch'och', ut re te'awa'b'ejinq sa' xb'een li kutan ut sa' xb'een li q'ojyin, ut re xk'eeb'al chi jachmank ru li saqen rik'in li aak'ab'.

18 Ut eb' li Dios ke'rileb' li k'a'aq re ru a'an li ke'xtusub' chaq toj reetal naq ke'paab'an.

19 Ut kik'ulman naq kiwan chalen ewu toj eq'la naq q'ojyin; ut kik'ulman naq kiwan chalen eq'la

8a K'UTUL RAQAL: Choxa.

b Gen. 1:8.

9a Amos 9:6; Moï. 2:7.

b Gen. 1:9.

10a Gen. 1:10; Abr. 4:22.

11a Gen. 1:11–12;

Moï. 2:11–12.

14a Tz. ut S. 88:7–11.

16a Gen. 1:16.

toj ewu naq kutan; ut a'an li xkaa wa.

20 Ut eb' li Dios ke'xye: Chiqakawresiheb' li ha' re te'ruuchini chaq chi naab'alil li jar yo'ob'tesihom li neke'eek'an, li wankeb' xyu'am; ut li xik'anel xul, re te'xik'anq chi taqenaq sa' xb'een li ch'och' chiru lix heelam li choxa.

21 Ut eb' li Dios ke'xkawresiheb' li ha' re te'ruuchini chaq li "ninqi kar, ut li junjunq chi yo'yookil yo'onihom li na'eek'an, li taaruuchini li ha' chi naab'alil jo'chanru xpaayileb'; ut li junjunq chi xik'anel xul jo'chanru xpaayil. Ut eb' li Dios ke'ril naq paa-b'anb'ilaqeb', ut naq chaab'il li na'leb' ke'xk'uub'.

22 Ut eb' li Dios ke'xye: Taqosob'tesiheb', ut taqak'eheb' chi uuchink ut chi k'ihank, ut chixnujob'resinkil xha'il li palaw malaj li "ninqi ha'; ut taqak'eheb' li xik'anel xul chi k'ihank sa' li ch'och'.

23 Ut kik'ulman naq kiwan chalen eewu toj eq'la naq q'ojyin ke'xye re; ut kik'ulman naq kiwan chalen eq'la toj eewu naq kutan ke'xye re; ut a'an li ro' wa.

24 Ut "eb' li Dios ke'xkawresi li ch'och' re taaruuchini li yo'yookil yo'ob'tesihom jo'chanru lix paa-yil, li wakax ut li k'a'ru naxjukuki rib', ut lix xulel li ch'och' jo'chanru lix paayileb'; ut jo'kan kiwan, jo'chanru ke'xye chaq.

25 Ut eb' li Dios ke'xk'uub' li

ch'och' re taaruuchiniheb' li xul jo'chanru lix paayileb', ut li wakax jo'chanru lix paayileb', ut li junjunq li k'a'ru naxjukuki rib' chiru li ch'och' jo'chanru xpaayil; ut eb' li Dios ke'ril naq te'xpaab'eb'.

26 Ut eb' li Dios "ke'xk'uub' xna'leb' chirib'ileb' rib' ut ke'xye: Chookub'eeq ut chiqapak' li "winq jo' "qajalam-uuch, jo'chanru li qilob'aal; ut taqak'eheb' chi awa'b'ejink sa' xb'eeneb' lix karil li palaw, ut sa' xb'eeneb' li xik'anel xul rub'el choxa, ut sa' xb'eeneb' li wakax, ut sa' xb'een chixjunil li ruchich'och', ut sa' xb'een li junjunq li k'a'ru aj jukunel li naxjukuki rib' chiru li ch'och'.

27 Chi jo'kan "eb' li Dios ke'kub'e re xk'uub'ankil li winq jo' xjalam-uucheb' a'an, jo'chanru xjalam-uucheb' li Dios ke'xyiib' a'an, re naq winq ut ixq te'xyiib'eb'.

28 Ut eb' li Dios ke'xye: Te'qosob'tesi. Ut eb' li Dios ke'xye: Taqak'eheb' chi uuchink ut chi k'ihank, ut chixnujob'resinkil li ch'och', ut chi wank xwankil sa' xb'een, ut chi awa'b'ejink sa' xb'eeneb' lix karil li palaw, ut sa' xb'eeneb' li xik'anel xul rub'el choxa, ut sa' xb'een li junjunq li k'a'ru yo'yo li na'eek'an chiru li ch'och'.

29 Ut eb' li Dios ke'xye: K'ehomaq reetal, taqak'e reheb' li junjunq chi q'een wan riyajil li taachalq chiru lix b'een chixjunil li ch'och', ut li junjunq toon

21a Gen. 1:21;

Mois. 2:21.

22a Abr. 4:10.

24a K'UTUL RAQAL: Dios,

Roxichal li Dios.

26a K'UTUL RAQAL: Na'leb' k'eeb'il.

b K'UTUL RAQAL: Winq.

c Mois. 6:8–10.

27a Gen. 1:26–27;

Abr. 5:7.

che' li taawanq ru chiru; relik chi yaal, li ru li che' li wan riyajil reheb' a'an taqak'e; taawanq choq' "xtzakemqeb'.

30 Ut choq' re li junjunq chi xul re li ch'och', ut re li junjunq chi xik'anel xul rub'el choxa, ut re li junjunq li k'a'ru naxjukuki rib' chiru li ch'och', taqak'e xyu'ameb', ut taqak'e ajwi' reheb' li junjunq rax q'een choq' tzakemq, ut chixjunil li k'a'aq re ru a'in chi jo'kan te'k'uub'amanq.

31 Ut eb' li Dios ke'xye: Taqab'aanu chixjunil li k'a'ru xqaye, ut te'qak'uub'; ut k'ehomaq reetal, q'axal naq te'ab'inq chiqu. Ut kik'ulman naq kiwan chalen ewu toj eq'la, q'ojyin ke'xye re; ut kik'ulman naq kiwan chalen eq'la toj ewu naq kutan ke'xye re; ut ke'xk'e sa' ajl li "xwaq wa.

CH'OL 5

Eb' li Dios neke'xchoy xk'uub'ankil xna'leb'eb' re xyo'ob'tesinkil chixjunil li k'a'aq re ru—neke'xk'e chi uxmanq li Yo'ob'tesink jo' chanru li na'leb' ke'xk'uub'—Laj Adan naxk'e xk'ab'a' li junjunq chi yo'yookil yo'ob'tesihom.

UT chi jo'kan taqachoy li choxa ut li ch'och', ut chixjunil lix tee-paleb' a'an.

2 Ut eb' li Dios ke'xye chirib'ileb'

rib': Sa' li "xwuq wa taqachoy li qak'anjel, li xqak'uub' wi' qana'leb', ut toohilank sa' li xwuq wa chiru chixjunil li k'anjel li xqa-k'uub' wi' qana'leb'.

3 Ut eb' li Dios ke'rage' sa' li xwuq wa, rik'in naq sa' li xwuq wa "te'hilank chiru chixjunil lix k'anjeleb' li ke'xk'uub' chaq chirib'ileb' rib' xyiib'ankil; ut ^bke'x-santob'resi. Ut jo'ka'in li ke'xk'u-lub'a sa' li kutan naq ke'xk'uub' chirib'ileb' rib' xyiib'ankil li choxa ut li ch'och'.

4 Ut eb' li Dios ke'kub'e chaq ut ke'xyiib' li jar tasal a'in re choxa ut re ch'och', naq ke'yiib'aman sa' li kutan naq eb' li Dios ke'xyiib' li ch'och' ut li choxa,

5 Jo' chanru chixjunil li ke'xye chaq chirix li junjunq chi che' re li ch'och' "chi maji'aq nawan sa' li ch'och', ut li junjunq chi q'een re li ch'och' chi maji'aq naniman; xb'aan naq eb' li Dios toj maji' neke'xk'e chi chalk li ha' sa' xb'een li ch'och' naq ke'xk'uub' xb'aanunkileb', ut toj maji' neke'xpak' junaq winq re xk'anjelankil li ch'och'.

6 A'ut kitage' chaq jun choql sa' li ch'och', ut kixk'e xha'il chixjunil lix b'een li ch'och'.

7 Ut "eb' li Dios ke'xpak' li winq rik'in ^bxpoqsil li ch'och', ut ke'xk'am lix "musiq' (a'an lix musiq' li winq), ut ke'xk'e chi sa'; ut ke'xmusiqa' sa' ru'uj xmusiq' li

29a Gen. 1:29–30.

31a Exo. 31:17.

5 2a K'UTUL RAQAL:
Hilob'aal kutan.
3a Exo. 20:8–11;
Mos. 13:16–19.

b Tz. ut S. 77:12.

5a K'UTUL RAQAL:
Musiq'ejil yo'ob'tesink.
7a Abr. 4:26–31.
b Moï. 4:25; 6:59.
c Gen. 2:7;

Tz. ut S. 93:33.

K'UTUL RAQAL:
Musiq'ej, xmusiq';
Yu'am naq maji'
nokoyo'la.

JUN JALAM-UUCH SA' LIX HU LAJ ABRAHAM

Li rox

XCH'OLOB'ANKIL

1. Laj Abraham k'ojk'o sa' xb'een lix k'ojarib'aal laj Farahon, xb'aan xchaab'ilal li rey, chi wan koroon sa' xb'een xjolum, reetalil li Tijonelil, li wan jo' reetalil li xnimal ru Awa'b'ejil sa' choxa; chi wan li xuq' re tiik ruhil na'leb' ut raqb'a-aatin sa' ruq'.

2. Li rey aj Farahon, li k'eeb'il xk'ab'a' sa'eb' li tz'iib' sa' xb'een xjolum.

3. Naraj naxye Abraham sa' Egipto, jo' k'eeb'il ajwi' sa' li ajl 10 re li xb'een Jalam-uuch.

4. Li Ralal laj Farahon, Rey aj Egipto, jo' tz'iib'anb'il chixb'een li ruq'.

5. Laj Xulem, jun reheb' li xb'eenil aj k'anjel chiru li rey, jo' eetalinb'il sa' li tz'iib' chixb'een li ruq'.

6. Laj Olimlah, jun loq'b'il moos eechaninb'il xb'aan li ralal li rey.

Laj Abraham yoo chi na'leb'ank chirix li jar raqal re li tzolok chahim, sa' rochochil li rey.

yu'amej, ut li winq ki'ok choq' yo'yookil ^daamej.

8 Ut eb' li Dios ke'raw jun awimq sa' xjajal li releb'aal saq'e sa' "Eden, ut aran ke'xk'e li winq, li ke'xk'e wi' xmusiq' sa' li tz'ej-walej li ke'xpak' chaq.

9 Ut chalen chaq sa' li ch'och' ke'xk'e li Dios chi nimank li jun-junq toon che' li sa rilb'al ut chaa-b'il choq' tzakemq; li "che' re li yu'am ajwi' sa' xyi li awimq, ut li che' re xnawb'al ru li us ut li ink'a' us.

10 Kiwan jun nima' li na'el chaq Eden, re xk'eeb'al xha'il li awimq, ut chalen chaq aran kijache' ru ut kaahib' roq li ha' ki'ok wi'.

11 Ut eb' li Dios ke'xk'am li winq ut ke'xk'e sa' li Awimq Eden, re xk'alenkil ut re xch'olaninkil.

12 Ut eb' li Dios ke'xtaqla li winq, ut ke'xye: Li junjunq chi che' sa' li awimq tatruuq chix-k'uxb'al li ru chi moko ramb'il ta,

13 A'b'an li che' re xnawb'al ru li us ut li ink'a' us, ink'a' taa-k'ux li ru; xb'aan naq sa' xq'ehil nakak'ux wi', chi yaal tatkamq. Anajwan laa'in, aj Abraham, kiwil naq a'an jo' chanru "xq'ehil li Qaawa', a'an jo' chanru xq'ehil ^bKolob; xb'aan naq eb' li Dios toj maji' neke'xxaqab' choq' re laj Adan li rajlankil lix kutan.

14 Ut eb' li Dios ke'xye: Chiqayib' jun xtenq' li winq jo' xk'ulub', xb'aan naq moko us ta naq taawanq li winq xjunes,

jo'kan naq taqapak' jun xtenq' jo' xk'ulub'.

15 Ut eb' li Dios ke'xk'e chi t'a-ne'k jun nimla wara sa' xb'een laj "Adan; ut a'an kiwar, ut ke'risi jun xxuukuy, ut ke'xtz'ap li tib'elej sa' xna'aj;

16 Ut li xuukuy li ke'risi chaq li Dios sa' li winq, ke'xpak' choq' jun "ixq, ut ke'xk'am a'an rik'in li winq.

17 Ut laj Adan kixye: A'in kiwan choq' xb'aqel inb'aqel, ut xtib'el lin tib'el; anajwan Ixq taayee-manq re, xb'aan naq isinb'il chaq rik'in li winq;

18 Chi jo'kan taa'elq chaq jun winq rik'in lix yuwa' ut lix na', ut "taajiloq rik'in li rixaqil, ut ^bjunaj chi tz'ejwalej naq te'wanq.

19 Ut t'ust'uukeb' chaq xkab'ichaleb', li winq ut li rixaqil, ut ink'a' neke'xutaanak.

20 Ut rik'in chaq li ch'och' eb' li Dios ke'xpak' li junjunq chi xul re li ch'och', ut li junjunq chi xik'anel xul rub'el choxa, ut ke'xk'a-meb' rik'in laj Adan re rilb'al k'a'ru k'ab'a'ej tixk'eheb' re; ut yalaq k'a'ru tixye laj Adan re li junjunq chi yo'yookil yo'ob'tesihom, a'anaq chaq xk'ab'a'.

21 Ut laj Adan kixk'e xk'ab'a'eb' chixjunileb' li wakax, ut xk'ab'a'eb' li xik'anel xul rub'el choxa, ut xk'ab'a' li junjunq chi xxulel li ch'och'; ut choq' re laj Adan, kitawman jun xtenq' jo' xk'ulub'.

7d K'UTUL RAQAL: Aamej.

8a K'UTUL RAQAL: Eden.

9a K'UTUL RAQAL: Che' re li yu'am.

13a 2 Pe. 3:8.

b Abr. 3:2–4.

K'UTUL RAQAL: Kolob.

15a K'UTUL RAQAL: Adan.

16a K'UTUL RAQAL: Eva.

18a Tz. ut S. 42:22;

49:15–16.

b K'UTUL RAQAL: Sumlaak.

JOSE SMITH—MATEO

Jun raqal isinb'il chaq sa' lix jaltesinkil ru li Santil Hu jo' k'utb'esinb'il chiru laj Jose Smith li Profeet sa' 1831: Mateo 23:39 ut li ch'ol 24.

Li Jesus naxye chi rub'elaj naq chalk re lix sachlijik Jerusalem—Na'aatinak ajwi' chirix li xkab' xk'ulunik li Lalal li Winq, ut lix sachlijikeb' laj maak.

XB'AAN naq ninye eere, naq ink'a' tineeril chalen anajwan ut teenaw naq laa'in li tz'iib' anb'il resil xb'aaneb' li profheet, toj reetal teeye: Osob'tesinb'il li ani "nachal sa' lix k'ab'a' li Qaawa', sa'eb' li choql re choxa, ut chixjunileb' li santil anjel rochb'een. Toja' naq ke'xtaw ru lix tzolom naq taa-chalq wi'chik sa' li ruchich'och', chirix naq nimanb'ilaq xloq'al ut k'eeb'ilaq xkoroon sa' lix nim uq' li ^bDios.

2 Ut xko'o li Jesus, ut ki'el chaq sa' li santil ochoch; ut eb' lix tzolom ke'chal rik'in re te'rab'i, ut ke'xye: Qaawa', k'ut chiqu chirixeb' li kab'l re li santil ochoch, jo' kaye—te'rume'q, ut te'kanab'aaq eere chi sache naq.

3 Ut li Jesus kixye reheb': Ma ink'a' nekeril chixjunil li k'a'aq re ru a'in, ut ma ink'a' neketaw ru? Chi yaal ninye eere, ink'a' taakanaaq

arin, sa' li santil ochoch a'in, yal ta jun "pek chixb'een li jun chik li ink'a' taarume'q.

4 Ut li Jesus kixkanab'eb', ut xko'o chiru li "Tzuul Olivos. Ut naq chunchu sa' xb'een li Tzuul Olivos, ke'chal lix tzolom rik'in naq wan xjunes, ut ke'xye: Ye qe jo'q'e taawanq li k'a'aq re ru a'in li kaye chirix lix sachlijik li santil ochoch, ut eb' laj Judio; ut k'a'ru ^breetalil laa 'k'ulunik, ut li "roso'-jik li ruchich'och', malaj lix sachlijikeb' 'laj maak, a'an li roso'jik li ruchich'och'?

5 Ut li Jesus kichaq'ok, ut kixye reheb': Chek'ehaq reetal naq maajun winq chib'alaq'inq eere;

6 Xb'aan naq naab'aleb' te'chalq sa' lin k'ab'a', ut te'xye—Laa'in li Kristo—ut te'xb'alaq'ihab' naab'al;

7 Toja' naq texxq'axtesiheb' chi "rahob'tesiik, ut texxkamsiheb', ut laa'ex ^bxik' tex'ile'q xb'aaneb' chixjunil li jar tenamit, choq' re lin k'ab'a';

8 Toja' ut naq naab'aleb' te'-po'e'q xch'ool, ut te'xq'axtesi rib' chirib'ileb' rib', ut xik' te'ril rib' chirib'ileb' rib';

1 1a Mat. 26:64; Hech. 1:11.
b K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios.
3a Luk. 19:44.
4a K'UTUL RAQAL: Olivos, li tzuul.
b Luk. 21:7–36; Tz. ut S. 45:16–75.

K'UTUL RAQAL: Reetalileb' li kutan; Roso'jik li kutan, roso'jikil kutan.
c K'UTUL RAQAL: Xkab' xk'ulunik li Jesukristo.
d K'UTUL RAQAL: Ruchich'och'—Roso'jik

li ruchich'och'.
e Mal. 4:1; Tz. ut S. 133:64–74.
K'UTUL RAQAL: Aj maak.
7a 1 Pe. 4:12–14.
b K'UTUL RAQAL: Rahob'tesiik xb'aan xpaab'aal.

9 Ut te'wakliiq naab'al li b'a-laq'il profeet, ut te'xb'alaq'ihēb' naab'al;

10 Ut xb'aan naq taanumtaaq li maa'usilal, taakeho'q lix "rahomeb' naab'al;

11 A'b'anan ani nakana chi xaq-xo junelik ut ink'a' naq'axe' ru, a'an ajwi' taakole'q.

12 Chi jo'kan, naq nekeril li "tz'eqb'eetalil aj sachonel, yeeb'il resil xb'aan laj ^bDaniel li profeet, chirix lix sachlijik 'Jerusalen, chirix a'an texxaqliiq sa' li "santil na'ajej; ani na' ilok ru li aatin chix-tawaq xyaalal.

13 Toja' naq eb' li wankeb' Judea che'eeleliq toj chiruheb' li "tzuul;

14 Li ani wan chaq sa' xb'een kab'l chi'eeleliq, ut misutq'i chix-xokb'al k'a'ruhaq sa' rochoch;

15 Chi moko li ani wan chaq sa' li ch'och' chisutq'iiq chixxokb'al lix t'ikr;

16 Ut rahilal sa' xb'eeneb' li wankeb' "sa' yu'am, ut sa' xb'eeneb' li neke'tu' resink sa'eb' li kutan a'an;

17 Chi jo'kan, chextijiq chiru li Qaawa' re naq ink'a' taawanq lee relik chiru hab'alq'e, chi moko sa' li hilob'aal kutan;

18 Xb'aan naq chirix a'an, sa'eb' li kutan a'an, taawanq nimla rahilal sa' xb'eeneb' laj "Judio, ut sa' xb'eeneb' li ani wankeb' ^bJerusalen, xkomon

li moko taqlanb'il ta junxil sa' xb'een Israel, xb'aan li Dios, chalen chaq sa' xtiklajik lix awa'b'e-jihomeb' toj sa' li kutan a'in; ink'a', chi moko chik taataqlamanq jun sutaq chik sa' xb'een Israel.

19 Chixjunil li k'a'aq re ru ak ke'xk'ul a'an yal xtiklajik li rahil ch'oolejil li taachalq sa' xb'eeneb'.

20 Ut wi ta ink'a' te'k'osmanq ru li kutan a'an, maajun raj re lix tib'eleb' taakole'q; a'b'anan choq' reheb' li sik'b'ileb' ru, jo' chanru li sumwank, te'k'osmanq ru li kutan a'an.

21 K'ehomaq reetal, li k'a'aq re ru a'in kinye eere chirixeb' laj Judio; ut jo'kan wi'chik, chirix xrahil li kutan a'an li taachalq sa' xb'een Jerusalen, wi junaq winq tixye eere, Ilomaq, wahi' li Kristo, malaj le', meepaab' a'an;

22 Xb'aan naq sa'eb' li kutan a'an te'wakliiq ajwi' li b'alaq'il Kristo ut li b'alaq'il profeet, ut te'xk'ut li ninqi eetalil ut sachb'ach'oolej, toj reetal naq wi ta taaruuq, te'xb'alaq'i tz'aqal li sik'b'ileb' ru, a'aneb' li sik'b'ileb' ru jo' chanru li sumwank.

23 K'ehomaq reetal, ninye li k'a'aq re ru a'in eere choq' reheb' li "sik'b'ileb' ru; ut teerab'i ajwi' resileb' li ^bpleet, ut li esilal chirix li pleet; cheril naq ink'a' chepoqle eek'a'uxl, xb'aan naq

10a Tz. ut S. 45:27.

12a Dan. 12:11.

b K'UTUL RAQAL:
Daniel.

c K'UTUL RAQAL:

Jerusalen.

d Tz. ut S. 101:22–25.

13a Tz. ut S. 133:13.

16a Luk. 23:29–30.

18a K'UTUL RAQAL: Judio,

eb' laj Judio.

b Sak. 12; 14:1–5.

23a K'UTUL RAQAL:
Sik'b'il ru.

b Tz. ut S. 45:26.

chixjunil li xinye eere tento taa-k'ulmanq; a'b'an toj maji' wan li roso'jik.

24 K'ehomaq reetal, ak xinye eere chi rub'elaj;

25 Jo'kan ut, wi te'xye eere: K'ehomaq reetal, wan sa' chaqi ch'och'; mexxik: K'ehomaq reetal, wan sa' muqmuukil na'ajej; meepaab';

26 Xb'aan naq jo' na'el chaq xsaqenkil li eq'la sa' "releb'aal saq'e, ut nalemtz'un toj sa' rokeb'aal, ut naxnujob' resi chixjunil li ch'och', jo'kanaq ajwi' naq taawanq lix k'ulunil li Ralal li Winq.

27 Anajwan ut nink'ut cheru jun jaljookil ru aatin. K'ehomaq reetal, b'araq wan li kamenaq, aran te'ch'utlaaq li t'iw; chi jo'kan ajwi' eb' li sik'b'ileb' ru inb'aan "te'ch'utub'amanq chaq chalen sa' xkaajachalil li ruchich'och'.

28 Ut te'rab'i resil li pleet, ut li esil chirix li pleet.

29 K'ehomaq reetal, nin'aatinak choq' reheb' li sik'b'ileb' ru inb'aan; xb'aan naq li jun tenamit taawakliiq chiru li jun chik tenamit, ut li jun awa'b'ejihom chiru li jun chik awa'b'ejihom; te'wanq li "we'ej, ut li yajel, ut li hiik, sa' b'araq chi na'ajej.

30 Ut jo'kan wi'chik, xb'aan naq taanumtaaq li maa'usilal, taakeho'q lix rahomeb' li winq; a'b'anan li ani ink'a' taaq'axe'q ru, a'an ajwi' taakole'q.

31 Ut jo'kan wi'chik, li Evangelio a'in re li Awa'b'ejihom taajultikamanq sa' chixjunil li "ruchich'och', choq' xch'olob'ankil xyaalal chiru chixjunileb' li tenamit, toja' ut naq taachalq li roso'jik, malaj lix sachlijikeb' laj maak;

32 Ut jun sut chik taatz'aqloq ru li tz'eqb'eetalil aj sachonel, li yeeb'il resil xb'aan laj Daniel li profheet.

33 Ut tikto chirix li rahilal taanumsimanq sa' li kutan a'an, taaq'ojoyino'q ru li "saq'e, ut li po ink'a' tixk'e lix saqenkil, ut eb' li chahim te't'ane'q chaq sa' choxa, ut taachiq'manq lix wankilal li choxa.

34 Chi yaal, ninye eere, li jun talsal tenamit a'in, li taak'utmanq wi' li k'a'aq re ru a'in, ink'a' taanume'q toj reetal naq chixjunil li xinye eere taatz'aqloq ru.

35 Us ta taawulaq xkutankil naq taa'oso'q li choxa ut li ch'och'; li "waatin b'an ink'a' taa'oso'q, taatz'aqloq b'an ru chixjunil.

36 Ut jo' xinye junxil, chirix naq taanumsimanq li "rahilal sa'eb' li kutan a'an, taachiq'manq li wankilal re li choxa, toja' ut naq taak'utunq li reetalil li Ralal li Winq sa' choxa, toja' ut naq te'yaab'aq chixjunileb' li teepal re li ruchich'och'; ut te'ril li Ralal li Winq chi b'chalk sa'eb' li choql re choxa, rik'in wankilal ut nimla loq'alil;

37 Ut aninak'uulank re li "waatin,

26a Esek. 43:2.

27a K'UTUL RAQAL: Israel—
Lix ch'utub'ankil
Israel.

29a Tz. ut S. 43:24–25.

31a Mat. 28:19–20.

33a Joel 2:10;
Tz. ut S. 29:14.

35a Tz. ut S. 1:38.

36a JS—M 1:18.

b K'UTUL RAQAL: Xkab'
xk'ulunil li Jesukristo.

37a K'UTUL RAQAL: Loq'laj
hu (eb' li).

ink'a' taab'alaq'iiq, xb'aan naq taachalq li Ralal li Winq, ut tix-taqlaheb' lix ^banjel chiru rik'in xnimal xyaab' jun trompeet, ut eb' a'an 'te'xch'utub'eb' li rela' li sik'b'ileb' ru xb'aan, chalen chaq xkaahichal li iq', chalen junpak'al chaq li choxa toj chi junpak'al chik.

38 Anajwan chetzol jun jaljookil ru aatin rik'in lix "toonali higo—Naq toj q'un li ruq', ut na'ok chi moqk lix xaq, nekenaw naq ak taahaye'q chaq li saq'ehil;

39 Chi jo'kan ajwi', eb' li sik'b'ileb' ru inb'aan, naq neke'ril chixjunil li k'a'aq re ru a'in, te'xnaw naq nach' wan a'an, chire ajwi' li okeb'aal;

40 A'b'an chirix li kutan, ut li hoonal a'an, maa'ani "nanawok re, ink'a', chi moko eb' lix anjel li Dios sa' choxa, ka'ajwi' b'an lin Yuwa'.

41 A'b'an jo' chanru kiwan sa' xkutankil laj "Noe, jo'kanaq ajwi' taawanq sa' xk'ulunik li Ralal li Winq;

42 Xb'aan naq taawanq rik'ineb' jo' kiwan sa'eb' li kutan li ke'wan rub'elaj li "b'uut'iha'; xb'aan naq toj sa' li kutan a'an ki'ok wi' laj Noe sa' li jukub' kab'l yookeb' chaq chi wa'ak ut chi uk'ak, chi sumlaak ut chi sumub'aak;

43 Ut moko ke'xnaw ta toj reetal

naq kichal li b'uut'iha', ut kixk'a-meb' chixjunil; chi jo'kanaq ajwi' lix k'ulunik li Ralal li Winq.

44 Toja' naq taatz'aqloq ru li k'a'ru tz'iib'amb'il, naq sa' "roso'-jikeb' li kutan, wiib' te'wanq sa' li k'al, li jun taaxoke'q, ut li jun chik ^btaakanab'aaq;

45 Wiib' te'wanq chi ke'ek sa' li ke'leb', li jun taaxoke'q, ut li jun chik taakanab'aaq;

46 Ut li ninye re li jun, ninye re chixjunileb' li winq; "chexyo'leq ut, xb'aan naq moko nekenaw ta k'a'ru hoonal taachalq wi' lee Qaawa'.

47 A'ut chenaw a'in, wi ta laj eechal re li ochoch kixnaw k'a'-ru hoonal re q'ojyin taachalq wi' laj elq', kiyo'lek raj, ut ink'a' raj kixkanab' chi weqe'k li rochoch, kawal b'an naq kiwan raj.

48 Jo'kan naq kawalaqex ajwi' laa'ex, xb'aan naq sa' junaq hoonal li moko k'oxlanb'il ta eeb'aan, li Ralal li Winq taachalq.

49 Ani, b'i', jun moos "tiik ut chaab'il xna'leb', li k'eeb'il xb'aan laj eechal re choq' aj taqlanel sa' xb'een li rochochnal, re xk'eeb'al xtzakemqeb' sa' tz'aqal xq'ehil?

50 Osob'tesinb'il li moos a'an li taatawe'q xb'aan laj eechal re, naq taak'ulunq, chixb'aanunkil chi jo'kan; ut chi yaal ninye eere,

37b Tz. ut S. 29:11–15.
c K'UTUL RAQAL: Israel—
Lix ch'utub'ankil
Israel.

38a Tz. ut S. 35:16.

40a Tz. ut S. 39:20–21; 49:7.

41a Gen. 6:5.

42a K'UTUL RAQAL:
B'uut'iha' sa' xkutankil
laj Noe.

44a K'UTUL RAQAL: Roso'jik
li kutan, roso'jikil
kutan.

b Sak. 13:8.

46a K'UTUL RAQAL:
K'aak'alenk, aj
K'aak'alanel tenamit.

49a K'UTUL RAQAL:
Xkanab'ankil rib'
chiru.

tixk'e a'an choq' aj taqlanel sa' xbeen chixjunil li k'a'ru re.

51 Wi b'an li maa'us aj moos a'an tixye sa' xch'ool: Laj eechal we "naxb'ay chaq xk'ulunik,

52 Ut taa'ok chixsak'b'aleb' li rech moosil, ut chi wa'ak ut chi uk'ak rochb'eeneb' li kalajenaq,

53 Laj eechal re li moos a'an taa-chalq sa' jun kutan naq moko naroyb'eni ta, ut sa' jun hoonal li maak'a' wi' sa' xch'ool,

54 Ut taarisi chaq, ut tixk'e lix jachalil a'an sa' xyanqeb' laj ka'-pak'al-u; taawanq yaab'ak ut "k'uxuxink ruuch-e.

55 Ut chi jo'kan taachalq li "roso'jikeb' laj maak, jo' chanru lix profetil aatin laj Moises, li naxye: Te'isiiq chaq sa' xyanqeb' li tenamit; a'b'an toj maji' nachal roso'jik li ruchich'och', a'ut sa' junpaat chik.

51 *a* Tz. ut S. 45:26.

54 *a* Mat. 8:12.

55 *a* 2 Ne. 30:10;

Tz. ut S. 1:9–10; 29:17.

K'UTUL RAQAL:

Ruchich'och'—

Roso'jik li

ruchich'och'.

JOSE SMITH—RESILAL

AATIN ISINB'IL SA' LI RESILAL LAJ JOSE SMITH, LI PROFEET

Laj Jose Smith naxye resil lix xe'toonly, eb' li wankeb' sa' lix junkab'al, ut b'ar xe'wan rochoch sa' xtiklajik—Nanumta jun nimla waklesink k'a'uxlej chirix li paab'aal sa' li jun raqal re li Estado Nueva York li wan sa' rokeb'aal li saq'e—Naxxaqab' xch'ool naq tixsik' xna'leb' jo' yeeb'il xb'aan laj Santiago—Li Yuwa'b'ej ut li K'ajolb'ej neke'xk'ut rib', ut laj Jose nab'oqe' sa' lix profetel k'anjel. (Eb' li raqal 1–20.)

RIK'IN naq wan k'iila esil li k'eeb'ileb' chi puktesimank xb'aaneb' li ani ink'a' us lix ch'ooleb' ut li k'a'ru k'uub'anb'il xb'aaneb', chirix lix "waklijik ut lix tamik ^b Lix Iglees li Jesukristo reheb' laj Santil Paab'anel sa' Roso'jikeb' li Kután, chixjunil li b'arwan k'uub'anb'il xb'aaneb' li xe'tz'iib'ank re, re xsachb'al xwankil lix chaab'ilal jo' Iglees ut lix tamik sa' li ruchich'och'—xin'eek'asiik chixtz'iib'ankil li esilal a'in, re xtuqub'ankil li ink'a' us k'oxlanb'il xb'aan li tenamit, ut re naq chixjunileb' li neke'sik'ok re li yaal te'xk'ul li yaalil na'leb', jo' chanru xk'ulman, chiwix laa'in jo' ajwi' chirix li Iglees, a' yaal jo' nawb'il inb'aan li na'leb' a'an.

2 Sa' li esilal a'in tink'ut li junjung chi na'leb' li xk'ulman chirix li Iglees a'in, rik'in yaal ut rik'in tiikilal, jo' chanru ajwi' xk'ulman, malaj jo' chanru naq wan anajwan [1838], naq ak waqxaqib' chihab' "xk'uub'lajik li Iglees li yeeb'il resilal.

3 "Laa'in kinyo'la sa' lix chihab'il li Qaawa' jun mil waqxaqib' cient rik'in oob', sa' li oxib' xka'k'aal xb'e li po Diciembre, sa' li tenamit Sharon, li Condado Windsor, li estado Vermont. . . . Lin yuwa', aj ^bJose Smith, yuwa'b'ej, ki'el chaq sa' li Estado Vermont ut kiq'axon toj Palmyra, sa' li condado Ontario (anajwan chik Wayne), sa' li Estado Nueva York, naq yoo tana' chi b'eek lajeeb' chihab' inyu'am. Kaahib' chihab' tana' xwulajik lin yuwa' sa' Palmyra naq kiq'axon rochb'een lix junkab'al toj sa' Manchester, li wan ajwi' sa' li condado Ontario—

4 Sa' lix junkab'al a'an wan junlaju li aamej, a'aneb' lin yuwa', aj "Jose Smith, lin ^bna' xLucy Smith (lix k'ab'a' a'an, rub'elaj lix sumlajik, a'an Mack, xrab'in laj Solomon Mack); eb' li was aj ^cAlvin (li kikkam 19 Noviembre 1823, naq yoo

1 1a K'UTUL RAQAL:
Xk'ojob'ankil wi'chik li evangelio.
b K'UTUL RAQAL: Lix Iglees li Jesukristo reheb' laj Santil

Paab'anel sa' Roso'jikeb' li Kután.
2a Tz. ut S. 20:1.
3a K'UTUL RAQAL: Smith, Jose, alalb'ej.
b 2 Ne. 3:15.

4a K'UTUL RAQAL: Smith, Jose, yuwa'b'ej.
b K'UTUL RAQAL: Smith, Lucy Mack.
c Tz. ut S. 137:5–6.

chi b'EEK 26 chihab' xyu'am), aj "Hyrum, laa'in, eb' li wiitz'in aj "Samuel Harrison, aj William, aj Don Carlos, ut eb' li wanab' xSofronia, xCatherine, ut xLucy.

5 Sa' li xkab' chihab' li qaq'axonik toj Manchester, sa' li na'ajej wan-ko wi' kiwan jun jalanil waklesink k'a'uxlej chirix li paab'aal. Kitikla rik'ineb' laj Metodista, a'ut sa' jun-paat kipukan sa' xyanqeb' chixjunil li jar ch'uut chi paab'aal sa' li jun raqal chi ch'och' a'an. Relik chi yaal, chanchan ki'ab'iman sa' chixjunil li ch'och' aran, ut eb' li ninqi ch'uut chi tenamit ke'xjunaji rib' rik'ineb' li jar teep chi paab'aal, rik'in li kiwan wi' maaka'ch'in li choqink ut li jachok-ib' sa' xyanqeb' li tenamit, wankeb' li ke'yehok re: "Ilomaq arin!" ut wankeb' chik "Ilomaq aran!" Wan li neke'xxaqab' xwankil li paab'aal aj Metodista, wan re laj Presbiteriano, ut wan re laj Bautista.

6 Xb'aan naq us ta kiwan xnimal li rahok ch'olob'anb'il xb'aaneb' laj paab'anel sa' li jar raqal chi paab'aal a'in sa' xkutankil lix paab'anikeb', ut xnimal lix an-chalileb' xch'ool li jar paay chi aj tij reheb', li ke'tz'aqon sa' xti-kib'ankil ut xwaklesinkil li nimla ch'oolej a'in chirix li paab'aal li ki'ilman, re naq chixjunileb' te'-jale'q xch'ool, jo' ke'wulak chi-ru xyeeb'al, maak'a' naxye k'a'-ru chi ch'uut te'xjunaji wi' rib'; a'b'anan naq ke'ok laj paab'anel

chixjachb'aleb' rib', li jun re li jun ch'uut ut li jun re li jun chik, ki'ilman naq li chaab'il ch'oolej li kik'utman chaq, reheb' laj tij jo' ajwi' reheb' laj paab'anel, yal pak'b'il ut moko yaal ta; xb'aan naq ki'ilman chi wank xnimal li sachok na'leb' ut li rahil ch'oo-lejil—laj tij chi wech'b'il xb'aan laj tij, ut laj paab'anel xb'aan laj paab'anel; jo'kan naq chixjunil lix chaab'ilaleb' xch'ool chirib'ileb' rib', wi yaal naq kiwan, kisach-man chi junajwa sa' jun "pleet re aatin, ut jun wech'ok-ib' chirix li k'a'ru k'oxlanb'il xb'aaneb'.

7 Sa' li kutan a'an ak xtikla ro'la-ju chihab' inyu'am. Lix junkab'al inyuwa' kitzole' sa' lix paab'aa-leb' laj Presbiteriano, ut kaahib' reheb' ke'xjunaji rib' rik'in li iglees a'an, a'aneb' lin na', xLucy, li was aj Hyrum ut li wiitz'in aj Samuel Harrison, ut li wanab' xSofronia.

8 Chiru li kutan a'in re nimla waklesink ch'oolej, ki'EEK'asiik li waam chi k'oxlak rik'in xtiikilal injolom, ut chi ch'a'ajkilanb'il chi naab'al ink'a'uxl; a'ut us ta k'a'jo' li reek'ahom inch'ool, ut wan naq nanumta xchamal, toj kinkana chi jachjo wib' rik'in chixjunileb' li jar ch'uut a'in, us ta kinwulak sa'at-qeb lix ch'utameb' a' yaal chi kok' aj xsa' jo' li kiru chiwu. Chirix xnumikeb' li kutan, sa' inna'leb' ki'ok b'ayaq chi wulak chiwu lix teepaleb' laj Metodista, ut kiwaj raj wank chi junajinb'il rik'ineb';

4d K'UTUL RAQAL: Smith, Hyrum.

e K'UTUL RAQAL: Smith,

Samuel H. 5a Mat. 24:23.

6a K'UTUL RAQAL:

Wech'ok-ib'.

a'ut k'a'jo' xnimal li sachok na'leb' ut li wech'ok-ib' sa' xyanqeb' li jalan jalanq paay chi paab'aal, jo'kan naq ink'a' kiru naq junaq li ani k'a'jo' xsaajil jo' laa'in, ut k'a'jo' naq moko tzolb'il ta chirixeb' li winq ut li k'a'aq re ru, taaruq chixtawb'al tz'aqal xyaalal ani yaal naxye ut ani ink'a' yaal naxye.

9 Wan naq q'axal numtajenaq ink'a'uxl, xb'aan naq k'a'jo' xnimal li japok-e ut li choqink, ut ink'a' nach'ana. Eb' laj Presbiteriano a'aneb' chaq li q'axal k'ee'ookeb' xch'ool chixwech'b'aleb' laj Bautista ut eb' laj Metodista, ut ke'roksi anchal xmetz'ew li na'leb'ank ut li k'oxlanb'il aatin re xk'utb'al naq sachenaqeb', malaj ut re naq eb' li tenamit te'xk'oxla naq sachenaqeb'. Chi junpak'al chik, eb' laj Bautista ut laj Metodista ke'wan li junjung chi juntaq'eet x'anchalileb' xch'ool re xxaqab'ankil tz'aqal lix tzoleb'aa'leb', ut re xk'utb'al naq sachenaqeb' chixjunil li jun ch'ol chik.

10 Sa' xyi li pleet a'in re aatin ut choqink chirix li k'a'ru k'oxlanb'il, chi kok' aj xsa' kinye sa' inch'ool: K'a'ru tento taab'aanumanq? Ani re chixjunileb' li jar teep a'in "yaal naxye, malaj ut ma sachenaqeb' chixjunileb'? Wi yaal junaq reheb', b'arwan a'an, ut chan ru tinnaw?

11 Naq q'axal ch'a'ajkilanb'ilin chi jo'kan xb'aan li wech'ok-ib' wankeb' wi' li jar teep a'in chi

aj yehol paab'aal, sa' jun kutan yookin chirilb'al xsa' lix Hu laj Santiago, li xb'een ch'ol ut ro' raqal, li naxye: *Wi junaq eere moko tz'aqal ta xna'leb', chitz'aamanq re li Dios, li nak'ehok re chixjunileb' li winq chi numtajenaq ut ink'a' naxch'iilan; ut taak'eemanq re.*

12 Maajun sut ki'ok junaq aatin re li loq'laj hu rik'in xnimal li wankilal sa' xch'ool junaq winq jo' ki'ok a'in sa' li kutan a'an sa' inch'ool laa'in. Chanchan ki'ok rik'in nimla metz'ew sa' chixjunil li reek'ahom inch'ool. Kink'oxla ut kink'oxla wi'chik, kinnaw naq wi wan ani taa'ajoq re xk'ulb'al xna'leb' rik'in li Dios, a'an laa'in; xb'aan naq moko kinnaw ta k'a'raj ru tinb'aanu, ut wi ta ink'a' taaruq tink'ul chik xkomon li na'leb' chiru li ak xink'ul, majo'q'e raj tinnaw; xb'aan naq eb' laj tzolonel chirix li paab'aal reheb' li jalan jalanq ch'uut, jalan jalanq lix "na'leb'eb' chirix li junaq chi aatin re li loq'laj hu, jo'kan naq kisachman anchal inyo'onihom naq tintuqub' li ch'a'ajkilal a'in rik'in sik'ok sa' li ^bSantil Hu.

13 Chirix xk'oxlankil, kin'ok chixtawb'al xyaalal naq tento tinkanaaq sa' q'ojyin ut chi sachenaq inna'leb', malaj ut tento tinb'aanu li k'a'ru naxye laj Santiago, a'an xpatz'b'al re li Dios. Laa'in chirix xk'oxlankil, kink'e inch'ool naq "tintz'aamanq re li Dios," kink'oxla naq wi a'an tixk'e li na'leb' reheb' li moko tz'aqal ta

10a K'UTUL RAQAL: Yaal.
12a 1 Kor. 2:10–16.

b K'UTUL RAQAL:
Santil Hu.

13a K'UTUL RAQAL: Tijok.

xna'leb'eb', ut taak'ehog chi num-tajenaq ut ink'a' taach'iilanq, taa-ruuq raj tinyal laa'in.

14 Chi jo'kan, rik'in a'in li k'ee-k'o wi' inch'ool, naq tintz'aamanq re li Dios, xkohin toj sa' k'iche' re xyalb'al. Kiwan chiru eq'la sa' jun kutan ch'ina-us ut na'ajnak ru, naq toja' yoo chi tiklaak li saq'ehil sa' jun mil waqxaqib' cient rik'in junmay. Toja' xb'een wa sa' lin yu'am naq kinyal chi jo'kan, xb'aan naq sa' xyi chixjunil lin k'a'uxlej, toj aran maajun wa kinyal "tijok chi kaw xyaab' inkux.

15 Chirix naq xkohin toj sa' li na'ajej li ak xink'oxla chaq xik wi', chirix rilb'al sa' insutam, ut xtawb'al wib' injunes, kinwiq'la ut kin'ok chixq'axtesinkil li rajom inch'ool chiru li Dios. Toja' tin'ok chixb'aanunkil, naq chapaamiliin xb'aan junaq li wankilal li kinumta chi junajwa sa' inb'een, ut q'axal sachb'a-ch'oolejil lix wankil sa' inb'een, toj reetal kixb'ak' ru'uj waq', jo'kan naq ink'a' kinru chi aatinak. Kixch'utub' rib' li chamal q'ojoyin chinsutam, ut chiru junpaat chanchan naq ink'ulumaq li junpaatil sache'k.

16 A'b'anan chirix xk'eeb'al anchal inmetz'ew "chixpatz'b'al xk'ab'a' li Dios re tinixkol chiru lix wankil laj xik' ilonel a'in li kichapok chaq we, ut tz'aqal naq ok raj we chi sub'e'k sa' xsachik

inyo'onihom ut chixq'axtesinkil wib' chiru li sache'k—moko chiru ta junaq li sachk li yal k'oxlanb'il inb'aan, chiru b'an lix wankil jun li ani tz'aqal chalenaq chaq sa' li ruchich'och' li moko ilb'il ta, li q'axal sachol ch'oolej lix wankil jo' li maajun wa week'ahom chaq rik'in ani junaq—sa' li hoonal a'an naq k'a'jo' inxuwajik, kiwil jun xaqal li b'saqen, tz'aqal chixb'een injolom, li naxq'ax xlemtz'unkil ru li 'saq'e, li kikub'e chi timil timil toj reetal naq kikana sa' inb'een.

17 Toja' taak'utunq a'an naq kintaw naq ach'ab'انب'ilin chaq chiru laj xik' ilonel li kib'ak'ok chaq we. Naq kihilan sa' inb'een li saqen, "kiwil b'wiib' chi Winq, li ink'a' naru chi yeemank chanru xlemtz'unkileb' ru ut 'xloq'aleb', xaq-xookeb' chi kutankil sa' inb'een. Jun reheb' kinraatina, kixpatz' ink'ab'a', ut kixye, rik'in xk'utb'al chi ruq' li jun chik—*A'in li ^dWalal ^eRaaro Inb'aan. Chawab'i a'an!*

18 Li wajom li xkohin wi' chi "patz'ok chiru li Qaawa', a'an re tinnaw b'arwan re chixjunileb' li jar ch'uut chi paab'aal tz'aqal yaal, re naq tinnaw b'arwan tinjunaji wi' wib'. Chi jo'kan, toja' tinnaw inmetz'ew re tinruuq chi aatinak, naq kinpatz' reheb' li Winq li xaqxookeb' chaq sa' inb'een sa' li saqen, b'arwan reheb' li jar ch'uut tz'aqal yaal (xb'aan naq sa'

14a K'UTUL RAQAL: Tijok.

16a Moiss. 1:20.

b Hech. 26:13.

c Apok. 1:16.

17a K'UTUL RAQAL:

K'utb'esinb'il matk'.

b Hech. 7:55–56;

Kol. 3:1.

K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios.

c K'UTUL RAQAL:

Loq'alil.

d K'UTUL RAQAL:

Jesukristo.

e Mat. 3:17; 17:5;

3 Ne. 11:7.

18a Tz. ut S. 6:11; 46:7.

li kutan a'an maajun wa okenaq chaq sa' inch'ool naq sachenaqeb' chixjunileb')—ut b'arwan reheb' tento tinjunaji wi' wib'.

19 Kisumeman chaq we naq tento naq maajun reheb' tinjunaji wi' wib', xb'aan naq "sachenaqeb' chixjunileb', ut li Winq li kinraatina kixye naq chixjunileb' lix paab'ahomeb' a'an, tz'eqb'eetalil sa' rilob'aal, naq chixjunileb' laj ch'olob'anel a'an po'jenaqeb', naq "rik'in xtz'uumaleb' re ^bneke'jilok wik'in, a'b'an najt wik'in wan lix 'ch'ooleb'; neke'xk'ut choq' tzol'leb' lix ^ataqlahomeb' li winq, ^ana'k'utun jo' li wan choxahilal rik'in, a'b'an neke'xtz'eqtaana lix wan kilal a'an."

20 Jun sut chik kixye naq ink'a' tinjunaji wib' rik'ineb'; ut naab'al chik li k'a'aq re ru kixye we, li ink'a' naru nintz'iib'a sa' li kutan a'in. Naq kichal wi'chik inna'leb', kintaw naq yokyookin, yookin chi ilok sa' choxa. Naq ki'el li saqen, maak'a' inmetz'ew; a'ut naq kichal wi'chik chi b'ab'ay, xkohin sa' kab'l. Ut naq kin'anab' wib' chiru lix na'aj li xam, lin na' kixpatz' we k'a'ru week'. Kinchaq'ok, ut kinye, "Matk'oxlak, us chixjunil—sa ajwi' wankin." Toja' naq kinye re lin na', "Ak xinnaw injunes naq moko yaal ta lix na'leb'eb'

laj Presbiteriano." Chanchan naq "laj xik' ilonel ak naxnaw, toj sa' xsaajil inyu'am, naq tinwanq choq' aj rahob'tesinel ut aj ch'i'ch'i'inel re li rawa'b'ejihom; wi ta ink'a', k'a'ut naq ke'ch'utla li wankilal re q'ojoyin chinpleetinkil? K'a'ru xyaalal li ^bwech'e'k ut rahob'tesiik li kiwakli chiwix, ka'ch'in chik ma toj sa' inka'ch'inal?

Junjunq reheb' laj jultikanel ut jalaneb' chik aj tzolonel re li paab'aal neke'xtz'eqtaana resil li Xb'een K'utb'esink—Kik'ihan li rahob'tesiik sa' xb'een laj Jose Smith—A'an naxch'olob' xyaalal naq kik'ulman chi yaal li k'utb'esink. (Eb' li raqal 21–26.)

21 Moko k'iila kutan ta chik chirix naq kink'ul li ^ak'utb'esink a'in, kintaw wib' rik'in jun reheb' laj jultikanel aj Metodista, li q'axal kitz'aqon chaq sa' li waklesink k'a'uxlej chirix li paab'aal li ak yeeb'il resil; ut naq yookin chi aatinak rik'in chirix li paab'aal, kichal inch'ool xyeeb'al resil li k'a'ru kik'utb'esiman chaq chiwu. Kisach inch'ool chi naab'al rik'in li kixb'aanu; kixk'ul li waatin, moko ka'aj ta wi' chi maak'a' aj-e, rik'in aj b'an wi' xnimal li xik' ilok, kixye naq anchal re laj tza, naq maak'a' chik xkomon li

19a Sal. 14.

K'UTUL RAQAL: Q'etok paab'ank—Li q'etok paab'ank sa' lix Igleeseb' laj kristiano najter.

b Isa. 29:13–14;

Esek. 33:30–31.

c K'UTUL RAQAL: Q'etok paab'ank—Li q'etok paab'ank.

d Tito 1:14;

Tz. ut S. 45:29.

e 2 Tim. 3:5.

20a K'UTUL RAQAL: Aj tza.

b 2 Ne. 2:11;

Tz. ut S. 58:2–4.

K'UTUL RAQAL:

Ch'a'ajkilal.

21a K'UTUL RAQAL: Xb'een k'utb'esink.

^bmatk' ut li 'k'utb'esink sa' li kutan a'in, naq chixjunil xkomon li k'a'aq re ru a'an kiraqe' chaq rik'in-^b neb' li apostol, ut maajo'q'e chik taawanq xkomon a'an.

22 A'ut sa' junpaat kink'e reetal naq rik'in naq kinye resil li xk'ulman, maaka'ch'in li xik'il uuchink chiwix li kiwakli chaq sa' xyanqeb' laj tzolonel re li paa-b'aal, ut xb'aan a'in kiwan xnimal li "rahob'tesink, li toj yoo chi nimank; ut us ta laa'in yal jun saaj al ^bmoko nawb'il ta ru, yal kaalaju, ma o'laju chihab' inyu'am, ut rik'in li wankin wi' sa' inyu'am kik'utun naq laa'in jun saaj al li maak'a' xwankil sa' li ruchich'och', a'ut eb' li winq li taqenaqeb' xwankil ke'xk'e tz'aqal weetal re xpo'b'aleb' xch'ool li tenamit chiwix, ut re xwaklesinkil li rahil rahob'tesink; ut a'in kitawman sa' xyanqeb' chixjunil li jar ch'uut—chixjunileb' junajinb'ileb' re inrahob'tesinkil.

23 Kinkana chi k'oxlak sa'eb' li kutan a'an, ut k'iila sut chalen chaq a'an, naq k'a'jo' xjalani naq jun li al moko nawb'il ta ru, ka'ch'in chik chirix kaalaju chihab' xyu'am, ut jun li teneb'anb'il xb'aan li wan wi' naq tixtaw xka'ch'inal li k'a'ru taak'anjelaq re, rik'in lix k'anjel re wulaj wulaj, taak'oxlamanq naq tz'aqalaq ta xwankil re taak'ehe'q reetal xb'aaneb' li xninqal ru winq sa'eb' li jar ch'uut chi

paab'aal li q'axal patz'b'ileb' sa' li kutan a'an, re naq chi jo'kan taawaklesimanq sa' xch'ooleb' a'an xnimal li rahob'tesink ut li hob'ok. Ma jalan ta a'in malaj ink'a', jo'kan naq kiwan, ut k'iila sut xb'aan a'an kiwan xnimal xrahil inch'ool.

24 A'b'anan, tz'aqal yaal naq kiwil chaq jun li k'utb'esink. Kink'oxla chalen chaq a'an, naq kiweek'a jo' laj "Pablo, naq ki'aatinak re ^bxkolb'al rib' chiru li Rey Agripa, ut kixye resil li k'utb'esinb'il matk' li kixk'ul naq kiril jun saqen, ut kirab'i jun xyaab' kuxej; a'b'anan moko k'iheb' ta li ke'paab'ank re; wankeb' li ke'yehok re naq aj tik'ti', jalaneb' chik naq wax ru; ut kiwan chi se'enb'il ut chi hob'b'il. A'b'anan chixjunil a'in moko kisach ta xyaalalil li matk' li kik'utb'esiman chaq chiru. A'an kiril chaq li k'utb'esinb'il matk' a'an, ut kixnaw naq kiril chaq, ut chixjunil li rahob'tesink rub'el choxa ink'a' taaruq chixjalb'al xyaalal; ut us ta te'xrahob'tesi toj reetal li kamk, toj kixnaw, ut tixnaw toj taaraqe'q chi musiq'ak, naq kiril chaq jun saqen ut kirab'i jun xyaab' kuxej chiraatinankil, ut chixjunil li ruchich'och' ink'a' taaruq tixk'e chixk'oxla malaj chixpaab' naq moko yaal ta.

25 Chi jo'kan kiwan wik'in laa'in. Kiwil chaq chi yaal jun saqen, ut

21b K'UTUL RAQAL:
K'utb'esinb'il matk'.
c K'UTUL RAQAL:
K'utb'esink,

K'utb'esinb'il na'leb'.
22a Stgo. 5:10–11.
K'UTUL RAQAL:
Rahob'tesiik xb'aan

xpaab'aal.
b 1 Sam. 16:7; Alma 37:35.
24a K'UTUL RAQAL: Pablo.
b Hech. 26.

sa' xyi li saqen ke'wil wiib' chi "Winq, ut kine'raatina chi yaal; ut us ta xik' kin'ile' ut kinrahob'tesiik xb'aan xyeeb'al naq kiwil chaq jun li k'utb'esink, a'b'an yaal ajwi'; ut naq yookeb' chinrahob'tesinkil, chinhob'b'al, ut chixyeeb'al li k'iila paay chi maa'us aj aatin chiwix chi tik'ti' xb'aan xyeeb'al, kin'eek'asiik chixyeeb'al sa' inch'ool: K'a'ut naq nikineerahob'tesi xb'aan xyeeb'al li yaal? Laa'in xwil chi yaal jun li k'utb'esink; ut anihin laa'in re tynal wu rik'in li Dios, malaj ut k'a'ut naq naxk'oxla li ruchich'och' inteneb'ankil chixtz'eqtaanankil xyaalal li k'a'ru wilom chi yaal? Xb'aan naq kiwil chaq jun li k'utb'esink, kinnaw a'an, ut kinnaw naq li Dios naxnaw, ut ink'a' kinru ^bchixtz'eqtaanankil xyaalal, chi moko kiwan inch'ool chixb'aanunkil; malaj ut kinnaw naq rik'in xb'aanunkil tinrahob'tesi raj xch'ool li Dios, ut tin'ok raj rub'el tojb'a-maak.

26 Ak kinkana chi k'ojk'o inch'ool sa' ink'a'uxl chirix li k'a'ru reheb' li jar ch'uut chi paab'aal—naq moko teneb'anb'il ta sa' inb'een naq tinjunaji wib' rik'in yalaq ani reheb', naq tinkanaaq b'an jo' chanru wankin toj reetal naq taak'eemanq chik inna'leb'. Ak kintaw naq yaal lix ^ach'olob'ahom laj Santiago—naq jun winq li moko tz'aqal ta xna'leb' taaruq chi tz'aamank re li Dios, ut chi k'uluk, ut ink'a' taach'iilaq.

Laj Moroni naxk'ut rib' chiru laj Jose Smith—Taanawmanq xk'ab'a' laj Jose choq' chaab'ilal ut choq' maa'usilal sa' xyanqeb' chixjunil li tenamit—Laj Moroni naxye resil lix Hu laj Mormon re, ut lix raqb'a-aatin li Qaawa' li challel, ut naxye k'iila aatin sa' li loq'laj hu—Nak'utb'esiman li na'ajej muq-muukeb' wi' li perel ch'iich' oor—Laj Moroni toj wan chixk'eeb'al xna'leb' li Profeet. (Eb' li raqal 27–54.)

27 Kinkana sa' xb'aanunkil lin k'anjel re wulaj wulaj sa' inyu'am toj reetal li jun xka'k'aal xb'e li po Septiembre, 1823, ut rajlal yookin chaq chixk'ulb'al xninqal li rahob'tesiik sa' ruq'eb' li jar tasal chi winq, li wankeb' xpaab'aal jo' ajwi' li maak'a'eb' xpaab'aal, xb'aan naq toj kinch'olob' naq wilom jun li k'utb'esink.

28 Chiru xb'ehil li kutan li kinume' chirix naq kiwil li k'utb'esink toj reetal li chihab' jun mil waqxaqib' cient rik'in oxib' xka'k'aal—rik'in naq yeeb'il we naq maajun reheb' li jar ch'uut chi paab'aal li wankeb' sa' li kutan a'an tinjunaji wi' wib', ut rik'in naq toj ka'ch'in ajwi' inchihab', ut rahob'tesinb'ilin xb'aaneb' li tento raj naq kine'xra ut kine'xk'ul rik'in chaab'il ch'oolej, ut wi ke'xk'oxla naq b'alaq'imb'ilin naq te'xyal raj xq'e rik'in chaab'ilal ut rahok chinkolb'al chaq—kinkanab'aak sa' li jar paay chi ^aaaleek; ut rik'in xjunajinkil wib' rik'in k'iila paay chi

25a JS—R 1:17.
b K'UTUL RAQAL:
Anchalil xch'ool;

Kaw xch'ool, xkawil
xch'ool.
26a Stgo. 1:5–7.

28a K'UTUL RAQAL: Aaleek,
aalenk.

tenamit, chi kok' aj xsa' kint'ane' sa' k'iila jo'maajo'il sachk, ut ki-k'utun wik'in lix q'unal xmetz'ew li saajil, ut li jar majelal li ak re-heb' li winq; rik'in li naraho' wi' inch'ool chixyeeb'al naq kik'ame' inb'e sa' li jar paay chi aaleek, li yib' ru sa' rilob'aal li Dios. Naq ninch'olob' a'in, mixk'oxla anihaq naq kiwan sa' inb'een junaq maak li nim malaj li q'axal yib' ru. Maajun wa wanjenaq inch'ool chixb'aanunkil xkomon a'an. A'b'anan kiwan inmaak rik'in li ch'uch'il na'leb', ut wan naq xinwan rik'ineb' li ani jo'maajo'eb' xk'a'uxl, ut xkomon chik li moko naxk'am ta rib' rik'in li chaab'ilal li tento raj taawanq wi' junaq li b'boq'b'il xb'aan li Dios jo' laa'in. A'ut a'in ink'a' tixsach xch'ool anihaq li najultiko' re lin ch'ajomil, ut naxnaw ru chanru naq se'se' chaq wu chi ak we chi jo'kan.

29 Sa' xk'ab'a' li k'a'aq re ru a'in, kok' aj xsa' kiweek'a naq wan tojb'a-maak sa' inb'een xb'aan lix q'unal inmetz'ew ut lin majelal; ut naq kiq'ojyino' sa' li jun xka'k'aal xb'e li po Septiembre li ak yeeb'il resil, chirix naq xkohan sa' inch'aat re xnumsinkil li q'ojyin, kin'ok chi "tijok ut chi tz'aamank chiru li Nimajwal Dios re tixkuy chixjunil lin maak ut lix majelal inna'leb', ut jo'kan ajwi' naq tixk'utb'esi k'a'ruhaq chiwu, re tinnaw chirix lin wanjik

ut chanru naq wankin chiru a'an; xb'aan naq kiwan anchal xkawil inch'ool naq tink'ul jun choxahil k'utb'esihom, jo' li ak kink'ul chaq junxil.

30 Naq chi jo'kan yookin chixpatz'b'al xk'ab'a' li Dios, kink'e reetal jun li saqen li kik'utun sa' lin warib'aal, li kiniman toj reetal naq q'axal saqen wi'chik li warib'aal chiru wa'leb', toja' naq k'utaamil jun li "winq chixk'atq inch'aat, xaqxo chi kutankil, xb'aan naq moko wan ta chi ch'och' li roq.

31 Jutju sa' jun li b'aatal q'axal nim "xsaqal ru. A'an jun saqal ru li naq'axok re k'a'ruhaq chik li wilom chaq sa' li ruchich'och'; chi moko nink'oxla naq k'a'ruhaq sa' li ruchich'och' taaruuq ta taak'utunq chi q'axal saq ut lemtz'unk ru jo' a'in. K'utk'u li ruq', ut jo'kan ajwi' lix tel, ka'ch'inaq chirix lix kux li ruq'; jo'kan ajwi' k'utk'u li roq, jo' ajwi' lix tzelek, ka'ch'in sa' xb'een lix kux li roq. K'utk'u ajwi' lix jolom ut lix kux. Kinru chixk'eeb'al reetal naq ka'ajwi' li jun b'aatal a'in wan chirix, xb'aan naq teeto, jo'kan naq kinru chirilb'al li re xch'ool.

32 Moko ka'aj ta wi' lix b'aatal q'axal saq ru, jun xaqalil b'an ink'a' naru xyeeb'al chanru xnimallix "lemtz'unkil ru, ut li rilob'aal chanchan ajwi' b'raq' kaaq chi yaal. Numtajenaq xsaqenkil ru li warib'aal, a'ut moko wan ta

28b K'UTUL RAQAL: B'oqok, b'oq'b'il xb'aan li Dios, xb'oq'b'al.

29a K'UTUL RAQAL: Tijok.

30a K'UTUL RAQAL: Anjel;

Moroni, ralar laj Mormon.

31a Hech. 10:30;

1 Ne. 8:5;

3 Ne. 11:8.

32a 3 Ne. 19:25.

K'UTUL RAQAL: Loq'alil.

b Exo. 34:29–35;

Hel. 5:36;

Tz. ut S. 110:3.

xsaqenkil ru jo' li wan chixk'atq lix xaqam. Naq kiwil xb'een wa 'kinxuwak, a'b'an sa' junpaat ki'el inxiw.

33 A'an kinixb'oq rik'in "in-k'ab'a', ut kixye we naq a'an aj k'amol esil, taqlanb'il chaq chiru li Dios wik'in, ut naq aj Moroni xk'ab'a', naq li Dios wan jun li k'anjel tixk'e chinb'aanu; ut naq taawanq ink'ab'a' choq' chaab'ilal ut choq' maa'usilal sa' xyanqeb' chixjunil li tenamit, junkab'al, ut aatinob'aal, malaj ut naq usaatinanb'ilaq ut maa'usaatinab'ilaq sa' xyanqeb' chixjunil li teepal.

34 Kixye naq wan jun li "hu li k'uulanb'il sa' ch'och', tz'iib'anb'il chiruheb' b'perel ch'iich' oor, li nayehok resileb' li ani ke'wan najter sa' li nimla ch'och' a'in, ut b'ar kole'elq wi' chaq. Kixye ajwi' naq lix 'tz'aqalil li Evangelio li junelik nakana wan chi sa', jo' chanru q'axtesinb'il xb'aan li Kolonel reheb' li ke'wan chaq arin najter;

35 Jo'kan ajwi', naq wan-keb' wiib' li pek sa' k'onk'ookil ch'iich' plaat—ut eb' li pek a'in, b'ak'b'il rik'in jun li "xramb'al ru ch'oolej, a'an ajwi' li b'Urim ut

Tumim nayeeman re—k'uulanb'il rochb'eeneb' li perel ch'iich'; ut naq li xk'ulb'al ut roksinkil li pek a'in, a'an li okenaqeb' wi' "laj ilol na'leb'" najter malaj sa' junxil kutan; ut naq li Dios kixkawresi re taa'uxmanq xjaltesinkil ru li hu.

36 Chirix naq ak xye we li k'a'aq re ru a'in, kixtikib' xyeeb'al li profeetil aatin sa' li "Najter Chaq'rab'. Kixye xb'een wa jun jachal li b'rox ch'ol re Malakias; ut kixye ajwi' li xkaa malaj xraqikil ch'ool re li profeetil aatin ajwi' a'an, us ta jalb'il b'ayaq ru rik'in li natawman sa'eb' li qaSantil Hu. Ruuchil xyeeb'al li xb'een raqal jo' natawman sa'eb' li qahu, kixye chi jo'ka'in:

37 *Xb'aan naq k'ehomaq reetal, taachalq li "kutan li b'taak'atoq jo' k'atleb'aal, ut chixjunileb' laj q'etq'et, relik chi yaal, ut chixjunileb' li neke'b'aanunk re li maa'usilal te'k'atq jo' 'roq waj; xb'aan naq eb' li te'chalq te'xk'ateb', chan li Qaawa' reheb' li Teepal, jo'kan naq moko tixkanab' ta choq' reheb' xxe'il chi moko ruq'il.*

38 Ut jo'kan wi'chik, kixye li ro'raqal chi jo'ka'in: *K'ehomaq reetal, tink'utb'esi cheru li "Tijonelil, rik'in*

32c Exo. 3:6; Eter 3:6–8, 19.

33a Exo. 33:12, 17; Isa. 45:3–4.

34a K'UTUL RAQAL: Hu laj Mormon (lix).

b K'UTUL RAQAL: Perel ch'iich' oor.

c K'UTUL RAQAL: Xk'ojob'ankil wi'chik li evangelio.

35a Lev. 8:8.

K'UTUL RAQAL:

Xramb'al ru ch'oolej.

b Exo. 28:30.

K'UTUL RAQAL: Urim ut Tumim.

c K'UTUL RAQAL: Aj ilol na'leb'.

36a K'UTUL RAQAL: Najter Chaq'rab'.

b K'UTUL RAQAL: Malakias (Malaquias).

37a K'UTUL RAQAL: Xkab' xk'ulunil li Jesukristo.

b 3 Ne. 25;

Tz. ut S. 64:23–24.

K'UTUL RAQAL:

Ruchich'och'—

Xch'ajob'resinkil li

ruchich'och';

Ruchich'och'—Roso'jik li ruchich'och'.

c Nahum 1:8–10;

1 Ne. 22:15, 23;

2 Ne. 26:4–6;

Tz. ut S. 29:9.

38a K'UTUL RAQAL:

Tijonelil;

Xlaawil li tijonelil.

ruq' laj^b Elias li profheet, rub'elaj lix k'ulunik li xanimal ru ut xuwajel xkutan li Qaawa'.

39 Kixjal ajwi' xyeeb'al li jun raqal chik: *Ut a'an taaraw sa' xch'ooleb' li alal k'ajolb'ej li k'a'ru a'yeechi'inb'il reheb' li yuwa'b'ej, ut lix ch'ooleb' li alal k'ajolb'ej b'te'sut-q'iiq rik'ineb' lix yuwa'. Wi ta ink'a' jo'kan, chixjunil li ruchich'och' taasachmanq raj chi junajwa sa' lix k'ulunik.*

40 Rochb'een a'in, kixye li xjun-laju ch'ol re Isaias, ut kixye naq ok re chi tz'aqlok ru. Kixye ajwi' li rox ch'ol re Xyehom Xb'aanuhomeb' li Apostol, li xkab' xka'k'aal ut rox xka'k'aal raqal, jo' chanru tz'aqal wan sa' li Ak' Chaq'rab' li wan qik'in. Kixye naq li "profeet a'an li Kristo; a'b'an maji' nachal li kutan naq "eb' li ink'a' te'ab'inq re lix yaab' xkux b'te'isiiq chaq sa' xyanq li tenamit," a'ut taachalq chi seeb'.

41 Kixye ajwi' li "xkab' ch'ol re Joel, chalen sa' li xwaqxaq xka'k'aal raqal toj sa' roso'-jik. Kixye ajwi' naq a'in toj maji' natz'aqlok ru, a'b'an chi seeb' taa'uxmanq a'an. Ut kixye ajwi' naq lix tz'aqlojikeb' ru laj^bGentil chi seeb' taa'ok. Kixye k'iila raqal chik re li loq'laj hu, ut kixk'e k'iila na'leb' re xch'olob'ankil xyaalal, li ink'a' naru chi yeemank arin.

42 Jo'kan wi'chik, kixye we, naq jo'q'e tink'uleb' li perel ch'iich'

a'an li ki'aatinak wi'—xb'aan naq toj maji' nawulak xq'ehil naq taak'ule'q—tento naq maajun chi aj-u tink'ut; chi moko li xram-b'al ru ch'oolej rik'in li Urim ut Tumim; ka'ajwi' reheb' li taqlan-b'ilin wi' chixk'utb'al chiruheb'; wi ut tinb'aanu, tinsache'q. Naq yoo chi aatinak wik'in chirixeb' li perel ch'iich', kiteeliik li k'utb'esinb'il matk' chiru lin "k'a'uxl jo'kan naq kinru chirilb'al li na'ajej k'uulanb'ileb' wi' li perel ch'iich', ut a'an chi k'a'jo' xsaqenkil ut xch'olch'ookil ru, jo'kan naq kin-naw wi'chik ru li na'ajej a'an naq kinwulak aran.

43 Chirix naq kiyeeman li aatin a'in, kiwil naq li saqen sa' li warib'aal ki'ok chixch'utub'ankil rib' chixk'atq lix xaqam li yoo chaq chi aatinank we, ut jo'kan kixb'aanu toj reetal naq kikana wi'chik sa' q'ojyin li warib'aal, ka'ajwi' chixk'atq a'an ink'a', toja' naq sa' jun-paat kiwil chanchan naq kiteeli jun li numleb' li nawulak toj sa' choxa, ut a'an kitaqe' toj reetal naq kisach chiwu chi tz'aqal, ut kikana li warib'aal jo' chanru naq kiwan chaq naq toj maji' naxk'ut rib' li choxahil saqen a'in.

44 Kinkana chi yokyookin chixk'oxlankil xjalanil li kiwil chaq, ut k'a'jo' naq sachso inch'ool rik'in li k'a'ru yeeb'il we xb'aan li jalanil aj k'amol esil a'in; toja' ut,

38^b Tz. ut S. 27:9; 110:13–16.

K'UTUL RAQAL: Elias.

39^a Gal. 3:8, 19.

^b K'UTUL RAQAL:

Kolb'a-ib' choq' reheb'

li kamenaq;

Resilal li xe'toonil.

40^a Deut. 18:15–19.

^b 3 Ne. 20:23; 21:20.

41^a Hech. 2:16–21.

^b Rom. 11:11–25;

Tz. ut S. 88:84.

K'UTUL RAQAL:

Gentil, eb' laj.

42^a K'UTUL RAQAL:

K'a'uxlej.

naq toj yookin “chixk’oxlankil, sa’ junpaat kink’e reetal naq yoo wi’chik chi saqeno’k lin warib’aal, ut chanchan naq sa’ jun k’utaamil, li choxahil aj k’amol esil a’an wan wi’chik chixk’atq lin ch’aat.

45 A’an kixtikib’, ut jun sut chik kixseraq’i li na’leb’ ajwi’ a’an li kixb’aanu chaq sa’ li xb’een xk’ulunik, chi maajun aatin kixjal; ut chirix xb’aanunkil, kixye resil we li ninqi raqb’a-aatin li te’chalq sa’ xb’een li ruchich’och’, rik’in li ninqi sachok xb’aan we’ej, yok’leb’ ch’iich’, ut yajel; ut naq te’chalq li rahil raqb’a-aatin a’in sa’ xb’een li ruchich’och’ chiru li jun tasal tenamit a’in. Chirix xseraq’inkil li k’a’aq re ru a’in, kitaqe’ wi’chik jo’ chanru kixb’aanu chaq junxil.

46 Chirix a’an, k’a’jo’ naq neke’tub’ub’nak li na’leb’ sa’ ink’a’uxl, jo’kan naq xikenaq chaq li waara sa’ xsa’ li wu, ut kinumta xsachsookil inch’ool naq yokyookin aran, rik’in li k’a’ru kiwil jo’ ajwi’ kiwab’i chaq. A’ut k’a’jo’ wi’chik naq kisach inch’ool naq kiwil wi’chik laj k’amol esil a’an chixk’atq lin ch’aat, ut kiwab’i chixnumsinkil, malaj chixyeeb’al wi’chik chi ak’il we li na’leb’ ajwi’ li kixye chaq junxil, ut kixye ajwi’ we naq tinwil wib’, kixye naq laj “Satanas tixyal xq’e ^bchiwaalenkil (sa’ xk’ab’a’ li neb’a’il wan wi’lix junkab’al inyuwa’) naq tink’uleb’ li perel ch’iich’ re naq tinb’ihomo’q. Kixye we naq minb’aanu

a’in, ut kixye we naq maajun chik aj-e naru taawanq chiwu sa’ xk’ulb’aleb’ li perel ch’iich’, ka’ajwi’ re xnimankil xloq’al li Dios, ut maajun chik ‘ajom k’eeb’ilaq wi’ inch’ool, ka’ajwi’ re xwaklesinkil lix awa’b’ejihom a’an; wi ut ink’a’ jo’kan, moko tinruuq ta chixk’ulb’aleb’.

47 Chirix li rox ula’anink a’in, kitaqe’ wi’chik sa’ choxa jo’ junxil chaq, ut kinkana wi’chik chixtz’ilb’al rix sa’ inch’ool lix sachb’a-ch’oolejil li k’a’ru toja’ xink’ul chaq; ut toja’ junpaataq chik xtaqik rox sut li choxahil aj k’amol esil wik’in, kitzentzereb’ak li tzo’ xul, ut kintaw naq saqewk re li kutan, jo’kan naq chiru chixjunil tana’ li q’ojyin yooko chaq chi aatinak.

48 Ka’ch’in chik chirix a’an kinwakli chaq sa’ lin ch’aat, ut jo’ k’aynaqin, kin’ok chixb’aanunkil li k’anjel na’aje’ sa’ li kutan a’an; a’ut naq kinyal inq’e chi k’anjelak jo’ sa’ jalaneb’ chik li kutan, kintaw naq oso’jenaq inmetz’ew, jo’kan naq chi jun waakaj moko kiru ta chiwu. Lin yuwa’, li yoo chaq chi k’anjelak wochb’een, kixk’e reetal naq moko sa ta wankin, ut kixye we naq tinxik sa’ kab’l. Xkohin ut xik raj we sa’ kab’l, a b’an naq tinq’ax raj lix korralil li ch’och’ li wan-ko wi’, kilaj inmetz’ew chi tz’aqal, ut kint’ane’ chi ch’och’ chi maak’a’ inkawilal, ut chiru junpaat maak’a’ tz’aqal kiweek’a.

49 Li xb’een najultiko’ we chirix a’an, a’an naq jun lix yaab’ kuxej

44a K’UTUL RAQAL:
K’oxlank sa’ ch’oolej.

46a K’UTUL RAQAL: Aj tza.
b K’UTUL RAQAL: Aaleek,

aalenk.
c Tz. ut S. 121:37.

yoo chi aatinak wik'in, ut chixpatz'b'al ink'ab'a'. Kin'ilok taqe'q, ut kink'e reetal laj k'amol esil ajwi' a'an, xaqxo chi taqenaq sa' xb'een injolom, ut sutsu chi saqen jo' junxil. Toja' naq kixseraq'i wi'chik we chixjunil li k'a'ru kixseraq'i chaq we sa' li q'ojyin xnume', ut kinixtaqla chi xik rik'in lin "yuwa' ut chixyeeb'al re li k'utb'esinb'il matk' ut li taqlahom li kink'ul chaq.

50 Laa'in kin'ab'in chiru; kinsutqi rik'in lin yuwa' sa' li ch'och', ut kinnumsi resil chixjunil re a'an. A'an kixye we naq a'an re li Dios, ut kixye we naq tinxik ut tinb'aanu li taqlanb'ilin wi' xb'aan laj k'amol esil. Laa'in kin'el chaq sa' li ch'och', ut xkohin sa' li na'ajej b'ar yeeb'il we xb'aan laj k'amol esil naq k'uulanb'ileb' li perel ch'iich'; ut rik'in naq ch'olch'o ru li k'utb'esinb'il matk' kiwil chaq chirix, kinnaw ru li na'ajej tz'aqal naq kinwulak aran.

51 Moko najt ta rik'in li k'aleb'aal Manchester, sa' li condado Ontario, Nueva York, wan jun li "tzuul najt b'ayaq xteram, ut naxq'ax xterameb' jo' k'ihal wankeb' sa' li na'ajej a'an. Chiru li tzuul a'an sa' xjajal li rokeb'aal saq'e, moko najt ta rik'in lix b'een, rub'el jun li pek nim b'ayaq xsiram, wankeb' li perel ch'iich', k'ojk'ookeb' sa' jun li kaxon pek. Li pek a'an t'ikt'o xpimal sa' xyi ut t'ort'o xyi sa' xb'een, ut jay

lix k'atq, jo'kan naq lix yi nak'utun sa' xb'een li ch'och', a'ut lix k'atq muqmu rub'el li ch'och' chixsutam.

52 Chirix risinkil li ch'och', xintaw jun li che', li kinch'ik rub'el lix k'atq li pek, ut rik'in xmetz'ewankil wib' b'ayaq, kinwaklesi. Kin'ilok chi sa', ut aran chi yaal kiwileb' li "perel ch'iich', li ^bUrim ut Tumim, ut li 'xramb'al ru ch'oolej, jo' kixye chaq laj k'amol esil. Li kaxon li k'ojk'ookeb' wi' kiyiib'aman rik'in xk'ojob'ankil li jar pek sa' jun paay chi chun. Sa' rit li kaxon xe'tusub'aak wiib' pek chi jalpaqinb'il rik'in li kaxon, ut sa' xb'eeneb' li pek a'an k'ojk'ookeb' li perel ch'iich' ut li k'a'aq chik ru wan rik'ineb'.

53 Kinyal inq'e chirisinkil, a'b'anan kiyeh'e' we xb'aan laj k'amol esil naq ink'a' tinwisi, ut kiyeh'e' wi'chik we naq toj maji' nawulak xq'ehil re risinkil, chi moko taawulaq toj te'nume'q kaahib' chihab' chirix li kutan a'an; a'ut kixye we naq tinchalq sa' li na'ajej a'an tz'aqal sa' jun chihab' chik chirix a'an, ut aran toxinixtaw, ut jo'kan yooqin chixb'aanunkil toj reetal naq tixtaw xq'ehil xk'ulb'aleb' li perel ch'iich'.

54 Jo'kan ut, jo' chanru naq taqlanb'ilin, xkohin sa' roso'jik li junjunq chihab', ut rajlal sut kintaw aran laj k'amol esil a'an, ut rik'in a'an kink'ul intzolib'al ut

49a K'UTUL RAQAL: Smith,
Jose, yuwa'b'ej.
51a K'UTUL RAQAL:
Kumorah, tzuul.

52a Morm. 6:6.
K'UTUL RAQAL:
Perel ch'iich' oor.
b K'UTUL RAQAL:

Urim ut Tumim.
c K'UTUL RAQAL:
Xramb'al ru ch'oolej.

inna'leb' rajlal sut naq koo'aatinak, chirix k'a'ru ok re li Qaawa' chixb'aanunkil, ut chan ru ut k'a'ru chi na'leb' taab'eresimanq wi'lix "awa'b'ejihom sa'eb' li roso'jikil kutan.

Laj Jose Smith nasumla rik'in li xEmma Hale—Naxk'uleb' li peryl ch'iich' oor rik'in laj Moroni ut naxjaltesi ru junjunq li tz'iib'—Laj Martin Harris naxk'ut li tz'iib' ut lix jaltessinkil ru chiru li tzolonel Anthon, li naxye, "Ink'a' naru nawil ru jun li tz'aptz'ookil hu." (Eb' li raqal 55–65.)

55 Rik'in naq k'a'jo' xka'ch'in al li k'a'ru re lin yuwa' sa' li ruchich'och', ki'ajman ru chiqu k'anjelak rik'in li quq', ut naqasik' toje'k chi kutan malaj chijalan chik chan ru, jo' li naxk'e rib'chiqu. Wan naq sa' kab'l wanko, wan naq sa' jalan chik li na'ajej, ut rik'in k'anjelak rajlal, kooru chixtawb'al li nak'anjelak qe re naq sa toowanq.

56 Sa' li chihab' 1823 lix junkab'al lin yuwa' kixk'ul jun nimla rahilal rik'in lix kamik li asb'ej reheb' li was, aj "Alvin. Chiru li po Octubre, 1825, kintaw ink'anjel rik'in jun tiixil winq aj Josiah Stoyal xk'ab'a', li kiwan sa' li condado Chenango, li Estado Nueva York. A'an kirab'i b'ayaq resil jun li jul b'ekb'il chaq re isink plaat xb'aaneb' laj Kastiiy sa' Harmony, li

condado Susquehanna, li Estado Pennsylvania; ut rub'elaj naq kik'ehe' ink'anjel rik'in, yoo chaq chi b'ekok re raj xtawb'al li jul wi ta taaruuq. Chirix naq xkohin chi wank rik'in, kinixk'am wochb'een li jun ch'ol chik reheb' lix k'anjel, re b'ekok chixsik'bal li plaat, sa' li kinkana wi' chi k'anjelak chiru ka'ch'in chik ma jun po, chi ink'a' noko'usa sa' li k'a'ru yooko, ut sa' roso'jik kinru chixq'unb'esinkil xch'ool li tiixil winq naq tixkanab' b'ekok re xsik'b'al. Chi jo'kan kitikla li esil li q'axal yeeb'il naq laa'in aj b'ekonel tumin.

57 Chiru jo' najtil wankin chaq chi k'anjelak chi jo'kan, kik'ehe' inna'aj rik'in jun li Qawa' Isaac Hale, li wan rochoch sa' li na'ajej a'an; aran xb'een wa kiwil li wixaqil (lix rab'in a'an), li "xEmma Hale. Sa' li 18 Enero, 1827, koo-sumla, naq toj wankin chi k'anjelak chiru li Qawa' Stoyal.

58 Rik'in naq toj kinye naq wilom jun li k'utb'esink, toj taaqenb'ilin xb'aan li "rahob'tesink, ut lix junkab'al lix yuwa' li wixaqil k'a'jo' naq ink'a' ke'raj naq toosumlaaq. Jo'kan naq ki'aje' ru naq tink'am a'an sa' jalan chik li na'ajej; chi jo'kan xookoho ut koosumla sa' rochoch li Qawa' Tarbill, sa' South Bainbridge, li condado Chenango, Nueva York. Tikto chirix insumlajik, kin'el chaq rik'in li Qawa' Stoyal,

54a K'UTUL RAQAL:

Awa'b'ejihom re choxa malaj rawa'b'ejihom li Dios.

56a Tz. ut S. 137:5–8.

57a K'UTUL RAQAL: Smith, Emma Hale.

58a K'UTUL RAQAL:

Rahob'tesiik xb'aan xpaab'aal.

ut xkohin sa' rochoch lin yuwa',
ut kink'anjela li ch'och' rochb'een
a'an chiru li jun chihab' a'an.

59 Moqon kiwulak xq'ehil naq
tink'uleb' li perel ch'iich', li Urim
ut Tumim, ut li xramb'al ru ch'oo-
lej. Sa' wiib' xka'k'aal xb'e li po
Septiembre, jun mil waqxaqib'
cient rik'in wuqub' xka'k'aal, chi-
rix xik jo' k'aynaqin sa' roso'jik li
jun chik chihab' sa' li na'ajej k'uul-
lanb'ileb' wi', li choxahil aj k'amol
esil a'an kixq'axtesiheb' we, ut
kixk'e inchaq'rab'inkil chi jo'ka'in:
Naq laa'in tento sa' inb'een xk'uul-
lankileb'; ut naq wi tinkanab'eb'
chi sachk chi yal jo'maajo', ma-
laj rik'in naq "ink'a' xinyal inq'e,
tin'isiiq chaq; a'b'anan wi tinme-
tz'ewa anchal wib' ^bchixk'uulan-
kil toj reetal naq a'an, laj k'amol
esil, tixpatz' wi'chik, te'kole'q.

60 Sa' junpaat kintaw xyaa-
lal k'a'ut naq kink'ul xnimal in-
chaq'rab'inkil naq tink'uula, ut
k'a'ut naq laj k'amol esil kixye
naq chirix naq xinb'aanu li k'a'ru
teneb'anb'il sa' wuq', a'an tixpatz'
xk'ulb'al wi'chik. Xb'aan naq toja'
taanawe'q naq wankeb' wik'in,
naq wankeb' li q'axal ke'xme-
tz'ewa rib' chixmaq'b'al chiwu.
Jo' k'ihal li b'alaq'il na'leb' ke'ru
chixk'oxlankil, ke'xb'aanu choq'
re li ajom a'an. K'a'jo' naq kiraho'
ut kiniman li rahob'tesink, ut raj-
lal wankeb' li ch'uut chi tenamit li
aj'ookeb' ru chixmaq'b'al chiwu,
wi ta raj xe'ru. A'ut sa' xk'ab'a' lix

chaab'ilal xna'leb' li Dios, ke'ka-
na sa' wuq' toj reetal naq kinchoy
xb'aanunkil rik'ineb' li k'a'ru te-
neb'anb'il sa' wuq'. Naq jo' chan-
ru ak k'uub'anb'il, laj k'amol esil
kixpatz', laa'in kinq'axtesi chiru,
ut wan rik'in a'an toj sa' li kutan
a'in, a'an li wiib' xb'e li po Mayo,
jun mil waqxaqib' cient rik'in
waqxaqlaju xka'k'aal.

61 Toj kiwan b'an li choqink, ut
li yoob'anb'il aatin rik'in li jun mil
li ru'uj raq' kiwan sa' rajlal hoo-
nal chixpuktesinkil li tik'ti' chirix
lix junkab'al lin yuwa', ut chiwix
laa'in. Wi ta tinseraq'i yal ta jun
milatq raqal a'an, taanujaq raj
jar tasal chi hu rik'in. A'ut k'a'-
jo' naq kiniman li rahob'tesink
toj reetal ink'a' chik nakuyman,
jo'kan naq ki'aje' ru naq tin'elq
chaq Manchester, ut tinxik woch-
b'een li wixaqil toj sa' li conda-
do Susquehanna, sa' li Estado
Pennsylvania. Sa xkawresinkil
qib' re too'elq, rik'in naq q'axal qa-
neb'a'il, ut k'a'jo' raalil li rahob'te-
sink sa' qab'een, jo'kan naq chan-
chan naq maajo'q'e taajalmanq
a'an—sa' xyi li qach'a'ajkilal kiqa-
taw ani taarahoq qe, jun Qawa' aj
"Martin Harris xk'ab'a', li kik'ulun
qik'in ut kixk'e lajeeb' roxk'aal chi
pees we re qatenq'ankil sa' qaxi-
kik. Li Qawa' Harris wan rochoch
sa' li tenamit Palmyra, li condado
Wayne, sa' li Estado Nueva York,
ut a'an aj eechal awimq, li chaab'il
esil yeeb'il chirix.

59a JS—R 1:42.

b K'UTUL RAQAL:
Loq'laj hu(eb' li)—Tento
te'k'uulamanq
li loq'laj hu.

61a Tz. ut S. 5:1.

K'UTUL RAQAL: Harris,
Martin.

62 Chi tenq'anb'il chi jo'kan sa' tz'aqal li hoonal ajb'il wi' ru, kinru chi wulak sa' li na'ajej yookin wi' chi xik sa' Pennsylvania; ut sa' junpaat chirix inwulajik aran kin'ok chixtz'iib'ankil reetalileb' li tz'iib' li wankeb' chiruheb' li perel ch'iich'. Kintz'iib'a reetalil maaka'ch'in rajlankileb', ut rik'in li "Urim ut Tumim kinjaltesi ru junjunq reheb', li kinb'aanu chirix naq kinwulak sa' rochoch lix yuwa' li wixaqil sa' li po Diciembre, ut rub'elaj li po Febrero jun chik.

63 Sa' jun kutan chiru li po Febrero a'in, li Qawa' Martin Harris li ak yeeb'il resil kiwulak sa' li qana'aj, kixk'uleb' li tz'iib' li kintz'iib'a chaq reetalil chalen chaq sa'eb' li perel ch'iich', ut kixchap xb'e rik'ineb' toj sa' li tenamit Nueva York. Re taanawmanq k'a'ru kixk'ul a'an rik'ineb' li tz'iib', tinye tz'aqal li esil kixye a'an chirix li kik'ulman, jo' chanru kixseraq'i we chirix lix sutq'ijik, a'an chi jo'ka'in:

64 "Kinwulak sa' li tenamit Nueva York, ut kink'ut li jar tz'iib' li jaltesinb'il ru, rochb'een lix jaltesinkil ru a'an, chiru li tzolonel aj Charles Anthon, jun winq nimanb'il ru xb'aan xnimal lix nawom chirix li tz'iib'anb'il aatin. Li tzolonel Anthon kixye naq tz'aqal re ru li jaltesinb'il ru, chi q'axal wi'chik chiru li rilom jun sutaq chi jaltesinb'il chaq ru sa' li aatinob'aal Egiptio. Toja' naq kink'ut chiru jo' k'ihal li maji' jaltesinb'il ru,

ut kixye naq a'aneb' sa' egiptio, kaldeo, asirio, ut arabe, ut kixye naq a'aneb' tz'aqal tz'iib'. Kixk'e we jun li hu, li naxch'olob' xyaal reheb' li wankeb' Palmyra naq a'aneb' tz'aqal tz'iib', ut naq yaal ajwi' lix jaltesinkil ru li jo' k'ihal jaltesinb'ileb' ru. Kink'ul li hu ut kink'e sa' inb'oox, ut yookin chaq chi elk sa' li ochoch, naq li Qawa' Anthon kinixb'oq chi sutq'iik, ut kixpatz' we chan ru naq li saaj winq kixnaw naq wankeb' li perel ch'iich' oor sa' li na'ajej kixtaweb' wi'. Kinsume naq jun lix anjel li Dios kixk'utb'esi chaq chiru.

65 "Toja' naq a'an kixye we, «Wilaq li hu a'an.» Chi jo'kan kiwisi chaq sa' inb'oox ut kink'e re, toja' naq a'an kixchap ut kixpeji, kixye naq anajwan maak'a' chik xkomon lix k'anjeleb' li "anjel, ut naq wi tink'ameb' chaq li perel ch'iich', a'an tixjaltesi ru. Laa'in kinye re naq jun raqal reheb' li perel ch'iich' wan chi b'k'eeb'il xtz'apb'al, ut naq moko kanab'anb'ilin ta chixk'amb'al chaq. A'an kichaq'ok, «Ink'a' naru nawil ru jun li tz'aptz'ookil hu.» Kin'el chaq rik'in a'an, ut kinwulak rik'in li tzolonel Mitchell, li kixye naq yaal li kixye chaq li tzolonel Anthon chirixeb' li tz'iib' ut lix jaltesinkil ru."

.....

Laj Oliver Cowdery nak'anjelak jo' aj tz'iib'anel sa' xjaltesinkil ru lix Hu laj Mormon—Laj Jose ut

62a K'UTUL RAQAL: Urim ut Tumim.

65a K'UTUL RAQAL: Anjel.
b Isa. 29:11–12;

2 Ne. 27:10;
Eter 4:4–7.

laj Oliver neke'xk'ul li Tijonelil re Aaron rik'in laj Jwan aj Kub'sihom Ha'—Neke'kub'e xha', neke'k'ojob'aak, ut neke'xk'ul li musiq'ej re profetel aatin. (Eb' li raqal 66–75.)

66 Sa' li oob' xb'e li po Abril, 1829, kiwulak laj "Oliver Cowdery sa' wochoch, li maajun wa wilom wi' li ru rub'elaj a'an. Kixye we naq a'an yoo chaq chi k'utuk sa' li tzoleb'aal sa' li na'ajej kiwan wi' rochoch lin yuwa', ut rik'in naq lin yuwa' a'an xkomoneb' li neke'taqan kok'al sa' li tzoleb'aal, xko'o chi kanaak chiru jarub'aq kutan sa' rochoch, ut naq wan aran, eb' lin junkab'al ke'xse-raq'i re chan ru ki'uxman naq kink'uleb' li perel ch'iich', ut xb'aan a'an kichal chi patz'ok wik'in.

67 Wiib' kutan chirix lix wulajjik li Qawa' Cowdery (a'an li wuqub' xb'e li po Abril) kin'ok chixjaltesinkil ru lix Hu laj Mormon, ut a'an ki'ok chi tz'iib'ank choq' we.

.....

68 Toj wanko chixb'aanunkil li k'anjel re jaltesinkil ru aatin, naq sa' li po jun chik (Mayo, 1829), sa' jun kutan xookoho sa' k'iche' re tijok ut patz'ok chiru li Qaawa' chirix li "kub'iha' choq' re li 'brisinkil li maak, li kiqataw chaq chi yeeb'il resil sa' xjaltesinkil ru li aatin

sa'eb' li perel ch'iich'. Naq yooko chi jo'kan chi tijok ut chixpatz'b'al xk'ab'a' li Qaawa', jun aj 'k'amol esil li chalenaq chaq sa' choxa kinkub'e chaq sa' jun "choql re saqen, ut rik'in xk'eeb'al li 'ruq' sa' qab'een, 'kik'ojob'ank qe, ut kixye:

69 Sa' eeb'een laa'ex, ex wech moosil, sa' lix k'ab'a' li Mesias nink'ojob' li "Tijonelil re laj Aaron, li nak'amok re li laaw re lix k'anjeleb' li anjel, ut re li evangelio re jalb'a-k'a'uxlej, ut re li kub'iha' chi sub'b'il rub'el ha' re risinkileb' li maak; ut a'in maa-jo'q'e chik taa'isimanq chaq sa' li ru-chich'och', toj reetal naq eb' li rala laj ^bLevi te'xmajeja wi'chik jun mae-jej chiru li Qaawa' sa' tiikilal.

70 A'an kixye naq li Tijonelil a'in re Aaron maak'a' xwankil chixk'eeb'al li uq'ej choq' re li "maatan re li Santil Musiq'ej, a'b'an a'in taak'ojob'amanq sa' qab'een toj moqon; ut kooxtaqla chi xik ut chi kub'eeek li qaha', ut kixk'e qab'eresinkil naq laa'in tinkub'si xha' laj Oliver Cowdery, ut naq chirix a'an, a'an tixkub'si inha' laa'in.

71 Chi jo'kan xookoho ut kinkub'e qaha'. Laa'in kinkub'si xha' a'an xb'een wa, ut chirix a'an, a'an kixkub'si inha' laa'in—chirix a'an kink'e li wuq' sa' xb'een xjolom a'an ut kink'ojob' sa' li Tijonelil

66a K'UTUL RAQAL:
Cowdery, Oliver.

68a K'UTUL RAQAL:
Kub'iha', kub'sink ha'.
b K'UTUL RAQAL: Risinkil li maak.

c K'UTUL RAQAL: Jwan aj Kub'sihom Ha'.

d Num. 11:25;

Eter 2:4–5, 14;
Tz. ut S. 34:7.

e R. li P.1:5.
K'UTUL RAQAL: Uq'ej,
xk'eeb'al.

f K'UTUL RAQAL: K'eeb'il
xwankil;
K'ojob'ank.

69a K'UTUL RAQAL: Tijonelil

re Aaron.
b Deut. 10:8;
Tz. ut S. 13; 124:39.
K'UTUL RAQAL: Levi—
Lix teepal laj Levi.

70a K'UTUL RAQAL:
Maatan re li Santil
Musiq'ej.

re Aaron, toja' naq a'an kixk'e li ruq' sa' inb'een ut kinixk'ojob' sa' ajwi' li Tijonelil a'an—xb'aan naq chi jo'kan taqlanb'ilo.*

72 Laj k'amol esil li koorula'a-ni sa' li kutan a'an ut kixk'ojob' li Tijonelil a'in sa' qab'een, kixye naq aj Jwan xk'ab'a', a'an ajwi' laj "Jwan aj Kub'sihom Ha' li yeeb'il re sa' li Ak' Chaq'rab', ut naq yoo chi k'anjelak chi b'e-resinb'il xb'aan laj ^bPedro, laj 'Santiago, ut laj "Jwan, li neke'k'amok re 'xlaawil li Tijonelil re laj 'Melkisedek, a' li Tijonelil, chan, li taak'ojob'amanq sa' qab'een naq tixtaw xq'ehil, ut naq laa'inaq li xb'een ^sXb'eenil re li Iglees taayeemanq we, ut a'anaq (laj Oliver Cowdery) li xkab'. Kiwan sa' li o'laju xb'e

li po Mayo, 1829, naq kook'o-job'aak rub'el ruq' laj k'amol esil a'in, ut kikub'e li qaha'.

73 Sa' junpaatil naq kootaqe' chaq sa' li ha' chirix naq kikub'e li qaha', kiqak'ul li osob'tesink nim ru ut nim xloq'al chalen chaq li qaChoxahil Yuwa'. Toja' tinkub'sinq xha' laj Oliver Cowdery, naq kit'ane' li "Santil Musiq'ej sa' xb'een, ut a'an kixxaqli ut ^bkixjultika jo' profheet k'iila k'a'aq re ru li taak'ulmanq chi seeb'. Ut jo'kan wi'chik, toja' taakub'siiq inha' xb'aan a'an, kiwan ajwi' wik'in li musiq'ej re profheetil aatin, toja' naq chi xaqxo, kinjultika jo' profheet chirix lix waklijik li Iglees a'in, ut naab'al chik li k'a'aq re ru chirix li Iglees, ut li jun tasal tenamit a'in reheb'

*Laj Oliver Cowdery naxye resil li ki'uxman chi jo'ka'in: "A'ineb' li kutan li maajo'q'e taasachmanq sa' inch'ool—rik'in k'o'jlaak chirab'inkil jun xyaab' kuxej chi aatinak, chi musiq' anb'il xb'aan chaq li choxa, ki'ajsiik ru xniml li b'antioxink chire lin ch'ool laa'in! Wulaj wulaj kinwan laa'in, chi maak'a' qaxaqlijik, chixtz'iib'ankil chaq sa' xtz'uumal re a'an, naq kixjaltesi ru rik'in li Urim ut Tumin, malaj ut jo' ke'xye laj Nefita, li «k'utleb'aal aatin», li esilal malaj tz'iib'anb'il esil, «Lix Hu laj Mormon» yeeb'il re.

"Wi ta tinye, rik'in yal ta xka'ch'inal li aatin, li esil li aajel ru rab'inkil, k'eeb'il xb'aan laj Mormon ut xb'aan lix chaab'il alal aj Moroni, chirix jun li tenamit li raab'il chaq ut usilanb'il chaq junxil xb'aan li choxa, tixq'ax raj li wajom anajwan; jo'kan naq tinkanab' a'in choq' junaq kutan chalel, ut jo' kinye sa' lix tiklajik, tin'aatinaq tz'aqal chirix b'ayaq li k'a'ru xk'ulman naq yoo tz'aqal chi waklijik li Iglees a'in, li taaruq te'sah'o'q wi' xch'ool li jar mil li ke'xxaqab' chaq rib', sa' xyi li xik' neke'ilo'k wi' laj hob'onel ut li yoob'ank aatin xb'aaneb' laj ka'pak'al-u, ut ke'xk'ul chiru xch'ooleb' lix Evangelio li Kristo.

"Maa'ani ta junaq winq li tz'aqal ta xna'leb' taaruq raj chixjaltesinkil ru ut chixtz'iib'ankil li na'leb' k'eeb'il reheb' laj Nefita xb'aan xtz'uumal re li Kolonel, chirix chanru tz'aqal naq eb' li winq tento te'xwaklesi lix Iglees, ut q'axal wi'chik naq li po'jenaqil na'leb' ak xpuktesi chaq li sachk sa' xb'eeneb' chixjunil li jar paay chi na'leb'

72a K'UTUL RAQAL: Jwan aj Kub'sihom Ha'.
b Tz. ut S. 27:12–13.
K'UTUL RAQAL: Pedro.
c K'UTUL RAQAL: Santiago, ralal laj Sebedeo.

d K'UTUL RAQAL: Jwan, ralal laj Sebedeo.
e K'UTUL RAQAL: Xlaawil li tijonelil.
f K'UTUL RAQAL: Tijonelil re Melkisedek.
g K'UTUL RAQAL:

Xb'eenil.
73a K'UTUL RAQAL: Santil Musiq'ej.
b K'UTUL RAQAL: Profheetil aatin, aatinak jo' profheet.

li ralal xk'ajoleb' li winq. Koonujak rik'in li Santil Musiq'ej, ut kisaho' qach'ool rik'in li Dios re li qakolb'al.

74 Rik'in naq ak kutanob' resin-b'il li qak'a'uxl, ke'ok chi teelik li loq'laj hu chiru li "qanawom, ut kik'utb'esiman chiqu ^btz'aqal lix yaalalil ut li rajom li aatin li muqmu chaq xyaalalil, jo' li maajun wa chaq kiqak'ul junxil, chi moko kiqak'oxla chaq. Sa' li kutan a'an ki'ajman naq taqak'uula chi muqmu chanru naq kiqak'ul li Tijonelil ut kikub'e li qaha', sa' xk'ab'a' jun musiq'ej re rahob'tesink li ak kik'utb'esiman sa' li na'ajej wanko wi'.

75 Ak xib'enb'ilo chaq chi jo'q'ehaq naq te'chalq li ch'uut chi aj

rahob'tesinel sa' qab'een, ut a'in xb'aaneb' ajwi' laj tzolonel re li paab'aal. Ut li rajomeb' a'an naq te'xch'utub' li ch'uut chi aj rahob'tesinel sa' qab'een, ka'ajwi' kirame' xb'aan li raatineb' lix junkab'al lix yuwa' li wixaqil (sa' xk'ab'a' lix chaab'ilal li Dios chi osob'tesink), li ke'ok chinraab'al chi naab'al, ut ink'a' neke'wulak chiruheb' li ch'uut chi aj rahob'tesinel, ut wankeb' xch'ool naq tinkanab'aak chixb'aanunkil li k'anjel re jaltessink ru aatin chi moko ramb'ilin ta; ut chi jo'kan ke'xyeechi'i ut ke'xk'e li raatineb' naq toohe'xkol chiru chixjunil li taab'aanumanq li taaq'etmanq wi' li chaq'rab', a' yaal li kiru chiruheb'.

ut chi k'anjel b'aanunb'il sa' xyanqeb' li winq, chi ink'a' taaraj naq kanab'anb'ilaq chixk'utb'al x'anchalil lix ch'ool rik'in muqe'k sa' li muqleb'aal ha', re raj «xtz'aamankil jun chaab'il ch'ool sa' xk'ab'a' lix waklijik chi yo'yo li Jesukristo».

“Chirix xtz'iib'ankil li esil k'eeb'il chirix lix k'anjel laj Kolonel rik'ineb' li rela' li riyajil laj Jakob, chiru li nimla ch'och' a'in, moko ch'a'aj ta rilb'al, jo' chanru ajwi' ke'xye li profeet, naq li q'ojyin natz'apok re li ch'och', ut xnimal li q'ojyin lix na'leb'eb' li tenamit. Rik'in xk'oxlankil chik a'an, moko ch'a'aj ta ajwi' rilb'al naq sa' xyi li nimla wech'ok-ib' ut choqink chirix li paab'aal, maajun wan xwankil chi k'eeb'il xb'aan li Dios re xk'anjelankil li k'ojob'anb'il k'anjel re li Evangelio. Xb'aan naq taaruq raj taapatz'manq li patz'om, ma k'eeb'il tab'i' xwankileb' li winq re k'anjelak sa' lix k'ab'a' li Kristo, li neke'tz'eqtaanank xyaalal li k'utb'esinb'il na'leb', naq li yaal ch'olob'anb'il chirix li Kristo a'an ajwi' tz'aqal li musiq'ej re profeetil aatin, ut li paab'aal re A'an wan chi k'ojob'anb'il, kab'lanb'il, ut waklesinb'il xb'aan tz'aqal li k'utb'esinb'il na'leb' sa' li jar tasal chi kutan re li ruchich'och' li wanjenaq wi' jun lix tenamit A'an sa' li ruchich'och'? Us ta wan tana' chi muqb'il li na'leb' a'in, ut tz'apb'il ru chi na'no xb'aaneb' li winq a'an li taaruq raj te'sachmanq xk'anjeleb' wi ta taakanab'aaq chi lemtz'unk sa' rilob'aaleb' li winq, ink'a' chik muqmu chiqu laa'o; ut ka'aj chik kiquyb'eni naq taak'eemanq li taqlahom, «Waklin ut chikub'eeq laa ha'».

“Moko najt ta ajb'il a'in naq ki'uxman. Li Qaawa', li nanaab'alo' li ruxtaan, ut wan xch'ool rajlal chixsumenkil ru x'anchalil lix tij li tuulan xch'ool, chirix naq kiquapatz' xk'ab'a' rik'in x'anchalil li qak'a'uxl, chi najtob'resinb'il rik'in rochocheb' li winq, kixkub'si rib' chixk'utb'esinkil chiqu li rajom xch'ool. Sa' junpaat, chanchan chalen chaq sa' xyi li junelik q'e kutan, lix yaab' xkux laj Tojol-ix kixye tuqtuukilal

qe, ut kijache' ru li tz'apleb' t'ikr ut kikub'e chaq lix anjel li Dios, tiqto rik'in loq'alil, ut kixq'axtesi li esil li ajb'il rik'in x'anchalil qach'ool, ut xlaawil li Evangelio re li jalb'a-k'a'uxlej. K'a'jo' xsahil li qach'ool! K'a'jo' li kiquak'oxla! K'a'jo' lix sachik qach'ool! Naq wan li ruchich'och' chi rahob'tesinb'il ut chi jalb'ehinb'il—naq k'iila mil chi mil yookeb' chi ch'e'ok jo' li mutz' re xsik'b'al li tz'ak, ut naq chixjunileb' li winq wankeb' chi k'o-job'anb'il sa' xb'een xmaak'a'il li na'leb', lix k'ihaleb' a'an, ki'ilok lix naq' qu, ki'ab'in li qaxik, chanchan sa' tz'aqal li kutan; relik chi yaal, ut q'axal wi'chik—chi numtajenaq wi'chik xlemtz'unkil chiru xsaqenkil li saq'e sa' li po Mayo, li yoo chaq chixh'irb'al lix lemtz'unkil chiru chixjunil li tzuul taq'a! Toja' naq lix yaab' xkux a'an, us ta q'un na'aatinak, ki'ok sa' xchamal li qach'ool, ut li raatin, «laa'in laa wech moosil», kirisi anchal li xiw. Koo'ab'in, koo'ilok, kookana chi sachso qach'ool! A'an xyaab' xkux jun anjel chalenaq chaq sa' li loq'alil, a'an jun esil chalen chaq li Q'axal Taqenaq Xwankil! Ut naq yooko chaq chirab'inkil kisaho' qach'ool, ut lix rahom A'an kiloch sa' li qaam, ut koo-wan chi lanb'il xb'aan lix k'utb'eshiom li Nimajwal! B'ar pe' xna'aj li wiib'ank ch'oolej? Maab'ar chik; ak elenaq chaq xmaak'a'il li na'leb', xsub'e' chik li wiib'ank ch'oolej chi ink'a' chik taawakliiq, ut elenaq chaq chi junajwa li tik'ti' ut li b'alaq'.

"A'b'anan, at was wiitz'in, k'oxla junpaataq, chanru naq kinumta li sahilal sa' qach'ool, ut chanru lix sachik qach'ool naq kiquakub'si qib' (xb'aan naq ani ink'a' raj kixb'as xb'een li raq' chiru xkomon li osob'tesink a'an?) naq kiquak'ul rub'el ruq' a'an li Santil Tijonelil naq kixye, «Sa' eeb'een laa'ex, ex wech moosil, sa' lix k'ab'a' li Mesias, nink'o-job' li Tijonelil a'in ut li wankilal a'in li k'eeb'il, li taakanaaq sa' xb'een li ruchich'och', re naq eb' li Lalal laj Levi toj te'xmajeja jun mayej chiru li Qaawa' sa' tiikilal!»

"Ink'a' tinaly xb'onb'al choq' aawe li reek'ahom inch'ool laa'in, chi moko xnimall li ch'ina usal ut loq'alil li kisutin qix sa' li kutan a'an; a'ut tinaapaab' naq tinye, naq chi moko li ruchich'och', chi moko eb' li winq, rik'in xch'ina usal li aatin chiru xnumik li kutan, naru ta chixtiqib'ankil li aatin chi k'a'jo' xsahil ut xchaq'al ru jo' li santil winq a'in. Ink'a', chi moko wan ta xwankil li ruchich'och' chixk'eeb'al li sahil ch'oolejil, chixq'axtesinkil li tuqtuukilal, malaj chixtawb'al ru lix chaab'ilal li na'leb' li wan sa' li junjung chi aatin jo' kiq'axtesiik rik'in lix wankil li Loq'laj Musiq'ej! Li winq naru chixb'alaq'inkil li rech winqilal, naru nawan li jun b'alaq' chirix li jun chik, ut eb' li ralar xk'ajol li maa'us taaruq' te'wanq xwankil chixq'unb'esinkileb' xch'ool li maak'a'eb' xna'leb' ut li moko tzolb'ileb' ta, toj reetal naq ka'ajwi' li tik'ti' nach'olanink re lix k'i-haleb', ut li ruuchinihom li tik'ti'ik naxk'am rik'in xkawil li roq li jo'maajo'eb' xch'ool toj sa' li muqleb'aal kamenaq; a'b'anan rik'in yal jun toch'e'k xb'aan li ru'uj ruq' lix rahom a'an, relik chi yaal, yal jun jachalal li loq'alil chalen chaq sa' li taqenaqil ru-chich'och', malaj junaq chi aatin chalen chaq sa' xtz'uumal re li Kolonel, chalen chaq chire xch'ool li junelik q'e kutan, na'oso' xwankil chixjunil a'an, ut nasachman chaq reetalil chi junajwa sa' li k'a'uxlej. Lix tz'aqalil ru li qanawom naq koowan chiru jun li anjel, lix tz'aqalil ru qatawom ru naq kiquab'i lix yaab' xkux li Jesus, ut li yaal li moko tz'ajninb'il ta naq kinume' chalen chaq rik'in jun li saq ruhil winq, chi taqlanb'il xb'aan li rajom xch'ool li Dios, moko tz'aqal ta li aatin choq' we laa'in re xch'olob'ankil resil, ut chi junelik tinwil lix k'utunik li chaab'ilal a'in xb'aan li Kolonel rik'in xsachik inch'ool ut rik'in b'antioxink naq toj kanab'anb'ilin chi kanaak; ut sa'eb' li ochoch a'an b'ar wi' nawan li tz'aqalil re ru ut maajo'q'e na'ok li maak, ninyo'oni loq'onink sa' li kutan a'an li maajo'q'e taa'oso'q."—Messenger and Advocate, hu 1 (Octubre 1834), perel 14–16.

EB' LIX RAQALIL LI PAAB'AAL

RE LIX IGLEES LI JESUKRISTO REHEB' LAJ SANTIL
PAAB'ANEL SA' ROSO'JIKEB' LI KUTAN

LAA'O "naqapaab' li ^bDios, li Junelik Yuwa'b'ej, ut li Jesukristo, li ^cRalal, ut li ^dSantil Musiq'ej.

2 Laa'o naqapaab' naq eb' li winq te'k'ehe'q xtojb'a-maak xb'aan "tz'aqal lix maakeb' a'an, ut moko xb'aan ta li q'etok aatin ^bre laj Adan.

3 Laa'o naqapaab' naq sa' xk'ab'a' lix ^atojb'al rix li maak xb'aan li Kristo, chixjunileb' li winq neke'ru chi ^bkole'k, rik'in ^cab'ink chiru li ^dchaq'rab' ut k'ojob' anb'il k'anjel re li ^eEvangelio.

4 Laa'o naqapaab' naq li xb'een raqal chi na'leb' ut ^ak'ojob' anb'il k'anjel re li Evangelio a'aneb':

xb'een, ^bXpaab'ankil li Qaawa' Jesukristo; xkab', Li ^cjalb'a-k'a'uxlej; rox, Li ^dkub'iha' chi sub'b'il choq' re ^erisinkil li maak; xkaa, Xk'eeb'al li ^fuq'ej choq' re li ^gmaatan re li Santil Musiq'ej.

5 Laa'o naqapaab' naq jun li winq tento ^ataab'oqe'q xb'aan li Dios, rik'in ^bprofeetil aatin, ut rik'in xk'eeb'al li ^cuq'ej xb'aaneb' li ^dk'eeb'ileb' xwankil, re ^etixjultika li Evangelio ut tixk'anjela li ^fk'ojob' anb'il k'anjel li wan chi sa'.

6 Laa'o naqapaab' li Iglees jo' chanru ajwi' naq ^ak'uub' anb'il chaq najter, a'an rik'ineb' li ^bapostol, li ^cprofeet, laj ^dk'aak'alanel, laj

- 1 ^a K'UTUL RAQAL: Paab'ank, xpaab'ankil.
^b K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios—Li Dios Yuwa'b'ej.
^c K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios—Li Dios K'ajolb'ej; Jesukristo.
^d K'UTUL RAQAL: Dios, Roxichal li Dios—Dios li Santil Musiq'ej; Santil Musiq'ej.
2a Deut. 24:16; Esek. 18:19–20.
K'UTUL RAQAL: Teneb'aak, teneb'anb'il; Xtaql ch'oolej.
^b K'UTUL RAQAL: Xt'anik laj Adan ut li xEva.
3a K'UTUL RAQAL: Xtojb'al rix li maak.

- ^b Mos. 27:24–26; Mois. 5:9.
K'UTUL RAQAL: Kolb'a-ib'.
^c K'UTUL RAQAL: Ab'ink chiru.
^d K'UTUL RAQAL: Chaq'rab'.
^e K'UTUL RAQAL: Evangelio.
4a K'UTUL RAQAL: K'ojob' anb'il k'anjel.
^b K'UTUL RAQAL: Paab'aal.
^c K'UTUL RAQAL: Jalok k'a'uxl, jalb'a-k'a'uxlej.
^d K'UTUL RAQAL: Kub'iha', kub'sink ha'.
^e K'UTUL RAQAL: Risinkil li maak.
^f K'UTUL RAQAL: Uq'ej, xk'eeb'al.
^g K'UTUL RAQAL: Maatan

- re li Santil Musiq'ej.
5a K'UTUL RAQAL: B'oqok, b'oqb'il xb'aan li Dios, xb'oqb'al.
^b K'UTUL RAQAL: Profeetil aatin, aatinak jo' profeet.
^c K'UTUL RAQAL: Uq'ej, xk'eeb'al.
^d K'UTUL RAQAL: K'eeb'il xwankil; Tijoneliil.
^e K'UTUL RAQAL: Jultikank aatin.
^f Alma 13:8–16.
6a K'UTUL RAQAL: Iglees, reetalil li tz'aqal—Chan ru naq k'uub' anb'il li Iglees.
^b K'UTUL RAQAL: Apostol.
^c K'UTUL RAQAL: Profeet.
^d K'UTUL RAQAL: Obiisp.

tzolonel, 'laj osob'tesinel, ut xkomoneb' chik.

7 Laa'o naqapaab' naq wan li "maatan re li ^bjalanil aatinob'aal, li 'profeetil aatin, li ^dk'utb'esink, li ^ek'utb'esinb'il matk', li ^fk'irtesink, ^gxk'utb'al xyaalal li jalanil aatinob'aal, ut xkomoneb' chik.

8 Laa'o naqapaab' naq li "Santil Hu a'an ^braatin li Dios a' yaal jo' jaltessinb'il ru 'chi tiik; naqapaab' ajwi' naq ^dlix Hu laj Mormon a'an raatin li Dios.

9 Laa'o naqapaab' chixjunil li ak ^axk'utb'esi li Dios, chixjunil li naxk'utb'esi anajwan, ut naqapaab' naq toj ^btixk'utb'esi k'iila na'leb' li xninqaleb' ru ut ninqeb' xwankil chirix lix Awa'b'ejihom li Dios.

10 Laa'o naqapaab' naq "taach'utub'amanq Israel chi yaal,

ut naq te'k'ojob'amanq wi'chik li ^bLajeeb' Teepal; naq 'Sion (li Ak' Jerusalen) taakab'lamanq sa' xb'een li nimla ch'och' America; naq li Kristo ajwi' ^dtaa'awa'b'ejing sa' xb'een li ruchich'och', ut naq li ruchich'och' ^etaa'ak'ob'resiiq ru ut tixk'ul lix ^fchoxahil ^gloq'al.

11 Laa'o naqaye naq wan li "qa-k'ulub' xloq'oninkil li Nimajwal Dios jo' chanru ^bnaxtaqla tz'aqal li 'reek'ob'aal li qach'ool, ut naqak'e xk'ulub'eb' chixjunil li winq chixb'aanunkil chi jo'kan, maa-k'a' naxye chanru, b'ar, ut k'a'ru ^dneke'xloq'oni.

12 Laa'o naqapaab' naq na'ajman wank rub'el xwankileb' li rey, li awa'b'ej, laj taqlanel, ut laj k'anjenel re poopol, jo' ajwi' xpaab'ankil, roxloq'inkil, ut xwakle-sinkil li "chaq'rab'.

- 6e K'UTUL RAQAL: Aj osob'tesinel; Yuwa'b'ejil aj k'anjel.
 7a K'UTUL RAQAL: Maatan naxk'e li Musiq'ej (eb' li).
 b K'UTUL RAQAL: Jalanil aatinob'aal, maatan re.
 c K'UTUL RAQAL: Profeetil aatin, aatinak jo' profect.
 d K'UTUL RAQAL: K'utb'esink, k'utb'esinb'il na'leb'.
 e K'UTUL RAQAL: K'utb'esinb'il matk'.
 f K'UTUL RAQAL: K'irtesink.
 g 1 Kor. 12:10; Morm. 9:7-8.
 8a K'UTUL RAQAL: Santil Hu.
 b K'UTUL RAQAL: Raatin li Dios.
 c 1 Ne. 13:20-40; 14:20-26.

- d K'UTUL RAQAL: Hu laj Mormon (lix).
 9a K'UTUL RAQAL: K'utb'esink, k'utb'esinb'il na'leb'.
 b Amos 3:7; Tz. ut S. 121:26-33.
 K'UTUL RAQAL: Loq'laj hu (eb' li)—Eb' li loq'laj hu li yeeb'il rik'in profectil aatin naq te'elq chi kutankil.
 10a Isa. 49:20-22; 60:4; 1 Ne. 19:16-17.
 K'UTUL RAQAL: Israel—Lix ch'utub'ankil Israel.
 b K'UTUL RAQAL: Israel—Li lajeeb' xteepal laj Israel li sachenageb'.
 c Eter 13:2-11; Tz. ut S. 45:66-67; 84:2-5; Moiss. 7:18.
 K'UTUL RAQAL: AK' Jerusalen;

- Sion.
 d K'UTUL RAQAL: Jun Mil Chihab'.
 e K'UTUL RAQAL: Ruchich'och'—Xch'ajob'resinkil li ruchich'och'.
 f A'AN: jo' chanru naq kiwan li Awimq Eden, Isa. 11:6-9; 35; 51:1-3; 65:17-25; Esek. 36:35.
 K'UTUL RAQAL: Hilob'aal na'ajej.
 g K'UTUL RAQAL: Loq'alil.
 11a Tz. ut S. 134:1-11.
 b K'UTUL RAQAL: Xtaql ch'oollej.
 c K'UTUL RAQAL: Reek'ob'aal xch'ool.
 d K'UTUL RAQAL: Loq'onink.
 12a Tz. ut S. 58:21-23.
 K'UTUL RAQAL: Chaq'rab'.

13 Laa'o naqapaab' naq tento naq ^amaak'a'aq qab'alaq', yaalaqo, ^bsaqaq ru qach'ool, aj k'ehone-laqo, chaab'ilaq qayu'am, ut naq ^ctaqab'aanu li chaab'ilal re chixjunileb' li winq; chi yaal naru naqaye naq naqataaqe lix ^dyehom laj Pablo—Chixjunil naqapaab',

chixjunil ^enaqayo'oni, ak xqakuy naab'al li k'a'aq re ru, ut naqaj ruhank ^fchixkuyb'al chixjunil li k'a'aq re ru. Wi wan k'a'ruhaq li ^gsaq ru, li chaq'al ru, li chaab'il esil yeeb'il chirix malaj nimajel ru, naqasik' li k'a'aq re ru a'in.

JOSE SMITH.

13a K'UTUL RAQAL:

Anchalil xch'ool;
Xmaak'a'il li b'alaq'.

b K'UTUL RAQAL: Saq ru
ch'oolej.

c K'UTUL RAQAL:

K'anjelak chiru.
d Filip. 4:8.

e K'UTUL RAQAL:
Yo'onink.

f K'UTUL RAQAL: Kuyuk
toj sa'roso'jik.

g K'UTUL RAQAL: Aq'ej;
Saq ruhil na'leb'.

